

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Petra Ryšínová

**Pěstounská péče na přechodnou dobu v Pardubickém kraji –
proces předávání dítěte do biologické rodiny**

Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Pěstounská péče na přechodnou dobu v Pardubickém kraji – proces předávání dítěte do biologické rodiny*“ vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci použila, jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne 13. dubna 2022

.....

Bc. Petra Ryšínová

Poděkování

Děkuji Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za odborné vedení, laskavý přístup a podnětné rady při zpracování mé diplomové práce. Dále také děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni zapojit se do výzkumného šetření. V neposlední řadě děkuji mému manželovi, synům a celé rodině, kteří mi byli obrovskou podporou po celou dobu mého studia.

Obrázek č. 1 O přechodné pěstounské péče se moc nemluví, a to je škoda (Novák Matějková, 2017)

„Andělé v nebi vystřihují děti... Když jsou děti vystřižené, dají jim křídla a pošlou je na zem, aby se někomu narodily.“ (Žilinčíková, D., 2009, s. 7)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Ryšínová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022
Název práce:	Pěstounská péče na přechodnou dobu v Pardubickém kraji – proces předávání dítěte do biologické rodiny
Název v angličtině:	Foster care for temporary period in Pardubice region – process of imparting child to biological family
Anotace práce:	Hlavním cílem diplomové práce je seznámit se systémem pěstounské péče v České republice a prostřednictvím výzkumného šetření analyzovat funkčnost institutu přechodné pěstounské péče v Pardubickém kraji při návratu dětí zpět do biologické rodiny. Teoretická část je zaměřena na jednotlivé formy náhradní rodinné péče, její historii. Podrobně popisuje pěstounskou péči na přechodnou dobu a kontakt dítěte s biologickou rodinou. V empirické části je realizován kvalitativní výzkum, kdy prostřednictvím rozhovorů s jednotlivými přechodnými pěstouny je zkoumáno, zda každé dítě v přechodné pěstounce péči má možnost návratu zpět do biologické rodiny a jaký názor na celý proces mají samotní přechodní pěstouni.
Klíčová slova:	Náhradní rodinná péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, biologická rodina, dítě, sociální pracovník, návrat dítěte
Anotace v angličtině:	The main goal of the thesis is to acquaint with the foster care systém in the Czech Republic and through a research investigation to analyse the functionality of the institute or transitional foster care in Pardubice region when returning children back to the biological family. The theoretical part is focused on the individual forms of surrogacy family care, its history. In details foster care for temporary period ant the child's contact with the biological family. In the empirical part, qualitative research is carried out, where through interviews with individual foster parents it is examined

	whether each child in temporary foster care has opportunity to return to the biological family and what opinion the foster care parents themselves have on the whole process.
Klíčová slova v angličtině:	Surrogate family care, foster care for temporary period, biological family, child, social worker, return of a child
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Příběh o koze Amalthee a prvním pěstounství, Amalthea z. s.</p> <p>Příloha č. 2 – Informace o postupech spojených s umístováním dětí do PPPD, MPSV</p> <p>Příloha č. 3 – Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012, MPSV</p> <p>Příloha č. 4 – Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 1</p> <p>Příloha č. 5 – Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 2</p> <p>Příloha č. 6 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 3</p> <p>Příloha č. 7 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 4</p> <p>Příloha č. 8 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 5</p> <p>Příloha č. 9 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 6</p> <p>Příloha č. 10 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 7</p> <p>Příloha č. 11 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 8</p> <p>Příloha č. 12 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 9</p> <p>Příloha č. 13 – Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 1</p> <p>Příloha č. 14 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2</p> <p>Příloha č. 15 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3</p> <p>Příloha č. 16 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 4</p> <p>Příloha č. 17 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5</p>
Rozsah práce:	91 stran + Přílohy
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 RODINA	11
1.1 Základní funkce rodiny	13
1.2 Rodina v dnešní společnosti.....	15
2 NÁHRADNÍ VÝCHOVA x NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	18
2.1 Svěření do péče jiné osoby	19
2.2 Pěstounská péče	20
2.3 Poručenství.....	22
2.4 Osvojení	23
3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	25
3.1 Kořeny pěstounské péče	25
3.2 Pěstounská péče v době první republiky.....	26
3.3 Systém pěstounské péče po roce 1948.....	28
3.4 Pěstounská péče od roku 1989 až po současnost	30
4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	32
4.1 Osobnost a role pěstouna na přechodnou dobu.....	35
4.2 Důvody a postup při svěření dítěte do přechodné pěstounské péče.....	36
4.3 Dávky pěstounské péče na přechodnou dobu	37
4.4 Přechod dítěte z PPPD do další péče	39
4.5 Možná úskalí PPPD	41
5 KONTAKT DÍTĚTE V PPPD S BIOLOGICKOU RODINOU.....	43
5.1 Formy kontaktu dítěte s rodinou	45
5.2 Překážky při kontaktu s rodinou	46
5.3 Role sociálních pracovníků doprovázející organizace při kontaktu	48
6 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	50
6.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka	50

6.2	Metodologie, organizace výzkumu a cílová skupina	50
6.3	Vlastní výzkum	52
6.4	Výzkumné závěry	79
	ZÁVĚR.....	81
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	83
	SEZNAM ZKRATEK	88
	SEZNAM TABULEK	89
	SEZNAM OBRÁZKŮ	90
	SEZNAM PŘÍLOH	91

ÚVOD

Téma přechodné pěstounské péče zaměřené na návraty dětí do biologické rodiny jsem si vybrala proto, že již 8 let (s menší rodičovskou pauzou) doprovázím pěstounské rodiny. Doprovázím však pouze dlouhodobé pěstounské rodiny, za celou svoji profesní kariéru jsem neměla možnost dlouhodobě pracovat s přechodnými pěstouny. Nepočítám do toho samozřejmě zástupy za kolegyně v době jejich dovolených apod., zároveň mám možnost sdílet s kolegyní, která přechodné pěstouny doprovází, takže nějaké zkušenosti mám. Jedná se ale zejména o zkušenosti teoretické. Zároveň se v rámci naší organizace doprovázíme pouze pár přechodných pěstounů a většina dětí od nich přechází do jiného typu náhradní rodinné péče, ale málokteré se vrací zpět do rodiny biologické. Přišlo mi tedy zajímavé podívat se hlouběji na téma přechodné pěstounské péče, ale také si zmapovat, jak to je s návraty dětí z přechodné pěstounské péče do biologické rodiny v rámci Pardubického kraje, kde nejen bydlím, ale i profesně působím. Zároveň jsem před nástupem na mateřskou dovolenou měla možnost pracovat i s rodinami biologickými v rámci polovičního úvazku v sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi, kterou naše organizace také provozuje. V těchto rodinách často hrozilo odebrání dětí, mnohdy jsem měla možnost pracovat s rodinami, kterým děti již byly odebrány a rodiče usilovali o návrat těchto dětí zpět do rodiny. Měla jsem tak možnost získat cenné zkušenosti nejen z pěstounských rodin, ale i z biologických rodin, a ráda bych tyto zkušenosti zúročila ve své diplomové práci.

Diplomová práce se zabývá pěstounskou péčí na přechodnou dobu v Pardubickém kraji a procesem předávání dítěte do biologické rodiny.

Hlavním cílem diplomové práce je charakterizovat systém pěstounské péče v České republice a prostřednictvím výzkumného šetření analyzovat funkčnost institutu přechodné pěstounské péče v Pardubickém kraji při návratu dětí zpět do biologické rodiny.

K dosažení hlavního cíle byly stanoveny cíle dílčí:

- Charakterizovat formy náhradní rodinné péče.
- Seznámit podrobněji s institutem přechodné pěstounské péče.
- Zkoumat proces předávání dítěte zpět do biologické rodiny pohledem pěstounů na přechodnou dobu
- Interpretovat smysl institutu přechodné pěstounské péče pohledem pracovníků OSPOD v Pardubickém kraji.

Diplomová část je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V teoretické části seznamuji s jednotlivými formami náhradní rodinné péče, kdy vysvětluji rozdíly mezi těmito formami. Je to i z důvodu, že v české populaci často dochází k záměně osvojení a pěstounské péče, kdy se jedná o dvě různé formy. Podrobněji se dále věnuji jedné formě náhradní rodinné péči, a to pěstounské péči. Krátce popisuji kořeny pěstounské péče a také její historii. Důležitou součástí diplomové práce je seznámení s institutem přechodné pěstounské péče. Snažím se o vysvětlení tohoto pojmu, specifika a také o vysvětlení, jaká by měla být osobnost a role pěstouna na přechodnou dobu. Dále zde popisuji důvody a postup svěřením dítěte do přechodné pěstounské péče, finanční ohodnocení a také úskalí, která s sebou přechodná pěstounská péče přináší. Považuji za důležité v teoretické části zabývat se kontaktem dítěte v přechodné pěstounské péči s jeho biologickou rodinou, formami tohoto kontaktu a také překážkami, zmiňuji zde i roli sociálních pracovníků při kontaktu.

V empirické části je realizován kvalitativní výzkum, kdy prostřednictvím rozhovorů a studií spisové dokumentace jsem zkoumala úskalí přechodné pěstounské péče, délku pobytu dětí v přechodné pěstounské péči, názor přechodných pěstounů na proces předávání dítěte do biologické rodiny a názor sociálních pracovníků OSPOD na přechodnou pěstounskou péči.

Touto zkoumanou problematikou se u nás zabývají např. Dagmar ZEZULOVÁ, Věra BUBLEOVÁ, Zdeněk MATĚJČEK, Jiří KOVAŘÍK a Petra PÁVKOVÁ.

V zahraničí např. Gillian SCHOFIELD, Mary BEEK, Ian SINCLAIR ve Velké Británii, Elisabeth LUTTER v Rakousku a Vladislav MATEJ na Slovensku.

1 RODINA

Rodina. Co vlastně znamená slovo „rodina“? Pro každého člověka to znamená něco jiného. Pro někoho to jsou jeho nejbližší lidé v životě, pro jiného se rodina rovná máma, táta a děti. Pro mě osobně znamená slovo „rodina“ něco, co je spojené s láskou, pochopením, pomocí a podporou. A je jedno, zda se jedná o tradiční rodinu (máma, táta, děti), nebo rodinu stejnopohlavních párů, tzv. sešivanou rodinu, kdy každý z rodičů dítěte má další rodinu, anebo náhradní rodinu. Důležité pro mě je, aby všechny děti vyrůstající v rodině dostaly to, co potřebují – pocit bezpečí, přijetí a bezpodmínečnou lásku.

Dle psychologického slovníku (Hartl, Hartlová, 2009, s. 512) je rodina charakterizována jako společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.

Psychologický slovník pak rozlišuje rodinu nukleární, která zahrnuje otce, matku a jejich děti, a rodinu širší, kde je součástí i další příbuzenstvo jako jsou prarodiče, tety, bratřenci apod.

Rodinná péče je v České republice prováděna buď ve vlastní rodině, širší rodině nebo v náhradní rodině (Kukla, 2009, s. 76). V dnešní společnosti je rodina a bezpečná citová vazba s jednou blízkou osobou to nejdůležitější, co dítě v raném dětství potřebuje. Dítě potřebuje „mít rodiče“, s touto potřebou se již rodí. Pokud z nějakého důvodu nemůžou tuto funkci zastat biologičtí rodiče, je pro dítě velmi důležité mít náhradní rodiče, kteří mu tuto potřebu nahradí.

V dnešní společnosti se bohužel stále nachází spousta dětí, které nemohou po narození žít se svými biologickými rodiči, a které čekají spousta překážek ještě před narozením. Mezi tyto překážky patří např. špatná finanční situace rodiny, násilí v rodině, nechtěné těhotenství matky, drogová či jiná závislost rodičů apod. Z těchto, a ještě spousty dalších důvodů mnoho dětí nemůže vyrůstat v milující a láskyplné biologické rodině, ale mnohdy musí začátek svého života trávit v ústavní péči či náhradní rodině.

WINNETTE (2015, s. 23) uvádí ukázkou z knihy psychoterapeuta Alberta Pessa. Albert Pessa mluví o tom, že „pokud máme být schopni žít uspokojivý a spokojený vlastní život, musíme nejdřív získat místo v životě a mysli svých nejbližších lidí. Díky laskavé a milující péči v rukou rodičů a blízkých a díky tomu, jak oni nás vidí ve své mysli, si my sami postupně vytváříme pojetí sama sebe, jako bytostí hodné lásky. Jedině tak můžeme žít na světě spokojeně.“

Když se dva dospělí lidé – muž a žena, mají rádi, předpokládá se, že dříve nebo později se jim narodí dítě a oni se tak stanou rodina. Na dítě se od prvopočátku těší, připravují se na jeho příchod a po narození se vše „točí“ kolem miminka. Pro své dítě by udělali „první, poslední“, klidně by pro ně zemřeli, pokud by to znamenalo jedinou možnost, jak své milované dítě zachránit. Dítě se svým rodičům odvděčuje svoji bezbřehou láskou k nim. Vztah s rodiči a vzpomínky z dětství si dítě nese v sobě uložené po celý svůj život. Dítě pro svůj správný vývoj potřebuje opravdové rodiče. Bez opravdových rodičů nemůže dítě zažívat bezstarostné, šťastné, spokojené dětství a vyrůst tak ve zdravého, sebevědomého dospělého jedince. Žádné dítě na světě se nenarodilo s připraveností mít komplikované dětství. Dětství bez lásky jednoho nebo dokonce obou rodičů, dětství v nefunkčních rodinách, dětství spojené s násilím v rodině apod.

V těch „opravdových“ rodinách se rodiče, zejména matky, vzdají na čas svého života, svého pohodlí, svých zájmů a potřeb. Po narození dítěte také velmi často dojde ke vzdání se spánku. Rodiče to však vnímají jako něco správného, co je potřeba k tomu, aby se dítě cítilo bezpečně, přijatě a milovaně. Tito rodiče toto vše dělají s pocitem, že chtějí být pro své dítě nejlepší rodiče, dítě je pro ně smyslem a naplněním jejich života. Samozřejmě i v těchto rodinách není vždy vše ideální a zalité sluncem. I v těchto „opravdových“ rodinách se děti vztekají, nosí špatné známky, odmítají, neplní si své povinnosti apod. A rodiče také občas dělají chyby, křičí na své děti, plácnou jim přes zadek, mají všeho dost a nejraději by někam zmizeli, daleko od dítěte. Ale díky vzájemnému vztahu mezi rodičem a dítětem a jejich láskou, tyto pocity po krátké době zmizí a dojde k nápravě vztahu, který se na krátkou dobu pokazil.

HUGHES (2017, s. 12-13) hovoří o tom, že ve zdravé rodině si dítě samo přirozeně vytváří ke svým rodičům bezpečné citové pouto. Toto se děje stejně přirozeně, jako to, že dítě jí, dýchá, směje se nebo pláče. Rodiče jsou se svým dítětem vnitřně spojeni a neustále reagují na potřeby dítěte. Takoví rodiče se během krátké doby naučí všechno, co jejich dítě potřebuje, jako by se učili krokům společného tance. Bohužel existují rodiny, kde nejen, že nedochází k tanci, ale rodiče jako by neslyšeli ani hudbu. Zde nedochází k vytvoření bezpečné citové vazby mezi rodičem a dítětem. Dítě se v rodině naučí přežít, jeho mozek se neustále plně soustředí na jediné, na snahu ochránit se. Neustále se aktivují obranné reakce boj – útěk – zamrznutí. Stejně tak podle D. Hughese působí i dlouhodobé zanedbávání nebo opuštění dítěte. Jde o trauma způsobené nepřítomností blízké vztahové osoby. Vývojové trauma ohrožuje děti v následujících sedmi oblastech:

- Vytváření jisté vztahové vazby k blízké a bezpečné osobě – v případě komplexního vývojového traumatu dochází k poruchám ve vývoji attachmentu a vytváří se některá z forem nejisté vztahové vazby.
- Somatické problémy – děti s komplexním vývojovým traumatem mohou mít problém s poznáním a regulací pocit hladu, únavy, bolesti, pocitu rozrušení
- Emoční problémy a problémy při regulaci afektů – děti s vývojovým traumatem mají problém s vyjadřováním emocí, některé emoce mohou vyjadřovat přehnaně
- Disociace – v případě, že se dítě dostane do nějaké stresující situace, či se ocitne blízko osoby, která ho „ohrožuje“, může u něho dojít k tzv. „odpojení“
- Poruchy chování
- Poruchy učení
- Sebepojetí

WINNETTE (2015, s. 35) konstatuje, že všichni bychom si přáli mít dobré vlastní rodiče a celou báječnou síť babiček, dědečků, strýců, tet. Nikdo nevyrostl bez nějaké té mezírky. To největší a nejoblavější je, když chybí opravdoví rodiče. Dítě ve složitých situacích a v náhradní péči potřebuje pomoci mít v životě pořádek a pomoci mít rodinu, kterou potřebuje.

1.1 Základní funkce rodiny

Funkce rodiny se vyvíjejí jak v souvislosti se společenskými změnami, tak také s proměnou kulturních faktorů, které mají vliv na postavení rodiny ve společnosti a na vztahy uvnitř dané rodiny. Funkce rodiny by se měly chápat jako úkoly, které rodina jednak plní vůči sobě navzájem a jednak vůči společnosti, ve které se vyskytuje.

Funkce rodiny se také postupně měnily, některé dřívější funkce rodina pozbyla, některé získaly na důležitosti. ŠPAŇHELOVÁ (2011, s. 12) uvádí z hlediska sociální psychologie čtyři základní funkce rodiny.

- Biologicko-reprodukční funkce – tato funkce umožňuje rodičům plodit děti.
- Ekonomicko-zabezpečovací funkce – tato funkce zabezpečuje to, že se rodina stará, aby děti byly dostatečně ekonomicky zabezpečené. Rodiče mají tíhu odpovědnosti za zabezpečení materiálních podmínek, které jsou potřeba k životu rodiny.
- Emocionální funkce – rodina má za úkol emočně zabezpečovat dítě, sdílet s ním jeho pocity, pomáhat mu k jejich vyjadřování, dávat dítěti najevo své pocity a mluvit s nimi

o nich. Zahrnovat dítě láskou, které má ale i určité mantinely a to např. nelhat druhému.

- Socializačně výchovná funkce – rodina poskytuje svému dítěti základní orientaci ve společnosti a ve světě. Rodiče by měli vychovávat děti k tomu, aby si byly jisté v prostředí, ve kterém se pohybují.

DUNOVSKÝ (1986, s. 28) na základě funkčnosti dělí rodinu na 4 typy:

- Funkční rodina – v této rodině je zajištěn zdravý a řádný vývoj dítěte. Je zde kladen důraz na výchovu dítěte, členové rodiny jsou schopni řešit problémy, které se vyskytnou.
- Problémová rodina – dochází zde k poruchám jedné nebo více funkcí. Nedochází však k závažnému ohrožení rodiny a dítěte. Rodina si dokáže vyřešit vzniklé problémy sama nebo s malou pomocí zvenku.
- Dysfunkční rodina – dochází zde k vážným poruchám více funkcí, zároveň zde dochází k ohrožení či porušení rodiny. V tomto případě je potřeba pomoc, např. OSPOD, jelikož rodina není schopna vyřešit vzniklé problémy sama.
- Afunkční rodina – zde dochází k velmi závažným poruchám, kterého ohrožují vývoj dítěte po všech stránkách. Jediným řešením je pokusit se umístit dítě do náhradní rodinné péče, aby byl zajištěn jeho bezpečný a zdravý vývoj.

Základní práva a povinnosti rodičů a dětí jsou stanovena v Občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., díl 2 Poměry mezi rodiči a dítěte, Oddíl 3 rodiče a dítě §855 - §909.

Pro to, aby rodina mohla plnit všechny uvedené funkce, je potřeba přítomnost všech členů rodiny. Hlavně tedy obou rodičů. Je všeobecným faktem, že absence jednoho z rodičů, ať už matky či otce, nebo obou, je velmi škodlivá jak pro sociální, tak i emocionální vývoj dítěte.

Rodina je místo, kde se nejlépe dokáže vyřešit různé sociální problémy. V rodině, která funguje, se většinou neřeší drogy, AIDS, neodchází z takové rodiny prostitutky, bezdomovci apod. Dobrá a funkční rodina vede dítě k tomu, aby se vzdělávaly a využívaly to, co umí. Tím také vzniká lepší předpoklad pro jejich zaměstnanost (Kašparů, 2009, s. 75).

V případě, že rodina neplní základní funkce a nefunguje, jak by měla, jedná se o poruchu rodiny. LOVASOVÁ (2006, s. 8) popisuje poruchu rodiny jako situace, při kterých dochází

k nefunkčnosti jednoho nebo více členů rodiny, což se projeví v nenaplňování některých nebo všech funkcí rodiny.

Nefunkčním rodinám by měl pomáhat OSPOD, zejména prostřednictvím sanace rodiny. Sanace rodiny je poskytována rodinám s dítětem, jehož vývoj je ohrožen. Cílem sanace rodiny je předcházet a zmírnit problémy, které se v rodině vyskytují. Cílem sanace rodiny je, aby dítě mohlo zůstat v biologické rodině (Bechyňová V., M. Konvičková, 2008, s. 18).

Někdy se však v rodinách objevují situace, kdy sanace rodiny není vhodná anebo není účinná. Může to být např. v situacích, kdy rodiče dítě týrají, jsou závislí na návykových látkách, nemají k dítěti citovou vazbu apod. V takovém případě je pak nutné hledat pro dítě náhradní rodinnou péči.

Dítě se v rodině, ať už biologické či náhradní, potřebuje cítit bezpečně. „*Pocit bezpečí je základním předpokladem pro vznik citového vyladění se s druhými lidmi. Bezpečná citová vazba s blízkou vztahovou osobou umožňuje dítěti cítit se v bezpečí. A právě tento pocit bezpečí umožňuje dítěti rozvinout všechny jeho vlohy a naplno si užívat dětství*“ (Hughes, 2017, s. 12).

1.2 Rodina v dnešní společnosti

Česká republika prošla v posledních desetiletích zajímavým vývojem. V poválečné době byla rodina lidmi vnímána jako hlavní oblast seberealizace. Zvyšoval se počet sňatků a také počet narozených dětí.

Dnešní rodina se od dřívějšího pojetí rodiny velmi liší. V dnešní společnosti se objevuje mnohem větší nestabilita rodiny než dříve. Nestabilita rodiny přináší mnoho problémů, kdy jedním z nejrozšířenějších je porozvodová péče o děti. Co se týče České republiky, je zde rozvodovost vysoká.

Současná rodina se dle ŠPAŇHELOVÉ (2011, s. 11) vyznačuje těmito znaky:

- Růst zaměstnanosti žen i mužů – v dnešní společnosti je běžné, že do zaměstnání chodí oba rodiče, kteří zde stráví mnohem víc času, než tomu bylo dřív
- Růst vzdělanosti žen – ženy obsazují váženější posty ve firmách ve vedoucích pozicích a tím mají méně času na rodinu
- Méně rozdílů mezi mužskou a ženskou rolí – dnes není již nic neobvyklého na tom, když muž např. zůstane na rodičovské dovolené a žena chodí do práce
- Omezení časového prostoru kontaktů rodičů a dětí – mnohé rodičovské zodpovědnosti zastávají prarodiče nebo jsou v tom děti ponechány samy

- Činnosti, které dříve dělala a vykonávala rodina, se posunují do společenských služeb
- Omezení vícegeneračních vztahů
- Migrace obyvatel z venkova do měst nebo do satelitních městeček
- Velký technický rozvoj – tím dochází k omezení mezilidských vztahů
- Snížení vlivu náboženství

Dnešní rodiny lze charakterizovat zejména 3 základními rysy: nestabilita rodiny a partnerských vztahů, nestandardní životní cesty, rostoucí rozmanitost forem rodinného soužití, ale i nerodinných forem soužití (Kuchařová a kol., 2020, s. 16).

Proměny v současné rodině lze nalézt zejména ve Zprávě o rodině 2020, kterou zpracoval kolektiv autorek Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. Ke klíčovým závěrům analýz, ze kterých Zpráva o rodině 2020 vychází, patří v rámci jednotlivých oblastí toto:

- Demografická východiska

Zejména v prvních letech manželství klesá rozvodovost. Rozpad partnerství se však objevuje stále ve velké míře u nesezdaných rodičů s dětmi. Velmi rostou počty rozvodů starších a dlouhodobých párů.
- Nastavení finančních podmínek rodin

U rodin s dětmi klesá riziko chudoby, toto se děje i v případě neúplných rodin. Tyto rodiny však nemají možnost tvořit si dostatečnou finanční rezervu, což je vystavuje vysokému ohrožení finanční nestabilitou. Dochází tím také ke snížení odolnosti rodin v dalších směrech. Roste zadluženost českých domácností, kdy většinu dluhů rodiny tvoří půjčky na bydlení. V rodinách s dětmi patří mezi největší výdaje potraviny a bydlení.
- Sladování pracovního a osobního života

Za poslední roky se zvýšila nabídka pracovních míst, tím se zlepšily podmínky pro zaměstnávání osob, které mají rodičovské povinnosti. Objevuje se větší poptávka pro možnost umístit dítě mladší tří let do mateřské školy, případně po jiných formách péče např. v dětských skupinách. Lépe se tak daří kombinovat rodina a zaměstnání. Zásadním problémem je však nedostatek času pro rodinu.
- Bydlení

Zhoršily se podmínky pro získání bytu v požadované kvalitě a za přijatelných finančních podmínek. Rostou nejen ceny jednotlivých nemovitostí, ale i ceny energií a

nájemného. V důsledku toho se objevuje nedostupnost bydlení a nerovnosti v bydlení. Je důležité udržet rodiny s dětmi v klasickém bytovém bydlení, k čemuž mohou pomoci sociální byty.

- Stabilita rodiny a její institucionální podpora

Rozpad rodiny dopadá nejvíce na ženy, zejména z ekonomického hlediska. Také se jim po rozpadu rodiny změní bytová situace. Velkou důležitostí při rozpadu rodiny má pomoc prarodičů, kteří často poskytují osamělému rodiči s dítětem bydlení, pomáhají také finančně a s péčí o dítě.

Stabilita rodiny závisí hlavně na kvalitním partnerském vztahu mezi rodiči. Stabilita rodiny dítěte po rozchodu či rodičů závisí zejména na vztahu rodičů a na jejich schopnosti a ochotě spolupracovat jako rodiče, ne jako partneři, při výchově a péči o dítě.

Pomoc při rozpadu rodiny by se měla zaměřit zejména na podporu a pomoc osamělým rodičům. Pomoc pak mohou různí odborníci pomáhajících profesí, a také soudci opatrovnických řízení. Cochemská praxe je v České republice využívána zhruba třetinou soudů.

(Zpráva o rodině 2020, s. 5-7)

SHRNUTÍ

Charakterizovali jsme rodinu a představili jsme, jak tento pojem vysvětlují různí autoři. Představili jsme, co je důležité pro správný vývoj dítěte – bezpodmínečné přijetí milující rodiny, ať už biologické, či náhradní. Také jsme popsali, v jakých oblastech může ohrožovat vývojové trauma dítě. Dále jsme charakterizovali jednotlivé funkce rodiny a znaky současné rodiny.

2 NÁHRADNÍ VÝCHOVA x NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Pokud dítě z nějakého důvodu nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, má právo na to, vyrůstat v rodině náhradní. Pan profesor MATĚJČEK (1999) rozlišuje dva různé pojmy: náhradní výchovná péče a náhradní rodinná péče.

Pod pojmem „náhradní výchovná péče“ se skrývá ústavní forma péče o děti, které nemohou z nějakého důvodu vyrůstat v biologické rodině, a pro které se nedaří zajistit náhradní rodinná péče. Existují různé typy zařízení jako např. dětská centra (DC), zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP), dětské domovy pro děti do 3 let, dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy, kojenecké ústavy, výchovné ústavy.

Pojem náhradní rodinná péče (dále jen NRP) znamená formu péče o děti, které také nemohou vyrůstat v biologické rodině, ale které jsou vychovávány v náhradní rodině v prostředí, které je totožné s životem v biologické rodině. U nás se jedná o pěstounskou péči, svěření do péče třetí osoby, poručenství, opatrovnictví. Do roku 2013 bylo součástí NRP také osvojení neboli adopce. Podle nového Občanského zákoníku (zákon č. 89/2013 Sb.) se osvojení stalo novou formou rodičovství.

„Do náhradní výchovné nebo rodinné péče by měly být umísťovány děti, které jsou z nějakého důvodu ve svém výchovném prostředí závažně ohroženy. Mezi tyto důvody se na celém světě považuje týrání, zneužívání, závažné formy zanedbávání a další jevy, které ohrožují život, zdraví nebo optimální vývoj dítěte.“ (Ptáček a kol., 2011, s. 45)

Je velmi důležité pro každé jednotlivé dítě najít tu nejvhodnější formu NRP tak, aby to bylo v co nejlepším zájmu dítěte.

„Všem formám náhradní rodinné péče je však jedna charakteristika společná – dítě je vychováno lidmi, jimž se nenarodilo. Genetickým vkladem do života je vybavili cizí a zpravidla docela neznámí lidé. Jeho nynější vychovatelé neměli možnost „sžít se s ním“ v době jeho prenatalního vývoje. Přijali je jako „cizí“, či jinak řečeno jako „velkou neznámou“. Následkem toho před nimi stojí zcela osobitý úkol, tj. naučit se mu rozumět, přizpůsobit se mu, upravit svůj životní rytmus a styl tak, aby vyhovoval nejen jim samotným, ale i tomuto „neznámému dítěti“. Jsou tedy vystaveni určitým specifickým nárokům.“ (Matějček, 1995, s. 45)

2.1 Svěření do péče jiné osoby

Ve chvíli, kdy se biologičtí rodiče o své dítě z nějakého důvodu nemohou nebo nechtějí starat, přichází v úvahu jedna z forem NRP, a to svěření do péče jiné osoby. Soudy dávají zpravidla přednost někomu příbuznému dítěti, ale dítě může být svěřeno i do péče cizí osobě, se kterou má vytvořený citový vztah. Dítě tak může zůstat v širší rodině anebo u někoho, koho zná a komu důvěřuje. Tato forma NRP má mít přednost před ústavní výchovou. Ve chvíli, kdy pracovníci OSPOD vyhodnotí, že je potřeba zajistit dítěti jinou péči než péči rodičů, měli by zmapovat zdroje v biologické rodině. Pro to lze využít např. rodinnou konferenci, což je zjednodušeně řečeno setkání všech osob, které mají k rodině a zejména k dítěti blízko. Na tomto setkání poté tito lidé společně hledají řešení, která by mohla dítěti pomoci.

Podle Občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., § 954) musí pečující osoba splňovat tyto podmínky:

- záruku řádné péče
- mít bydliště na území České republiky
- a souhlasit se svěřením dítěte do osobní péče

Osoba, která bude chtít požádat o svěření dítěte do své péče, musí podat návrh na svěření k soudu, který je místně příslušný dle trvalého bydliště dítěte. Soudní řízení může soud zahájit i bez návrhu např. na podnět obce s rozšířenou působností.

Soudním rozhodnutím bývají pečující osobě vymezeny její práva a povinnosti. Rodiče nebývají zbaveni rodičovských práv, trvá jim vyživovací povinnost.

PÁZLAROVÁ (2016, s. 131) uvádí, že tato forma náhradní rodinné péče může být upřednostňována zejména příbuznými dítěte. Je to zejména z toho důvodu, že při této formě péče není nutná spolupráce s odborníky, není potřeba uzavírat dohodu o výkonu PP a tato forma péče o dítě je v kompetenci pouze konkrétní pečující osoby.

Od 01. 01. 2022 došlo v rámci novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., provedené zákonem č. 363/2021 Sb. k jedné zásadní změně. Tato změna spočívá v tom, že nově mají osoby, jež mají dítě svěřené do péče třetí osoby, možnost si zažádat na Úřadu práce o příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše tohoto příspěvku je ovlivněna věkem dítěte a také jeho zdravotním stavem.

2.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče (dále jen PP) je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče. Pěstounská péče je dále dělená na přechodnou pěstounskou péči a pěstounskou péči. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., provedená zákonem č. 363/2021 Sb. (dále jen zákon o SPOD) rozděluje dlouhodobou pěstounskou péči na tzv. zprostředkovanou PP a nezprostředkovanou PP.

BUBLEOVÁ (2014, s.7) charakterizuje pěstounskou péči jako jednu z forem náhradní rodinné péče, kdy pěstoun osobně pečuje o dítě a je zodpovědný za jeho výchovu. Mezi dítětem a pěstounem nevzniká žádný právní vztah jako je mezi rodičem a dítětem.

SOBOTKOVÁ (2013, s. 32) uvádí, že pěstounská péče v České republice je postavena jako dlouhodobé svěřeni dětí, které nemohou být osvojeni. Z jejího pohledu má pěstounská péče nejen dobrou tradici, ale také výsledky.

Ustanovení § 47a odst. 1 zákona o SPOD zní:

„Pro účely části páté se považuje za

- a) pěstounskou péči osobní péče poskytovaná osobou pečující,*
- b) zprostředkovanou pěstounskou péči*
 - 1. pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou pečující po doručení oznámení o vhodnosti této osoby stát se pěstounem tohoto dítěte podle § 24 odst. 2 písm. a) a odst.3,*
 - 2. pěstounská péče na přechodnou dobu,*
 - 3. pěstounská péče poskytovaná sourozenci dítěte svěřeného do pěstounské péče podle bodu 1, je-li poskytovaná toutéž osobou pečující,*
- c) nezprostředkovanou pěstounskou péči pěstounská péče, která není zprostředkovanou pěstounskou péčí podle písmene b).“ (Zákon č. 363/2021 Sb, o sociálně-právní ochraně dětí, § 47a)*

Kdo je osobou pečující, definuje ustanovení § 2a písm. c) ve znění zákona č. 363/2021 Sb. – meritorně péče předpěstounská, pěstounská péče na dobu určitou nebo pěstounská péče bez určení doby trvání, pěstounská péče na přechodnou dobu a osobní péče poručníka a rovněž faktická péče o dítě po dobu řízení o některé z uvedených meritorních forem péče o dítě.

Jednoduše řečeno je osobou pečující poskytující zprostředkovanou PP osoba, která absolvovala přípravu pěstounů v rámci krajského úřadu, byla vybrána jako vhodný pěstoun pro

konkrétní dítě, a této osobě bylo doručeno oznámení o vhodnosti stát se pěstounem. Toto oznámení má písemnou podobu a vydává ho krajský úřad místně příslušný pečující osobě.

Kdežto za osobu pečující poskytující nezprostředkovanou PP je považována osoba, které k dítěti pojí příbuzný vztah (prarodič, neteř, teta apod.), nebo se jedná o osobu cizí pro dítě, která ale neabsolvovala přípravy pěstounů a nemá oznámení o vhodnosti stát se pěstounem konkrétního dítěte. Jedná se např. o situace, kdy si pracovnice dětského domova vytvoří bližší vztah s dítětem umístěným v tomto DD a požádá si o jeho svěření přímo okresní soud.

Dle zákona o SPOD budou mít osoby pečující poskytující zprostředkovanou pěstounskou péči nadále nárok na odměnu pěstouna jako doposud, ale osoby pečující, které poskytují nezprostředkovanou pěstounskou péči nikoli, nárok na odměnu pěstouna jim ze zákona zanikl k 31. 12. 2021. Osoby pečující poskytující nezprostředkovanou pěstounskou péči budou moci pořádat o přiznání dávky „příspěvek při pěstounské péči“.

Pěstouni mohou zastupovat svěřené děti pouze v běžných záležitostech. K ostatním záležitostem, kde je nutný souhlas zákonného zástupce, je nutné, aby pěstouni měli podpis alespoň jednoho z rodičů. Toto je nutné např. při vyřizování cestovního dokladu pro dítě, při nástupu do základní školy, u plánovaných lékařských zákroků. Pokud je problém se získáním tohoto souhlasu od rodičů, je možné se obrátit na okresní soud, který může souhlas rodiče nahradit. Zároveň se víc a víc v praxi setkávám s tím, že okresní soudy při řízení o svěření dítěte do PP rozšiřují pěstounům jejich pravomoci. Pěstouni pak mají v rozsudku o svěření dítěte vypsané, v jakých záležitostech mohou dítě zastupovat navíc k těm běžným záležitostem. Rodičům dítěte nadále trvá vyživovací povinnost, ale výživné nehradí k rukám pěstouna, ale příslušnému úřadu práce, který vyplácí pěstounské dávky.

2.3 Poručenství

Poručenství je další z forem náhradní rodinné péče. NOVÁK a GABRIEL (2012, s. 53) mluví o poručenství jako o zvláštní formě pěstounské péče. Velmi často se stává, že pěstounská péče předchází poručenství. Poručník se ustanovuje dítěti ve chvíli, kdy jsou rodiče po smrti anebo zbaveni či omezeni v rodičovské odpovědnosti (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., § 928, odst. 3). Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, ale nemá k němu vyživovací povinnost. Poručenství je institut, který má sloužit k ochraně práv dítěte a poručníkem se může stát i osoba, která osobně nepečuje o dítě (Bubleová, et al, 2013a, s. 21).

ZEZULOVÁ (2012, s. 16) definuje poručnictví v náhradní rodinné péči jako určitou speciální formu NRP. „*Jedná se o situaci, kdy se v pěstounské péči ocitne dítě právně volné. Pěstouni se potom mohou stát zákonnými zástupci dítěte, ale nefigurují v jeho rodném listě, kde zůstávají jména biologických rodičů*“ (Zezulová, 2012, s. 16).

Poručníka jmenuje okresní soud. Soud musí zohlednit, zda rodiče dítěte sami vybrali pro své dítě poručníka. V případě, kdy rodiče poručníka nevybrali anebo tato osoba není vhodná pro výkon poručenství, jmenuje soud jinou vhodnou osobu příbuznou nebo blízkou dítěti. Tato osoba s jmenováním funkce poručníka musí souhlasit. Občanský zákoník umožňuje rodiči, aby konkrétního člověka jako poručníka vyloučil.

Poručník má stejně jako pečující osoba poskytující zprostředkovanou pěstounskou péči nárok na dávky PP (odměna pěstouna, příspěvek na úhradu potřeb dítěte), případně na peněžitou pomoc v mateřství či rodičovský příspěvek.

Poručník, konkrétně výkon jeho funkce, je pod pravidelným dohledem soudu. Soud stanovuje poručníkovi, zpravidla 1x ročně, podat zprávu o výkonu poručenství, zejména o informacích o majetku dítěte, jeho zdravotním stavu, školní docházce i případného kontaktu s rodiči. V praxi nastávají situace, kdy rodič je zbaven rodičovské odpovědnosti a dítěti je ustanoven poručník, ale rodiči je ponecháno právo na kontakt s dítětem.

Co se týče zrušení funkce poručníka, lze takto provést na základě návrhu poručníka. V případě, že poručník porušuje své povinnosti nebo se stane nezpůsobilý pro výkon funkce, může tuto funkci zrušit soud. Pokud dojde k rozvodu manželů, kteří byli oba poručníci, zjišťuje soud, zda je v zájmu dítěte, aby nadále oba manželé vykonávali tuto funkci nebo je nutné jednomu z manželů funkci poručníka zrušit (Bubleová a kol., 2007, s. 78).

2.4 Osvojení

Osvojením se podle § 794 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní (Zákon č. 89/2012 Sb., § 794). Mezi laickou veřejností se více než termín osvojení používá termín „adopce“.

O osvojení nezletilého dítěte rozhoduje soud místně příslušný trvalému bydlišti dítěte na základě návrhu osoby, která si chce dítě osvojit. Osvojitelem se může stát osoba, která již dovršila zletilosti a je svéprávná. Osvojitel musí soudu dokládat svůj zdravotní stav, jež nesmí péči o dítě ve značné míře omezovat. Mezi osvojitelem a osvojeným dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl. Občanský zákoník udává, že by zpravidla neměl být menší než šestnáct let (Zákon č. 89/2012 Sb., § 803).

Osvojitel nemůže osvojit dítě, se kterým je v přímé příbuzenské linii nebo pokud je mezi nimi sourozenecký vztah. Z tohoto vyplývá, že např. teta se strýcem si mohou osvojit svého synovce. Dítě si mohou společně osvojit pouze manželé. V případě, kdy se k osvojení rozhodne pouze jeden z manželů, potřebuje souhlas toho druhého. Jde-li o partnery, kteří neuzavřeli sňatek, může si osvojit dítě pouze jeden z nich (Bubleová, et al., 2014b, s. 7).

BUBLEOVÁ (2014b, s. 8) uvádí, kdo se může stát osvojitelem:

- ten, kdo žije sám
- ten, kdo žije ve vztahu bez uzavření manželství
- ten, kdo může mít vlastní děti
- ten, kdo má vlastní děti
- ten, kdo má další děti přijaté do náhradní rodinné péče
- ten, kdo je ve středním věku a má přiměřené představy o věku dítěte, které chce do péče přijmout
- ten, kdo má zdravotní problémy, ale jeho zdravotní stav má dobrou prognózu a nijak výrazně neomezuje jeho pečovatelské a výchovné schopnosti

K osvojení je vždy souhlasu rodičů, nejedná-li se o případ, že rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. Pokud je osvojované dítě starší dvanácti let, je potřeba vždy jeho souhlas. Pokud je to možné, soud vyslechne osvojované dítě a při rozhodování o osvojení k tomuto vyjádření přihlédne.

Osoby, které si chtějí osvojit cizí dítě, musí projít procesem posouzení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, jež zajišťují krajské úřady. Žadatelé o osvojení se účastní tzv. „Povinné

odborné přípravy před přijetím dítěte“. Tato odborná příprava je povinná od roku 2006. Toto je zakotveno v zákoně o SPOD. Po úspěšném absolvování této přípravy jsou budoucí osvojitelé zařazeni do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Po absolvování přípravy nastává období čekání, kdy se hledá vhodná rodina pro dítě. Pro dítě je hledána taková rodina, která je připravena ho přijmout takové, jaké je (Bubleová, et al., 2018, s. 31). Pracovníci krajského úřadu se snaží najít vhodnou rodinu pro dítě a vhodné dítě pro rodinu. Budoucím osvojitelům se sdělují veškeré informace o dítěti. Tento proces je totožný jak u osvojení, tak i u pěstounské péče.

V případě, že soud rozhodne o svěřeni dítěte do péče osvojitelů, jedná se nejprve o svěřeni do péče budoucích osvojitelů. Toto slouží zejména k tomu, aby se dalo posoudit, že se mezi dítětem a osvojitelem vytvoří dobrá citová vazba. Nejkratší doba této péče je šest měsíců. Osvojitelé se o svěřené dítě pečují, zajišťují veškeré jeho potřeby, plně hradí náklady na jeho péči. Po dobu péče budoucích osvojitelů je poručníkem dítěte orgán sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD), který zároveň dohlíží, že veškerá péče budoucích osvojitelů probíhá v nejlepším zájmu dítěte. OSPOD vypracovává zprávu pro soud, který následně rozhoduje o osvojení dítěte.

Osvojitelé se stávají zákonnými zástupci dítěte, mají vůči dítěti veškerá rodičovská práva a povinnosti, včetně vyživovací povinnosti. Osvojitelé mají zároveň ze zákona povinnost informovat dítě o tom, že je osvojené, jakmile to bude vhodné, nejpozději do zahájení povinné školní docházky dítěte (Zákon č. 89/2012 Sb., § 836).

SHRNUTÍ

Vysvětlili jsme rozdíl mezi náhradní rodinnou péčí a náhradní výchovou. Představili jsme jednotlivé formy náhradní rodinné péče. V rámci tohoto jsme představili také změny, které vzešly v platnost v rámci novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Pěstounská péče je nerozšířenější formou náhradní rodinné péče v České republice. Patří sem nejen pěstounská péče poskytovaná osobami, které nemají k dítěti vytvořený žádný příbuzenský vztah, ale také příbuzenská pěstounská péče, kdy se o dítě starají např. babička, děda, teta, strýc nebo jiný příbuzní.

Pěstouni poskytují dítěti běžný rodinný život se všemi radostmi i starostmi, které tento život přináší. Dítěti je pěstouny poskytována láska a bezpodmínečné přijetí, které jsou důležité pro jeho zdravý rozvoj.

3.1 Kořeny pěstounské péče

Zmínky o opuštěných a nechtěných dětech můžeme nalézt již ve starověkých bájích a mýtech. Takovými dětmi byli např. král Oidipus, bratři Romulus a Remus či Zeus.

První pěstounkou byla podle pověsti koza Amalthea, která se starala právě o Dia. O koze Amalthee a prvním pěstounstvím existuje příběh. Tento příběh jsem připojila do příloh na konci diplomové práce.

Nejstarším řešením situace, které se týkaly problémů opuštěných dětí, jsou tzv. nalezince. Zde byly umístěny zejména sirotci, nemanželské děti a také děti narozené na tzv. tajném oddělení pražské porodnice. Rodiče, zejména šlo spíše o svobodné matky, se musely vzdát svých rodičovských práv po předání dítěte do nalezince. Přes to, že rodiče přišli o svá práva, dostali informaci o tom, komu bylo jejich dítě svěřeno. Zároveň mohli rodiče svoje děti u pěstounů navštěvovat a pokud měli pocit, že pěstoun nedostatečně pečuje, mohli o tom nalezince informovat. Naleziniec byl zejména určen pro obyvatele Prahy, za poplatek šlo přijímat i děti, které byly mimopražské. Nejstarším pražským nalezincem byl tzv. Vlašský špitál na Malé Straně (Macela, 2019, s. 10).

Institut nalezinců je historicky spojován především se vznikem adopce. BUBLEOVÁ a MATEJČEK (1999, s. 18) považují za předchůdce placené pěstounské péče spíše instituci kojných. Kojné se objevují již ve starověkém Řecku a jejich existence přetrvávala v období středověku i osvětenství. Tehdy placené chůvy a kojné dostaly úřední název „pěstounky“. Děti z nalezinců byly předávány do péče těchto pěstounek. Pěstounka podepisovala jakousi smlouvu, ve které byly uvedeny podmínky pěstounské péče, např. zajistit lékařskou péči dítěti apod. MACELA (2019, s. 10-11) uvádí, že pěstounsky se musely prokázat „vysvědčením mravnosti“. Dostávaly od státu plat podle věku dítěte, čím starší dítě bylo, tím méně peněz

dostaly. Nejvyšší finanční odměna byla tedy u dětí do 1 roku. Pěstounská péče skončila dovršením šesti let věku dítěte, pokud nebyli pěstouni ochotni se o děti nadále starat. Tato péče však již byla bezplatná.

V polovině 19. století převzaly péči o chudé obce. Základem této péče se stalo domovské právo (Zákon o právu domovském z roku 1863). Na základě těchto práv měli všichni právo na pobyt v dané obci a nárok na zaopatření. V případě, že děti byly přijaty do pěstounské péče, toto právo jim nezanikalo. Podle zemského chudinského zákona z roku 1868 (Zákon v příčině opatrování chudých č. 59/1868 z. z.) měla obec povinnost zajistit, aby opuštěné děti byly řádně vychovány a byly způsobilé k tomu, aby v budoucnosti vydělávaly. Obce tuto povinnost převzaly různě. Kromě placené pěstounské péče, se objevovala i tzv. „střída“ či „okolek“, což znamenalo, že opuštěné děti si střídaly jednotlivé rodiny v obci, které se o tyto děti na krátkou dobu postaraly. (Macela, 2019, s. 13)

Dle MACELY (2019, s. 13) došlo v roce 1872 k přijetí průlomového opatření, které lze považovat za předchůdce dnešní příbuzenské pěstounské péče. Přijaté dítě do nalezince mohlo být svěřeno do péče příbuzných nebo dokonce matky, kdy bylo rodině do čtyř let věku dítěte vypláceno ošetrovné, což by se dalo přirovnat k současnému rodičovskému příspěvku. Podmínkou však bylo, že dítě se nemohlo vrátit do nalezince.

V roce 1908 vznikla v Praze Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež, která koordinovala další pracoviště a koncem první světové války pod sebou měla již 15 ústavů. (Matějček, 1999, s. 27–28)

3.2 Pěstounská péče v době první republiky

Po vzniku Československé republiky byl přijat první zákon, který podrobně upravoval ochranu dětí v cizí péči. Jednalo se o zákon č. 256/1921 Sb. o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Cizí péči mohl vykonávat pěstoun anebo ústav, nad nimiž byl stanoven dohled. Toto vykonávaly okresní soudy anebo úřady k tomu určené. Toto se dá přirovnat k dnešnímu dohledu ze strany OSPOD, případně doprovázejících organizací pěstounů. Zmíněný zákon mimo jiné stanovoval, že děti do 14 let mohou být svěřeny do péče cizí osoby pouze s povolením určeného orgánu. (Macela, 2019, s. 17)

Za doby Československé republiky byla péče o opuštěné děti považována za velmi důležitou. V roce 1928 dokonce došlo ke sjednocení požadavků na osvojitele, kterému muselo být při svěřeni dítěte více než 40 let a mezi ním a osvojovaným dítětem musel být minimální

věkový rozdíl 18 let. V této době bylo tedy možné osvojit si dítě starší 18 let. (Škoviera, 2007, s. 38)

V roce 1931 bylo na území první republiky 24 okresních sirotčinců a dalších 60 dětských domovů, které by se daly přirovnat k dnešním diagnostickým ústavům. Kapacitně byly tyto domovy schopny přijmout 20 dětí, které zde strávily krátký čas. Poté se buď vracely zpět do své biologické rodiny anebo byly svěřeny do pěstounských nebo adoptivních rodin.

MATEJČEK (1999, s. 29-30) uvádí rozdělení pěstounské péče do čtyř typů:

1. **„Pěstounská péče nalezenecká** – navazovala na pobyt dítěte v nalezinci či sirotčinci, kdy se o dítě starali obvykle manželé – pěstouni, kteří se o něj starali do určitého věku (v Praze do deseti let, později do šestnácti let). Pak se děti vracely do ústavu.
2. **Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež** – navazovala na stav z doby Rakouska – Uherska. V roce 1921 byl však vydán nový zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Na jeho základě již sociální pracovníci Okresních péčí o mládež vyhledávali, pokud možno spolehlivé pěstouny – mravně bezúhonné, v dobrém zdravotním i psychickém stavu, s trvalým zaměstnáním, stálým bydlištěm a schopnosti zajistit dítěti řádnou výchovu. V roce 1932 Okresní péče o mládež zajišťovaly pěstounskou péči, ať zdarma či za plat, více než patnácti tisícům dětí, o deset let později, za protektorátu v r. 1942, však počtu sotva polovičnímu. Více než tři tisíce dětí bylo opatrováno bez nároku na odměnu a čtyři tisíce dětí za plat.
3. **Pěstounská péče v tzv. koloniích** – tato myšlenka vznikla na Moravě, ale rychle se rozšířila i do Čech. Rodinné kolonie byly zakládány v určité obci, v několika sousedních obcích, v okrese, kde sociální pracovníci vyhledali 1520 vhodných rodin a svěřili jim děti do pěstounské péče. Poněvadž rodiny byly v blízkém sousedství, bylo snazší je kontrolovat i pomáhat jim v případě potřeby s výchovou svěřených dětí. Začátkem dvacátých let spravovaly Okresní péče o mládež 16 rodinných kolonií, v r. 1937 již 24.
4. **Pěstounská péče na základě soukromé dohody** – jednalo se o dohodu mezi rodiči dítěte a pěstouny, bez soudního jednání. Tento způsob se pak měnil ve svěřování dětí prarodičům nebo jiným příbuzným. Je to jediný typ pěstounské péče, který přetrval z doby první republiky až do sedmdesátých let. “

3.3 Systém pěstounské péče po roce 1948

Do roku 1948 byl v tehdejší Československé republice dobře vybudovaný systém náhradní rodinné péče o opuštěné děti. Tento systém se však po roce 1948 zcela zhroutil. Institut pěstounské péče byl s nástupem socialismu zrušen. Vláda tehdy kladla velký důraz na kolektivní výchovu, která byla uskutečňována ve velkých dětských domovů, které byly rozděleny podle věku dětí. Jediná forma náhradní rodinné péče, která byla v této době akceptována, bylo osvojení. Osvojení bylo ovšem zejména pro osoby, která poskytovaly záruku, že dítě vychovají zejména k lásce ke státu (Macela, 2019, s. 19).

Komunisté zrušili veškeré okresní péče o mládež, jejich pravomoci přešly pod národní výbory. Kolektivní péče byla upřednostněna před péčí rodinnou, ta byla umožněna pouze mezi příbuznými. Došlo k ukončení činností všech nestátních organizací, které v době první republiky vznikly.

V této době začalo obrovské navyšování kapacit dětských domovů. *„První pětiletý plán na období let 1948 až 1953 obsahoval záměr zvýšit o 3 500 počet lůžek v dětských domovech či vybudovat 14 zcela nových kojeneckých ústavů s kapacitou 800 míst. Většina těchto zařízení funguje dodnes.“* (Macela, 2019, s. 20)

Také došlo k tomu, že jednotlivé oblasti péče o ohrožené děti se rozdělily pod několik ministerstev. Ministerstvo sociální péče bylo zrušeno. Ministerstvo zdravotnictví mělo na starosti ústavní zařízení pro děti do 3 let věku (kojenecké ústavy) a domovy pro děti s tělesným postižením. Ministerstvo školství, věd a umění se zabývalo dětskými domovy pro děti od 3 do 15 let, ústavy pro „duševně a smyslově vadnou mládež“, a „ostatní sociální ochrana mládeže“, které se věnovalo veřejnému poručení. Ministerstvo spravedlnosti mělo na starosti „výchovny dorostu“ (polepšovny), které pečovaly o děti starší 15 let, jež měly nařízenou ochrannou výchovu. (Macela, 2019, s.20)

V této době se také začal používat pojem „sociálně právní ochrana dětí“ místo do té doby používaného termínu „péče o mládež“. V roce 1952 byly zákonem o sociálně právní ochraně mládeže zřízeny úřadovny mládeže (dnešní OSPOD). Ty spadaly pod gesci Ministerstva spravedlnosti, kdy fungovaly při okresních soudech. O 4 roky později sociálně právní ochranu dětí opět vykonávaly národní výbory.

V roce 1963 nastala nová fáze ve vývoji pěstounské péče. V zahraničí, ale i v Československé republice se začaly objevovat výzkumy, které poukazyvaly na negativní

dopady ústavní výchovy na dítě. Jedná se např. o práci Johna Bowlbyho „Maternal Care and Mental Health“ (Macela, 2019, s. 21)

K zásadní změně přístupu v tehdejší Československu vedl výzkum týmu dětského psychologa Zdeňka Matějčka o sociální deprivaci dětí vychovávaných v kolektivních zařízeních. Tento výzkum se týkal nejen dětských domovů a kojeneckých ústavů, ale také týdenních jeslí, které v té době fungovaly. Zájem veřejnosti vzbudila kniha Zdeňka Matějčka a Josefa Langmeiera „Psychická deprivace“, nebo také dokumentární film „Děti bez lásky“, na kterém se profesor Matějček podílel. V roce 1963 vzešel v platnost zákon o rodině č. 93/1963 Sb., který znamenal posun ve vývoji náhradní rodinné péče. Tento zákon platil až do roku 2013, kdy se zákon o rodině stal součástí občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

V roce 1968 byl založen Kruh přátel SOS dětské vesničky, který chtěl založit skupinovou pěstounskou péči, která byla známá z Rakouska. Vznikla celostátní sbírka, díky níž se na výstavbu SOS dětských vesniček vybralo 28 milionů korun. První SOS dětská vesnička byla vybudována v Doubí u Karlových Varů, další poté vznikla ve Chvalčově poblíž Bystřice pod Hostýnem. Začala také obsáhlá debata o tom, jak bude vypadat náhradní výchova. V Československu byl obrovský počet dětí umístěných v ústavní výchově. MACELA (2019, s. 23) uvádí, že v roce 1970 vyrůstalo v Československu v kojeneckých ústavech 3 488 dětí do 3 let, v ústavech sociální péče 9 715 handicapovaných dětí a ve školských zařízeních 19 852 dětí všech věkových kategorií. Tento počet nebyl končeny, každý rok počet dětí v ústavním zařízení rostl. Do „výchovy jiného občana“ bylo svěřování pouze 2 700 dětí.

Největší vliv na to, jak vypadá aktuální podoba pěstounské péče, má zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Došlo tak tedy k rozšíření možností řešení situací, kdy došlo k odebrání rodičů z péče biologických rodičů. Zákon o pěstounské péči stanovil podmínky pro pěstounské rodiny a přiznal jim pravidelné příspěvky. Mnohé ze znaků, které byly stanoveny tímto zákonem, přetrvávají do dnes v aktuální platné právní úpravě.

Pěstounská péče měla být poskytována v případě, kdy byly důvody, které neumožňovaly péči rodičů o dítě. Dítě mohlo být svěřeno do pěstounské péče manželů, svěření mohlo být vždy pouze na základě soudního rozhodnutí. Pěstoun mohl dítě zastupovat jen v běžných záležitostech. V případě, že dítě nabylo zletilosti, ale nadále se připravovalo na samostatný život, mohl být pěstounovi vyplácen příspěvek na úhradu jeho potřeb. Vyživovací povinnost rodičů směrem k dítěti nadále platila, výživné hradili státu. Nárok na odměnu

pěstounů měli pouze pěstouni, kteří neměli s dítětem žádný příbuzenský vztah (Macela, 2019, s. 25–26).

V zákoně o pěstounské péči byly také zakotveny otázky týkající se důchodového pojištění pěstounů, kteří vykonávali pěstounskou péči jako své zaměstnání – jednalo se o pěstouny v SOS dětských vesničkách. Dále zde bylo upřesněno, jaké děti mohou být svěřovány do pěstounské péče, kdo se může stát pěstounem, o kolik dětí může pěstoun maximálně pečovat (8 dětí) apod.

3.4 Pěstounská péče od roku 1989 až po současnost

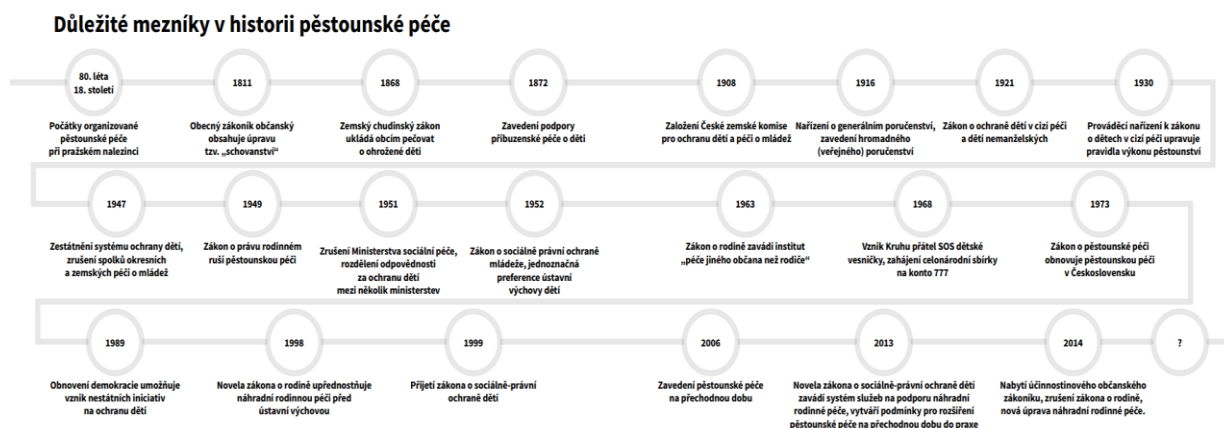
Rok 1989 a Sametová revoluce s sebou přinesl spoustu změn. Ať už pozitivních nebo negativních. Opět začaly vznikat nestátní organizace, rozšiřovala se rodinná péče v dětských domovech, činnost obnovilo také Sdružení SOS dětských vesniček apod. Na druhé straně si někteří rádoby odborníci mysleli, že mohou bez nějakého většího rozmyslu rušit ústavy, docházelo k infiltraci sekt a různých kultů do dětských domovů, v první fázi proběhla velká obměna sociálních pracovníků, což vedlo ke snížení funkčnosti systému atd (Škoviera, 2007, s. 40–44).

Pěstounská péče byla nově postavena na stejnou úroveň jako ústavní výchova. V roce 1992 byl zaveden institut předpěstounské péče, kdy je dítě svěřeno do péče budoucího pečovatele, ale ještě nedošlo k definitivnímu soudnímu rozhodnutí o svěřením dítěte do pěstounské péče.

V roce 2000 vešel v platnost zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a tím došlo k zániku zákona o pěstounské péči, která se od té doby stala součástí zákona o rodině (Večeřová, 2009, s. 32–33).

V roce 2013 vstoupila v platnost novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. SOS dětské vesničky přestaly být zařízením pro výkon pěstounské péče, staly se jednou z doprovázejících organizací pro pěstounské rodiny. Jediným zprostředkovatelem pěstounské péče jsou krajské úřady, které vyhledávají a schvalují nové pěstouny, vedou evidenci dětí, pro které je potřeba vyhledat novou rodinu. Novela umožnila rozvoj pěstounské péče na přechodnou dobu, stanovila příspěvky jak pro dlouhodobé pěstouny, tak i pro přechodné pěstouny. Na výkon pěstounské péče dohlíží OSPOD, pěstoun sám si může zvolit doprovázející organizaci, se kterou uzavírá dohodu o výkonu PP.

V roce 2021 vzešla v platnost další novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, v rámci této novely došlo k rozdělení dlouhodobé pěstounské péče na zprostředkovanou a nezprostředkovanou, ke změnám v příspěvcích pro pěstouny apod.

Obrázek č. 2 – Důležité mezníky v historii PP (Zdroj dat: Macela, 2019, s. 36–3)

SHRNUTÍ

Charakterizovali jsme historii náhradní rodinné péče v České republice. Představili jsme jednotlivé důležité okamžiky, které pomohly vzniku pěstounské péče v podobě, v jaké ji známe dnes. Také jsme představili osobnosti, které stojí za prosazování institutu náhradní rodinné péče před ústavní výchovou.

4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Institut přechodné pěstounské péče (dále jen PPPD) je u nás relativně krátce, uzákoněn byl teprve v roce 2006. Využívala se však velmi málo, ročně bylo do PPPD svěřeno jen pár dětí. Hlavním důvodem bylo, že ve chvíli, kdy pěstoun předal dítě do jiné péče, přišel o státu pěstouna a veškeré příjmy do doby, než přijal jiné dítě. Systém změnila novela zákona o SPOD, která vzešla v platnost od roku 2013. Novela mimo jiné upravila odměny přechodných pěstounů.

Z výkazů Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) vyplývá, že na konci roku 2013 evidovalo MPSV 33 přechodných pěstounů. V roce 2014 jich bylo již 421. Na konci roku 2015 vzrostl počet přechodných pěstounů na 654. V roce 2017 bylo v České republice evidováno dokonce 900 přechodných pěstounů. Poté začal počet přechodných pěstounů opět klesat. Na konci roku 2020 bylo v České republice 732 přechodných pěstounů. Na konci tohoto roku bylo v přechodné pěstounské péči 504 dětí. (MPSV, Výkazy MPSV za jednotlivé roky)

Péči u přechodných pěstounů ukončilo v roce 2020 358 dětí. 61 dětí se vrátilo zpět do biologické rodiny, 202 dětí pak bylo svěřeno do jiné formy náhradní rodinné péče, 76 dětí přešlo k osvojitelům a 16 dětí muselo být bohužel svěřeno do ústavní výchovy. 3 děti nabyly plné svéprávnosti. Přechodní pěstouni se v roce 2020 starali o 21 dětí se zdravotním postižením. (MPSV, Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2020)

Pro lepší znázornění uvádím následující tabulky.

ROK	POČET PŘECHODNÝCH PĚSTOUNŮ	POČET DĚTÍ V PPPD
2013	33	108
2014	421	302
2015	654	543
2016	799	540
2017	900	605
2018	792	528
2019	825	591
2020	732	504

Tabulka č. 1 – Počet přechodných pěstounů a počet dětí v PPPD za období 2013-2020

(Zdroj: Výkazy MPSV za roky 2013-2020)

rok	počet přechodných pěstounů	počet dětí v PPPD	se zdrav. postížením	svěřené do NRP déle než rok	zánik PPPD ve sledovaném roce					
					z toho dítě odešlo				nabytí plné svěprá vnosti	celkem
					k rodičům	do NRP	do osvojení	do ústavní výchovy		
2020	732	504	21	76	61	202	76	16	3	358

Tabulka č. 2 – Počet osob vykonávajících PPPD a počet dětí svěřených do PPPD ke konci roku

2020 (Zdroj: Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2021)

Smyslem PPPD je, aby děti, které nemohou vyrůstat se svými rodiči a pro které zatím není nalezeno optimální řešení situace, nemusely být v ústavním zařízení.

ZEZULOVÁ (2012, s. 174-175) podrobněji vysvětluje institut PPD:

„Jedná se o dočasnou péči o děti, u kterých je vysoká pravděpodobnost rychlého trvalého řešení – buď v dlouhodobé formě náhradní rodinné péče (osvojení, popř. dlouhodobá pěstounská péče), nebo návratu do původní rodiny. Pokud by tato forma péče nahradila kojenecké ústavy, bylo by do značné míry zažehnáno riziko deprivacních projevů.

Jedná se o jedinou formu prevence citové deprivace, která současně respektuje práva biologické matky (rodičů), přitom ale umožňuje specifického příklonu a pocitu bezpečného světa.

Pěstounská rodina by musela být od počátku připravována a vedena k tomu, že dítě bude svěřeno v nejbližší možné době do adoptivní rodiny, aby nedocházelo k rušivým situacím při předání dítěte. Předání dítěte by mělo proběhnout ještě dříve, než v jeho vývoji dojde k rozvoji tzv. separační úzkosti, která nastává obvykle kolem osmého měsíce dítěte.“

V březnu 2013 vydalo MPSV v čele s tehdejším ředitelem odboru rodiny PhDr. Miloslavem Macelou dokument, který vysvětloval novelu zákona o SPOD z roku 2012. Díky tomuto dokumentu měli nejen odborníci z řad sociálních pracovníků krajských úřadů, OSPOD apod., ale i veřejnost možnost porozumět specifikům pěstounské péče jako tako takové, ale i přechodné pěstounské péči. V příloze č. 2 uvádím část zmiňovaného dokumentu, věnující se pojetí PPPD.

Od 1. 1. 2022 vešla v účinnost novela zákona o SPOD, která s sebou přinesla pro přechodné pěstouny navýšení odměny pěstouna. To, jaké konkrétní dávky a v jaké výši přechodní pěstouni pobírají, bude popsáno v další kapitole.

Novela zákona o SPOD, zejména ta z roku 2012, rozšířila zájem lidí vykonávat přechodnou pěstounskou péči. Předpokládá se, že tento zájem se ještě navýší, a hlavně se bude muset navýšit s ohledem na to, že od 1. 1. 2025 nebude možné umisťovat děti mladší 3 roky do ústavní péče, s výjimkou dětí s vážným zdravotním postižením a sourozeneckých skupin. Zároveň se objevují názory, že práci pěstounů, nejenom těch přechodných, budou chtít vykonávat především osoby, které se nacházejí v tíživé finanční situaci. Zákon o SPOD se snažil lépe ošetřit výběr pěstounských rodin, ať už přechodných či dlouhodobých. Přesnou specifikaci toho, jak probíhá evidence osob, které mohou vykonávat PPPD, nalezneme v zákoně o SPOD, § 27a, odstavec 1-6.

Přechodné pěstounské rodině je po celou dobu procesu, od prvního telefonátu o tom, že je potřeba převzít dítě do PPPD, až po předání dítěte zpět do biologické rodiny či do jiné formy NRP, k dispozici klíčový pracovník doprovázející organizace na základě dohody o výkonu PP (dále jen Dohoda). Smyslem Dohody je posílení a pomoc náhradním rodičům, kontrola toho, jak jsou potřeby dítěte naplňovány a pomoc a podpora, aby naplňovány byly. Podpora by měla být zejména zaměřena na oblasti specifické pro péči o svěřené děti. Tato podpora by měla být jakousi prevencí před selháním NRP a zbytečnému odchodu dítěte z rodiny.

„Institut dohod o pěstounské péči zohledňuje skutečnost, že každé dítě svěřené do pěstounské péče je jiné, stejně jako jsou specifické podmínky a potřeba každé pěstounské rodiny. Dohoda je základem pro to, aby pro každé dítě (rodinu) vznikl ve spolupráci doprovázející organizace a pěstounské rodiny unikátní způsob zajištění podpory a potřebných služeb“ (Nadační fond J&T, 2013, s. 5).

Dohoda se uzavírá po dobu, po níž trvá pěstounská péče. Dohoda může zaniknout výpovědí pěstouna, toto lze bez udání důvodů. Je potřeba, aby pěstoun do 30 dní od výpovědi Dohody podepsal novou Dohodu s jiným subjektem.

Dohoda může být také ukončena výpovědí doprovázejícího subjektu. Konkrétní důvody ukončení jsou uvedeny v zákoně o SPOD. Za závažný důvod k výpovědi lze v případě PPPD považovat aktuálně nepříznivý zdravotní stav pěstouna. Dohodu může doprovázející subjekt také vypovědět pro odmítnutí přijetí dítěte do PPPD bez udání důvodů (Zákon o SPOD, § 47c, odst. 2 písm. c)).

Na základě novely Zákona o SPOD, která je účinná od 1. 1. 2022, je možné Dohody ukončovat jen jednou za pololetí k 31. 6. a 31. 12. Existují výjimky, kdy nadále lze ukončit Dohodu kdykoliv např. stěhování rodiny. V takovém případě je potřeba, aby krajský úřad udělil výjimku. Nově je také potřeba ukončit Dohodu, pokud pěstoun o dítě déle jak 1 měsíc osobně nepečuje.

4.1 Osobnost a role pěstouna na přechodnou dobu

Osoby vykonávající PPPD jsou brány jako profesionálové. Péči o svěřené dítě poskytují 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Zároveň musí být přechodní pěstouni připraveni přijmout jakékoliv dítě v jakoukoli denní i noční hodinu, musí intenzivně spolupracovat se všemi zainteresovanými subjekty, chodit na různá jednání. Také musí zvládnout, že děti k nim přicházejí a zase odcházejí. Tato péče je tedy nejen psychicky, ale mnohdy i fyzicky náročná. Samozřejmě PPPD dopadá na i na ostatní členy rodiny poskytující tuto formu péče, ať už se jedná o partnery přechodných pěstounů nebo biologické děti žijící v rodině.

Přechodným pěstounem se může stát jedinec či pár. Doporučuje se, aby věk přechodných pěstounů byl mezi 28–65 let. Pokud se v rodině nachází biologické děti přechodných pěstounů, je velmi doporučováno, aby nejmladšímu dítěti v rodině bylo minimálně 8 let. Tato doporučení ohledně věku přechodných pěstounů a nejmladších dětí nejsou nijak zákonně upravena, ale v praxi jsou běžně užívána.

PAZLAROVÁ (2016, s. 158) charakterizuje roli pěstouna na přechodnou dobu takto:

- *„Pěstoun doprovází dítě po krátký čas, který je určen vnějšími faktory.*
- *Poskytuje dítěti láskyplné bezpečné prostředí tady a teď.*
- *Pěstoun řeší (specifické) potřeby dítěte a pomáhá mu překonávat obtíže, hájí jeho zájmy.*
- *Pěstoun zaznamenává pro dítě, budoucí pečovatele i odborníky důležité okamžiky v životě dítěte i jeho průběžný vývoj.*
- *Pěstoun je součástí týmu kolem dítěte, je otevřený spolupráci s dalšími odborníky i supervizi.*
- *Pěstoun je připraven předat dítě do trvalé péče a spolupracovat s jeho budoucími pečovateli (rodiči, osvojiteli, dlouhodobými pěstouny).*
- *Pěstoun nemá vliv na další osud dítěte.“*

Jednotlivé role pěstounů na přechodnou dobu se liší nejen podle věku dítěte, ale také podle jeho situace. Z jakého prostředí přišlo, jaký příběh má za sebou, zda se jedná o miminko, které bylo do PPPD svěřeno ihned po porodu, nebo se jedná o předškoláka, který se potýká s následky traumatu apod. Toto vše klade specifické požadavky na osoby, které roli přechodného pěstouna mají vykonávat. Je velmi důležité důkladně posoudit předpoklady zájemců o PPPD. V příloze č. 3 je zmíněna část dokumentu MPSV k novele zákona o SPOD z roku 2012 věnující se výběru pěstounů.

Nároky na přechodné pěstouny jsou vysoké, mělo by to sloužit k tomu, aby tuto činnost vykonávaly opravdu vyzrálé osoby, které jsou způsobilé pro tuto formu péče. Je velmi důležité uvědomit si, že přechodná pěstounská péče je služba státu, služba určená pro děti.

HLÁSEK (in Třešňák, 2011), kterého lze společně s jeho manželkou Alžbětou považovat za průkopníky rané PPPD (jedná se o PPPD pro novorozence čekající na jinou formu NRP nebo na návrat do biologické rodiny), uvádí, že je třeba mít na paměti, že i z klasické PP se mohou děti vrátit do původní rodiny, popř. opustit rodinu z jiných důvodů. Tak jako tak, je nutné nevytvářet si majetnický vztah ke svěřenému dítěti a umět dítě propustit, protože děti do rodiny přichází a odchází.

4.2 Důvody a postup při svěření dítěte do přechodné pěstounské péče

Smyslem PPPD je zejména pomoci dětem, které se náhle ocitnou bez domova, zvládnout období, než bude rozhodnuto o tom, kde bude zajištěna péče o ně. Cílem je také to, aby rodiče dětí měli čas na vyřešení svých problémů, které nejsou schopni zvládnout s dětmi (Bubleová, Kovařík a kol., 2002, s. 34).

PPPD by měla být zejména využívána pro děti, které nemohou určitou dobu žít v biologické rodině a pro které není ještě nalezeno jiné, dlouhodobé, řešení jeho situace.

KOLUCHOVÁ a SOBOTKOVÁ (2004) hovoří o tom, že přechodná pěstounská péče je zejména ideální v případech, kdy jsou rodiče dítěte vážně nemocní nebo jsou léčeni např. pro svoji drogovou závislost. Dále uvádějí, že je možné o tomto typu péče uvažovat jako o respitní péči pro dospívající děti, u kterých se objevují různé poruchy chování. V takovém případě se jeví jako vhodná rodinná terapie.

Zákon o SPOD, § 27a, odstavec 7-10 jasně definuje důvody, ve kterých může být dítě svěřeno do PPPD. BUBLEOVÁ A KOL. (2002, s. 35) uvádí, pro jaké děti je přechodná pěstounská péče. Jedná se o děti, o které se jeden nebo oba rodiče nemohou z vážných

zdravotních, sociální či jiných důvodu na krátkou dobu postarat. Dále o děti, které se narodily mladým matkám, které nejsou dostatečně zralé pro výkon rodičovské odpovědnosti. Děti drogově závislých rodičů, kteří potřebují čas na dokončení léčby své závislosti. Také se jedná o děti, které zažívají v rodině domácí násilí či zanedbávání, rodiče jsou ve výkonu trestu apod.

Praxe je taková, že když se sociální pracovnice obecního úřadu obce s rozšířenou působností dozví o dítěti, které nemůže nadále zůstat v biologické rodině, měla by zmapovat, zda je v evidenci vhodná rodina zajišťující PPPD, která by mohla dítě přijmout. V případě, že je rodina k dispozici, podá sociální pracovnice OSPOD k okresnímu soudu návrh na svěřeni dítěte do PPPD pomocí předběžného opatření, aby nedocházelo ke zbytečnému protahování.

PPPD by neměla trvat déle než 1 rok. Soud by měl své rozhodnutí každé 3 měsíce přezkoumat a zjišťovat, zda je možný návrat do biologické rodiny anebo bude dítě svěřeno do jiné formy NRP. Bohužel praxe taková není, často se stává, že po svěřeni dítěte do PPPD se několik měsíců nic neděje a konat se začne až ve chvíli, když už je dítě v PPPD skoro rok. Úkolem OSPOD a doprovázejících organizací by mělo být to, aby k tomuto nedocházelo.

4.3 Dávky pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče, zprostředkovaná i nezprostředkovaná, je státem podporovaná forma náhradní rodinné péče. Tomuto odpovídá i úprava dávek pěstounské péče. Dávky pěstounské péče jsou upraveny zákonem o SPOD, konkrétně v Hlavě II, § 47e - §47n.

Novela zákona o SPOD s sebou přinesla navýšení odměny pěstouna jak pro dlouhodobé pěstouny, tak i pro přechodné. Přechodní pěstouny mají také od 1. 1. 2022 nové nárok na příspěvek při převzetí dítěte.

Dávky pěstounské péče pro přechodné pěstouny jsou:

- Odměna pěstouna

Tato dávka je vyplácena pravidelně každý měsíc po celou dobu, po kterou PPPD trvá. Přechodnému pěstounovi je odměna pěstouna vyplácena i v období, kdy osobně nepečuje o žádné dítě. Došlo k navýšení dávky z 20.000, -Kč na 27.360, -Kč. V případě, že pěstoun má v PPPD svěřené dítě v I. stupni závislosti (dítě má priznaný příspěvek na péči), je odměna 30.400, -Kč. Při II. – IV. stupni závislosti pak odměna činí 33.400, -Kč.

Jedná se o částky uvedené v hrubém, je z nich strhávána daň z příjmu a odvody zdravotního a sociálního pojištění. Přečasný pěstoun nemůže, v případě pobírání odměny pěstouna, požádat o peněžitou pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek.

- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Jedná se o pravidelnou měsíční dávku pěstounské péče, která slouží k zajištění potřeb dítěte. Nárok na tento příspěvek má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do PPPD nebo nezaopatřené dítě do 26 let, pokud studuje, ovšem pokud nepobírá sirotčí důchod. Výše příspěvku je ovlivněna věkem dítěte, případně jeho zdravotním stavem.

Zdravé děti				
				
do 6 let věku	6-12 let věku	12-18 let věku	18-26 let věku, pokud studuje	
4 950 Kč	6 105 Kč	6 985 Kč	7 260 Kč	
Děti s hendikepem (přiznaný PnP)				
Věk dítěte	Stupeň I	Stupeň II	Stupeň III	Stupeň IV
Do 6 let	5 115 Kč	6 105 Kč	6 490 Kč	7 040 Kč
Od 6 do 12 let	6 215 Kč	7 480 Kč	7 975 Kč	8 635 Kč
Od 12 do 18 let	7 095 Kč	8 580 Kč	9 130 Kč	9 570 Kč
Od 18 do 26 let	7 425 Kč	8 910 Kč	9 460 Kč	9 900 Kč

Obrázek č. 3 – Příspěvek na úhradu potřeb dítěte (Zdroj: Aliance náhradních rodin České republiky dostupné z: www.anrcr.cz)

- Příspěvek při převzetí dítěte

Jedná se o jednorázovou dávku, výše je ovlivněna věkem dítěte:

- Dítě do 6ti let věku 8.000,-Kč
- Dítě od 6ti do 12ti let věku 9.000,-Kč
- Dítě od 12ti do 18ti let věku 10.000,-Kč

Kromě dávek pěstounské péče mohou přechodní pěstouni čerpat i peněžitou pomoc v mateřství, pokud jsou splněny zákonem stanovené podmínky – účast na nemocenském pojištění po dobu 270 dní v předchozích 2 letech a věk dítěte do 7 let (Děti patří domů z. s., 2019, s. 55).

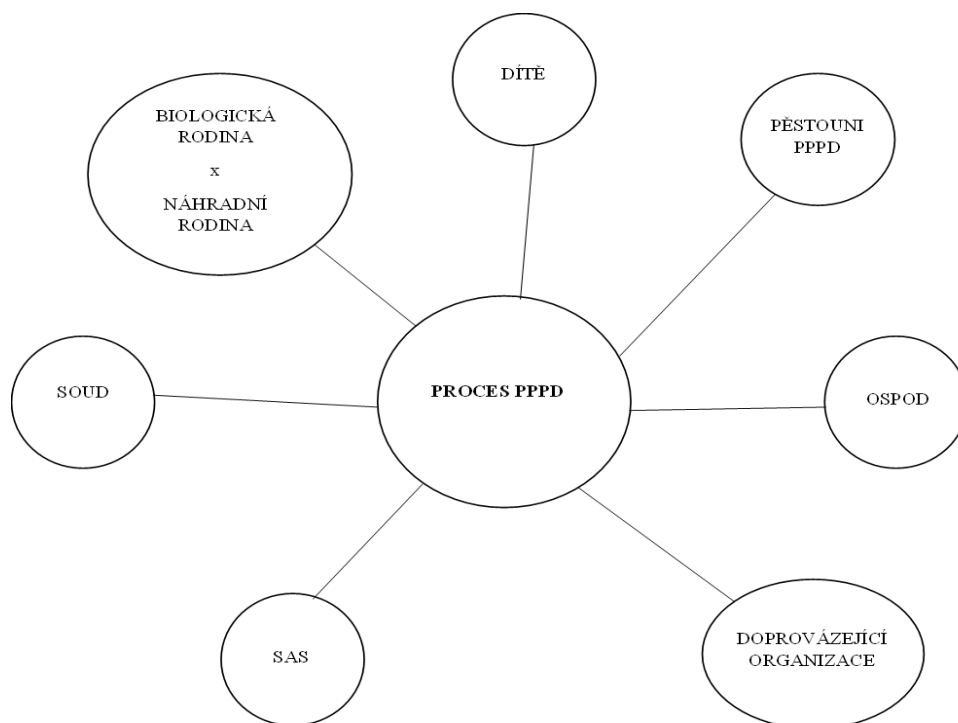
4.4 Přejchod dítěte z PPPD do další péče

Ve chvíli, kdy je dítě svěřeno do PPPD, měli by se odborníci, zejména OSPOD ve spolupráci se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi (dále jen SAS), snažit pomoci biologické rodině tak, aby mohlo dojít k návratu dítěte zpět do rodiny. V případě, že se toto podaří, je důležité přechod dítěte zpět do biologické rodiny dobře naplánovat, dítě na toto připravit a samotný přechod pak provádět postupně v závislosti na tom, jak dlouho bylo dítě v PPPD a jaké byly důvody toho, že muselo na čas svoji biologickou rodinu opustit. Je velmi důležitá spolupráce všech odborníků, jako vhodné se jeví využívání např. případové konference nejen za účasti OSPOD, SAS a doprovázející organizace pěstounů, ale také za účasti rodičů a pěstounů. V zájmu dítěte je, aby všichni kolem něho spolupracovali a byli jednotní.

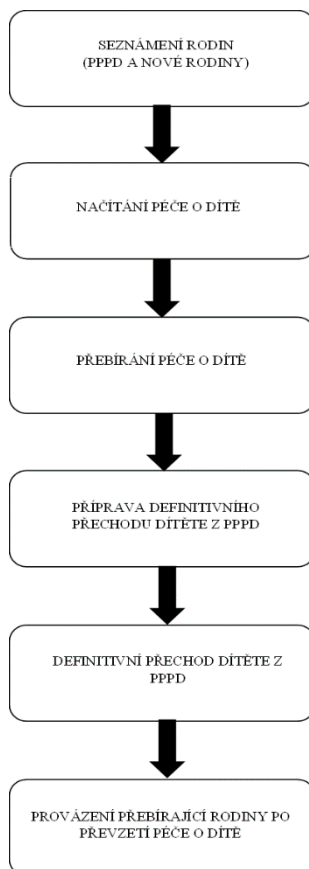
V praxi se častěji stává, že dítě z PPPD odchází do jiné formy NRP, což ostatně vyplývá i z údajů MPSV (viz tabulka č. 2). I v tomto případě by měl být přechod dítěte postupný, kdy by se po určitou dobu měly na péči o dítě podílet obě rodiny (dlouhodobá i přechodná) s postupným přebíráním péče rodinou dlouhodobou. Opět je žádoucí a vhodné, pokud se na začátku procesu seznamování dítěte s dlouhodobou rodinou sejdou všichni zainteresovaní lidé na případové konferenci. Cílem pak je zpracování plánu přechodu dítěte a jeho pravidelné přehodnocení v rámci dalších setkání či komunikace.

Pracovníci doprovázejících organizací ve spolupráci s přechodnými pěstouny by měli co nejvíce pomoci dítěti usnadnit přechod do jiné formy NRP či zpět k biologické rodině. Toto lze za využití různých technik a metod zaměřených na práci s dětmi. Pracovníci neziskové organizace Amalthea z. s. vydali v roce 2013 publikaci „Cesta k dítěti – Terapeutické metody pro práci s dětmi v náhradní rodinné péči“. V této publikaci je popsáno 14 terapeutických metod v konkrétních příbězích 31 dětí, které vyrůstají v náhradní rodinné péči. Tato publikace slouží jako inspirace pro práci s dětmi a pěstouny. Pro příklad uvádím několik metod z této publikace, které mohou být využity pro práci s dítětem při přechodu z NRP do jiné péče: terapeutický příběh, stěhovací kalendář, Ekomapa, kniha života apod. (Amalthea, 2013, s. 9–10, s. 66, 68, 72).

HLÁSKOVÁ (2015, s. 28) uvádí konkrétní osoby a subjekty, které jsou do celého procesu přechodu dítěte z PPPD zapojeny. A také jednotlivé fáze celého procesu, jelikož se jedná o velmi citlivý proces, kdy má dojít k překlopení citového pouze mezi dítětem a pěstounem na přechodnou dobu na novou rodinu. Pro lepší představu jsem vytvořila dva obrázky znázorňující výše zmíněné.

Obrázek č. 4 – Osoby a subjekty přítomné v procesu PPPD (Zdroj: Vlastní)

Obrázek č. 5 – Fáze procesu přechodu dítěte z PPPD (Zdroj: Vlastní)

4.5 Možná úskalí PPPD

Pěstounská péče na přechodnou dobu s sebou přináší různá úskalí. KOLUCHOVÁ (2002, s. 111-115, s. 124-125) uvádí různé problematické aspekty pěstounské péče, se kterými se mohou potkat i přechodní pěstouni:

- Informovanost budoucích pěstounů
- Upřímnost a otevřenost, zejména v procesu příprav budoucích pěstounů
- Uspěchanost, kdy mnohdy budoucí pěstouni dostatečně nepromyslí, jaké dítě jsou schopni přijmout
- Minulost dítěte, kdy musí být pěstouni připraveni s dítětem o tomto tématu mluvit bez negativních pocitů vůči biologickým rodičům.
- Problém s komunikací se sociální pracovníci ve chvíli, kdy každý má jiný názor. Přechodní pěstouni musí mít neustále na paměti, že PPPD je práce pro stát a finančně podporována a je nutné, aby v zájmu dětí byla i kontrolována.

ZÁBRANSKÁ (2012) z oddělení sociálně-právní ochrany dětí městského úřadu v Chrudimi popisuje několik možných úskalí PPPD. O přechodnou pěstounskou péči se zajímá méně žadatelů, kdy je nedostatek pěstounů. Dochází k tomu, že dítě se citově naváže na pěstouna, což poté komplikuje přechod do jiné formy péče nebo návrat do biologické rodiny. Při přechodu pak nastává další „opuštění“ blízkou vztahovou osobou. Dalším úskalím je také to, že soudy se delší dobu zabývají úpravou péče o dítě, což komplikuje řešení budoucí situace dítěte. (Zábranská, 2012)

V rámci výzkumného šetření se nejen sociální pracovníce jednotlivých OSPOD, ale také pěstounky poskytující PPPD, vyjadřovaly k možným úskalím, který tento typ péče s sebou přináší. Závěry tohoto výzkumného šetření společně s jednotlivými úskalími jsou součástí praktické části diplomové práce.

Dítě v PPPD by nemělo zůstat déle než 1 rok. Praxe je však taková, že děti mnohdy zůstávají v PPPD déle, z některých přechodných pěstounů se stávají dlouhodobí pěstouni, jelikož se pro dítě nepodařilo najít jiné řešení situace. Pracovnice OSPOD Ústí nad Orlicí (viz Příloha č. 8) toto popisuje jako specifikum PPPD, kdy je otázkou, zda je pro dítě ideální varianta, pokud se z jeho přechodných pěstounů stanou dlouhodobí pěstouni, když je v jeho zájmu, aby vyrůstalo v dlouhodobé pěstounské péči.

SHRNUTÍ

Podrobně jsme představili institut přechodné pěstounské péče. Vysvětlili jsme, jaké jsou důvody pro svěření dítěte do PPPD a také jaký je postup tohoto svěření. Uvedli jsme výčet jednotlivých dávek, na které mají přechodní pěstouni nárok, včetně změn, ke kterým došlo v rámci novely zákona o SPOD. Dále jsme představili možné techniky pro práci s dětmi při procesu předávání z PPPD do jiné formy péče, a také možná úskalí, která s sebou PPPD nese.

5 KONTAKT DÍTĚTE V PPPD S BIOLOGICKOU RODINOU

Svěření dítěte do jedné z forem náhradní rodinné péče, neznamená, že by mělo ztratit kontakt se svojí biologickou rodinou. Platí to jak pro dlouhodobou PP, tak zejména pro PPPD, kde by se, je-li to v zájmu dítěte, mělo pracovat na návratu dítěte do původní rodiny. Z toho důvodu by měl být kontakt s dítětem zachován v co největším rozsahu.

Děti svěřené do PP nebo PPPD jsou z biologické rodiny odebrány fyzicky, ale rozhodně to neznamená, že by svoji rodinu vymazaly „z hlavy“. Děti mají nadále vztahy k biologické rodině i přesto, že si tvoří vztahy v rodině nové. Často bývá vztah dětí k biologickým rodičům ambivalentní.

Kontakt dětí v NRP s rodiči bývá místo, kde se spojují dvě rodiny – pěstounská a biologická. Pro dítě je skoro důležitější, co se odehraje na začátku kontaktu, kde se „střetnou“ pěstouni a rodiče než potom samotný průběh kontaktu. V praxi je důležité o tom nejen s pěstouny, ale i s rodiči mluvit.

Na semináři MPSV, který se konal v roce 2017, poukázala Petra PÁVKOVÁ na důležitost kontaktu dítěte s biologickými rodiči z mnoha důvodů:

- zlepšuje psychologické prospívání dítěte v NRP
- předchází a zabraňuje nezdravé idealizaci rodičů
- podporuje rozvoj identity dítěte včetně kulturní a etnické identity
- omezení pocitu opuštění a ztráty rodičů po ukončení jejich péče
- kontakt se může stát vhodným terapeutickým nástrojem na pomoc dítěti
- podporuje možnost případného návratu dítěte do biologické rodiny

Pěstouni jsou s tématem kontaktu dítěte s biologickou rodinou seznamováni již v rámci odborných příprav budoucích pěstounů. Přechodní pěstouni mají zároveň jako jednu z podmínek schopnost spolupráce s biologickou rodinou dítěte. Zároveň i pro přechodné pěstouny může být téma kontaktu náročné. Můžou se bát, jak dítě kontakt zvládne a jaké se bude dítě projevovat po kontaktu, můžou mít strach ze setkání s rodiči dítěte apod.

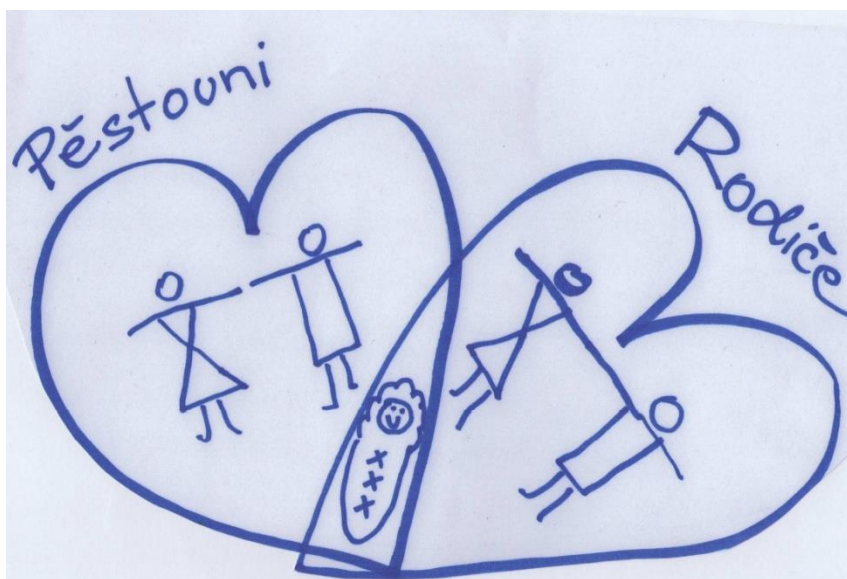
„Nebojte se dítěti přiznat, že v jeho životě existují úseky, k nimž se váže smutek a zklamání, ale pamatujte si, že vinu za to, co se stalo, nenesete vy. Ve většině případů se původní rodiče „vypařili“, protože se ocitli pod velkým sociálním tlakem nebo k tomu měli ekonomické důvody. Pokud máte podezření, že v jejich případě na ně byl různými úřady a institucemi vyvíjen systematický nátlak a oni přitom neznali svá práva nebo si nemohli dovolit dítě nechat, dítě by

se o tom mělo dozvědět – ve vhodnou dobu a způsobem přiměřeným věku. Když si však kvůli tomu budete připadat provinile a budete pochybovat o svých právech na výchovu dítěte, jenom si tím zkomplikujete vztah k dítěti.

At' už se rozhodnete pro cokoliv a pro jakoukoliv formu kontaktu, vše, prosím, napřed pečlivě zvažte a s rozhodnutím nespíchejte. Nepodlehnete tlaku dobře míněných rad profesionálů, kteří vám budou tvrdit, že kontakt s původní rodinou je pro dítě užitečný v každém případě, nebo že je naopak vždy škodlivý. Až dítěti přijde k narozeninám pohlednice, která mu obrátí svět naruby, až dostane od svých původních rodičů drahý dárek nebo se vrátí ze společného skvělého výletu, budete to nakonec vy, kdo bude muset zvládnout danou situaci a s dítětem dál žít.“ (Archerová, 2001, s. 96–97)

Pěstouni by měli dítěti předávat informaci: „jsem rádi, že tu jsi, chceme Ti pomoci, počkáme s Tebou, jak to dopadne u mamky a taťky, budeme s Tebou vyhlížet tu nejlepší rodinu pro Tebe, nevíme přesně, jak to teď bude, ale společně tu nejistotu zvládneme.“ Rodiče by svému dítěti měli předávat informaci: „jsme rádi, že jsi u téhle paní, moc nám to pomůže, máme velké problémy a musíme je vyřešit, ale máme Tě pořád rádi a přeji si, abychom byli zase spolu.“

Kontakt dítěte v pěstounské péči s biologickou rodinou se dá v mnohém přirovnat ke kontaktu dítěte z rozvedené rodiny. V obou případech je důležité, aby dospělí mysleli na dítě a dělali vše, pro jeho zájem a blaho.

Obrázek č. 6 – Jak si to to dítě představuje (Zdroj: Seminář MPSV „Kontakt dítěte v NRP s biologickou rodinou“, lektor: PaedDr. Petra Pávková, 2017)

5.1 Formy kontaktu dítěte s rodinou

UHLÍŘOVÁ (2014, s. 17) uvádí, že kontakt dítěte s biologickým rodičem může být úspěšný pouze tehdy, pokud o něj nejen dítě, ale i biologický rodič projeví zájem. Zároveň dodává, že pracovník doprovázející organizace by měl dobře spolupracovat s pracovníkem OSPOD a o všech činnostech kolem kontaktu jej informovat.

Podpora kontaktu dítěte svěřeného do PPPD s biologickou rodinou je jedno z nejzásadnějších témat, které se v PPPD řeší. Vždy by mělo být jasně specifikované kdo, kdy, jak často, v jaké formě a za jakých podmínek bude s dítětem v kontaktu.

Nastavení kontaktu dítěte s rodiči je do jisté míry hodně individuální záležitost. ČERNÁ a KOCOURKOVÁ (2018, s. 16-21) rozdělují způsob kontaktu do 5 variant:

1) Písemný, telefonický či internetový kontakt mezi rodičem a pečující osobou/rodičem

Tato forma se využívá, pokud osobní kontakt není z nějakého důvodu možný. Smyslem je, aby dítě mělo informace o tom, odkud je a odkud pochází, a také aby měl rodič informace o dítěti. S rodičem bývá v kontaktu pěstoun, nebo častěji pracovník doprovázející organizace, který pak předává informace dítěti s ohledem na jeho věk.

2) Jednorázové osobní setkání dítěte s rodičem

Tato forma kontaktu se využívá zejména v dlouhodobé PP a u starších dětí, které se s rodiči nevidaly. Slouží pro doplnění historie dítěte, k poznání biologické rodiny. Pro děti je důležité vidět své rodiče „na vlastní oči“, chtějí od nich získat informace o své minulosti. Dítěti mnohdy stačí svého rodiče jednou, nemá potřebu být s rodičem v častějším kontaktu.

3) Pravidelný organizovaný kontakt dítěte s jeho biologickou rodinou

Tato forma se opět využívá zejména u dětí svěřených do dlouhodobé PP, návrat do biologické rodiny se zde neplánuje. I v PPPD může mít dítě tuto formu kontaktu v případě, kdy se nebude vracet do své biologické rodiny a kdy se pro něho hledá jiné řešení. Tato forma kontaktu slouží k tomu, aby dítě s rodičem o sobě věděli, vidali se a mohli společně trávit hezké chvíle. Hlavní pečující osobou je nadále pěstoun, dítě by mělo dostat informaci, že se pro něj nic nemění – zůstává nadále doma tam, kde je, tedy u pěstounů, a návrat do biologické rodiny se konat nebude.

Co se týče frekvence kontaktu, je důležité zohlednit věk dítěte a také jeho aktuální situaci. Čím je dítě menší, měla by frekvence být nižší, protože malé dítě hůře chápe, proč nevyrůstá s rodiči.

Forma, délka i frekvence kontaktu by měly být pravidelně přenastavovány. To, že se to jednou nějak nastaví, neznamená, že to tak bude probíhat pořád.

4) Sdílená péče

Pěstounská rodina i biologická rodina se společně podílejí na péči o dítě, aby se dítě mohlo vrátit zpět do rodiny.

„Eva je v pěstounské péči na přechodnou dobu a již se pracuje na jejím návratu zpět do péče rodičů. Eva tráví s rodiči maximum času, rodičům zůstává co nejvíce rodičovských povinností i kompetencí. Eva po celou dobu dostává informaci, že v současném umístění je jen na chvíli a bude se vracet domů.“ (Kocourková J., R. Černá, 2018, s. 20)

5) Písemný, telefonický či internetový kontakt dítěte s rodičem

Vzhledem k dnešní době, kdy jsou čím dál častěji dětmi využívány moderní technologie, dost často se stává, že si dítě najde rodiče na sociálních sítích a pak s ním takto komunikuje. Pokud je takový kontakt pro dítě bezpečný, není třeba do něho vstupovat, jen je potřeba mít přehled a s dítětem o takovém kontaktu mluvit.

VÍTKOVÁ A KOL. (2019, s. 22-23) hovoří o tom, že při plánování kontaktu dítěte s biologickým rodičem je důležité myslet na důvody toho, proč bylo dítě odebráno z péče rodičů a svěřeno do pěstounské péče. Zmiňují, že je nutné, aby si pracovník odpověděl na otázky, proč rodiče nezajistili dítěti řádnou péči a proč muselo být dítě z rodiny odebráno. Zároveň je nutné nezapomínat na přání dítěte, co se týče kontaktu.

5.2 Překážky při kontaktu s rodinou

Během kontaktu dítěte s biologickou rodinou se mohou objevovat různé situace, které mohou být rizikové a které můžou mít negativní vliv nejen na dítě, ale i na celý průběh kontaktu.

BUTULOVÁ (2013, s. 43-44) zmiňuje situace, které jsou rizikové pro uspořádání kontaktu dítěte s rodiči. Jedná se o tyto rizikové situace:

- rodič má zájem o kontakt, ale toto má zakázáno soudem
- u rodiče se objevuje rizikové chování, jako např. agresivita, užívání alkoholu nebo jiných návykových látek apod.
- rodič dítě v minulosti týral

UHLÍŘOVÁ (2012, s. 28) k tomu uvádí další potíže, se kterými se může pracovník doprovázející organizace připravující kontakt setkat. Jedná se zejména o situaci, kdy nelze kontakt zrealizovat, protože biologický rodič se nechce s dítětem setkat.

Mezi další rizika při kontaktu dítěte s biologickým rodičem může patřit:

- některý z účastníků, v praxi často rodič, nerespektuje domluvené termíny kontaktů, bez omluvy se těchto kontaktů neúčastní nebo chodí pozdě na domluvený kontakt
- některý z účastníků kontaktu nerespektuje dopředu dohodnutá pravidla kontaktu
- dítě je během kontaktu rozrušené, úzkostné, je zřejmé, že kontakt je pro něj příliš psychicky náročný
- pěstoun nevhodně zasahuje do setkání, stěžuje tak navázání kontaktu mezi rodičem a dítětem

„Zásadním předpokladem pro zmírnění a odstranění rizik v nastaveném kontaktu je, aby rodič dostal konkrétní informace o tom, co se od něho nyní očekává, stanovit nutný rozsah jeho spolupráce, cílový stav, ke kterému se směřuje, a vymezit, jak poznáme, že se situace zlepšila. Informovat rodiče lze v rámci případové konference, nebo se osvědčuje, pokud s rodičem tyto záležitosti komunikuje odborník, který řídí kontakt.“ (Kocourková J., R. Černá, 2018, s. 22)

ČERNÁ a KOCOURKOVÁ (2018, s. 9-14) představují nástroj „Formulář pro vyhodnocení rizik kontaktu“, který má vyhodnotit možná rizika na straně rodiče, pěstounů i dítěte, které mohou nastat při kontaktu dítěte s rodičem. Tento formulář by měl sociálnímu pracovníkovi pomoci nastavit frekvenci a formu tohoto kontaktu. Výstupem formuláře jsou rizika s různou mírou závažnosti od nízké, střední až vysoké. Formulář může sloužit jako podklad pro případovou konferenci a soudní jednání týkající se kontaktu dítěte s biologickou rodinou.

5.3 Role sociálních pracovníků doprovázející organizace při kontaktu

Pracovník doprovázející organizace (dále jen Klíčový pracovník) má ze zákona povinnosti být v osobním kontaktu s pěstounskou rodinou alespoň 1x za 2 měsíce (Zákon o SPOD, § 47b, odst. 5). Provázení přechodných pěstounů je však specifické a klíčový pracovník je s přechodnými pěstouny v častějším kontaktu, než je zákonná lhůta.

Klíčový pracovník doprovázející přechodné pěstouny nejvíce komunikuje s OSPOD dítěte a také s rodiči dítěte. Cílem práce klíčového pracovníka je předání dítěte. Klíčový pracovník má za úkol zprostředkovávat kontakt dítěte s biologickou rodinou a také informovat o průběhu kontaktu právě OSPOD dítěte, který se liší, na základě trvalého pobytu dítěte. Klíčový pracovník dále také plánuje proces předání dítěte a s přechodnými pěstouny toto celé reflektuje (Děti patří domů z. s., 2019, s. 78).

V praxi se velmi často stává, že klíčový pracovník rodiny připravuje na kontakt i biologické rodiče dítěte. Je důležité na začátku celého procesu nastavit, ideálně na případové konferenci, kdo bude koho připravovat na kontakt. Pokud rodina spolupracuje se sociálně aktivizační službou pro rodinu a dítě (dále jen SAS) je více než žádoucí, když rodiče připravuje pracovník SAS, který rodinu zná. Tento pracovník může připravovat i dítě, protože velmi často se s dítětem zná a dítě k němu může mít blíž. Důležité je, aby všichni pracovníci kolem dítěte spolupracovali a vzájemně komunikovali. Velmi důležité je, aby klíčový pracovník mluvil otevřeně jak s pěstouny, tak i s rodiči dítěte o tom, že důkladná příprava všech zúčastněných je důležitá pro co nejlepší průběh kontaktu a také pro to, aby se dítě cítilo v celém procesu dobře a bezpečně.

UHLÍŘOVÁ (2012, s. 24) k tomuto dodává, že je v pořádku, že jeden pracovník připravuje na kontakt všechny zúčastněné osoby. Je však nutné mít na paměti, že je to velmi náročná práce, při které hrozí riziko zaujatosti.

Mezi jednotlivé úlohy klíčového pracovníka pěstounské rodiny patří následující:

- Práce s biologickými rodiči – pracovník by se měl snažit vést rodiče k tomu, aby vzali odpovědnost za situaci na sebe (dítě není zodpovědně za to, co se stalo ani za aktuální stav rodičů)
- Pečlivá příprava všech stran kontaktu (dítěte, pěstounů, rodičů)

- Nastavování kontaktu – četnost a délka, místo kontaktu, kdo je přítomen, zda je nutná asistence při kontaktu, pravidla (aby byl kontakt dle potřeb dítěte, pozitivní, bezpečný a smysluplný)
- Realizace asistovaného kontaktu a aktivní vedení tohoto kontaktu
- Pravidelná revize kontaktu
- Z každého kontaktu by měl pracovník vytvořit zápis, ve kterém bude popsán nejen průběh kontaktu, ale také tam budou uvedena doporučení pro další kontakt. Tento zápis je zaslán nejen pěstounům, ale také rodičům.
- Komunikace s OSPOD
(Amalthea, 2020, s. 5-6)

Pro dítě je velmi důležitý vztah mezi přechodnými pěstouny a biologickými rodiči. Tento vztah může být však velmi složitý a konfliktní, kdy se jedna strana zlobí na druhou. Je velmi důležitým úkolem klíčového pracovníka pomoci oběma stranám, aby se dokázali navzájem respektovat a vycházet bez konfliktů (Vlčková a kol., 2015, s. 13-14).

SHRNUTÍ

Vysvětlili jsme, proč je důležité, aby dítě v NRP bylo v kontaktu s biologickou rodinou. Charakterizovali jsme jednotlivé formy kontaktu a také překážky, které při kontaktu dítěte s rodičem mohou nastat. Představili jsme úlohu klíčového pracovníka pěstounské rodiny v celém procesu kontaktu.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

Ve výzkumné části diplomové práci byl realizován kvalitativní výzkum, kdy prostřednictvím rozhovorů a studií spisové dokumentace byla zkoumána úskalí přechodné pěstounské péče, délku pobytu dětí v přechodné pěstounské péči, názor přechodných pěstounů na proces předávání dítěte do biologické rodiny a názor sociálních pracovníků OSPOD na přechodnou pěstounskou péči.

6.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Hlavním cílem je charakterizovat systém pěstounské péče v České republice a prostřednictvím výzkumného šetření analyzovat funkčnost institutu přechodné pěstounské péče v Pardubickém kraji při návratu dětí zpět do biologické rodiny.

Díličními cíli jsou:

- Zjistit, zda došlo u každého dítěte v PPD k návratu do biologické rodiny.
- Analyzovat průměrnou délku pobytu dítěte v PPPD.
- Zkoumat proces předávání dítěte zpět do biologické rodiny pohledem pěstounů na přechodnou dobu.
- Zjistit přínos pracovníka OSPOD pro pěstouny na přechodnou dobu v celém procesu předávání dítěte.
- Interpretovat smysl institutu přechodné pěstounské péče pohledem pracovníků OSPOD v Pardubickém kraji.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaká úskalí provází institut pěstounské péče na přechodnou dobu?

6.2 Metodologie, organizace výzkumu a cílová skupina

Výzkum byl zvolen kvalitativní, kdy podle SOBOTKOVÉ (2003, s. 22) je kvalitativní přístup vhodný tehdy, „*pokud chceme odhalit podstatu dosud nepřiliš prozkoumaného jevu, význam autentických osobních zkušeností nebo nějaké aspekty vnitřního světa osobnosti.*“

ŠVAŘÍČEK, ŠEDO VÁ A KOL. (2007, s. 13) hovoří o tom, že v případě kvalitativního výzkumu chceme studované jevy studovat podrobně a do hloubky. Kvalitativní výzkumné šetření má své určité výhody i nevýhody. HENDL (2005, s. 51-52) uvádí jako výhody např. možnost setkat se s respondenty výzkumu osobně, což může být velmi cenné. Kvalitativní výzkum může mít i svá negativa. Získané výsledky nelze zobecnit na celou populaci a zpravidla

vyžaduje delší časový interval sběru dat a jejich analýzu. Výsledky výzkumu pak mohou být ovlivněny názory a pohledem výzkumníka (Hendl, 2016, s. 45-49).

Kvalitativní výzkum se jeví jako nejvhodnější metoda pro tuto práci, kde zkoumáme úskali institut pěstounské péče na přechodnou dobu, zároveň nám umožní zachytit prožívání, pocity a zkušenosti jednotlivých respondentů.

Pro realizaci výzkumného šetření byly zvoleny výzkumné metody rozhovory a případové studie.

Dle ŠVAŘÍČKA A ŠEDOVÉ (2014, s. 159) je rozhovor v kvalitativním výzkumu považován za nejčastější metodu. Podle KRAUSE (2014, s. 174) by rozhovor měl obsahovat úvod, jádro a závěr a všem jednotlivým částem rozhovoru by měla být věnována stejná pozornost. Smyslem rozhovorů v rámci výzkumu je získat postoj pěstounů na přechodnou dobu a pracovníků OSPOD na danou problematiku.

V průběhu měsíce únor 2022 jsem vytvořila strukturu otázek pro rozhovor a oslovila jsem jednotlivé pěstouny na přechodnou dobu a pracovnice OSPOD. Otázky se týkaly problematiky přechodné pěstounské péče a návratů dětí zpět do biologických rodin. Celkový počet respondentů bylo pět pěstounů na přechodnou dobu a devět sociálních pracovníků OSPOD. Pěstouni na přechodnou dobu byli požádáni na začátku každého rozhovoru o svolení nahrávat si rozhovor na diktafon a dělat si poznámky. Následně byly jednotlivé rozhovory přepsány. Pěstouni byli informováni o průběhu výzkumu s tím, že z důvodu ochrany osobních údajů budou pozměněna jména pěstounů i dětí. Přepsané rozhovory byly pěstounům nabídnuty k přečtení a autorizaci. Otázky pro sociální pracovníky jednotlivých OSPOD jim byly, na základě předchozí telefonické domluvy, zaslány písemnou formou.

Případová studie je dle ŠVAŘÍČKA A ŠEDOVÉ (2007, s. 97) „*empirický design, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případům.*“ Jednotlivé případové kazuistiky jsou sestaveny z osobní, rodinné, pracovní a sociální anamnézy, důvodu svěřením dítěte do PPPD, průběhu PPPD a důvodu změny PPPD na dlouhodobou PP Celkový počet případových kazuistik byl stanoven na 2 rodiny, které poskytovaly přechodnou pěstounskou péči a následně se z nich staly dlouhodobé pěstounské rodiny. Kritéria pro volbu rodin byl následující:

- poskytování přechodné pěstounské péče v minulosti

- zkušenost s předáním alespoň jednoho dítěte z PPPD do biologické rodiny v průběhu poskytování PPPD
- změna z PPPD na dlouhodobou PP
- možnost studia spisové dokumentace rodiny

Cílovou skupinou byly pěstounské rodiny na přechodnou dobu a pěstounské rodiny poskytující dlouhodobou PP, které dříve poskytovaly PPPD v Pardubickém kraji. Evidence přechodných pěstounů není veřejná, byly osloveny jednotlivé OSPOD v kraji, které s pěstouny spolupracují a po předchozím svolení pěstounů byly získány kontakty na konkrétní rodiny. Dále se cílovou skupinou stalo 9 pracovníků OSPOD v Pardubickém kraji, které se věnují problematice náhradní rodinné péče. Osloveny byly OSPOD Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Žamberk, Lanškroun, Chrudim, Pardubice, Litomyšl, Králíky a Vysoké Mýto.

6.3 Vlastní výzkum

Vlastní výzkum byl rozdělen do tří oblastí. První oblast A zpracovává výstupy z rozhovorů se sociálními pracovníky OSPOD. Druhá oblast B zpracovává výstupy z rozhovorů s 5 rodinami poskytujícími pěstounskou péči na přechodnou dobu. Třetí oblast C seznamuje se 2 případovými kazuistikami rodin, které v minulosti poskytovaly pěstounskou péči na přechodnou dobu, při poskytování PPPD došlo k návratu alespoň jednoho dítěte do biologické rodiny a z kterých se staly rodiny poskytující dlouhodobou PP.

A ROZHOVORY SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNÍKY OSPOD

Všechny rozhovory, které byly uskutečněny, jsou uvedeny v Přílohách diplomové práce. Jedná se o Přílohu 4 – Přílohu 12.

Celkem bylo zvoleno 9 respondentů. Jednalo se 9 pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které se věnují problematice náhradní rodinné péče. Všechny pracovnice působí na městských úřadech v rámci Pardubického kraje.

Všechny sociální pracovnice jsou ženy. Sedm sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí mají vysokoškolské vzdělání, jedna má vyšší odborné vzdělání a vysokoškolské vzdělání a jedna pracovnice má pouze vyšší odborné vzdělání. Respondentky mají různou délku praxe v oblasti náhradní rodinné péče od 9 měsíců – 9 let.

Otázky pro rozhovor byly sestaveny tak, aby se odpovědi dotýkaly zejména klíčových oblastí diplomové práce. Osnova pro rozhovor se sociálními pracovníky OSPOD byla následující:

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
- Jaké máte vzdělání?
- Jak hodnotíte institut péče na přechodnou dobu?
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?

Jednotlivé kategorie a odpovědi jsou znázorněny v **tabulkách č. 3 a č. 4.**

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Pohlaví	žena	žena	žena	žena	žena
OSPOD	Litomyšl	Pardubice	Lanškroun	Vysoké Mýto	Ústí n. Orlicí
Dosažené vzdělání	Magisterské	Magisterské	Bakalářské	Vysokoškolské	Magisterské
Délka praxe NRP	Od září 2021	4 roky	9 let	Déle jak 5 let	3 roky
Respondent Kategorie	R6	R7	R8	R9	
Pohlaví	žena	žena	žena	Žena	
OSPOD	Králíky	Žamberk	Česká Třebová	Svitavy	
Dosažené vzdělání	Vyšší odborné, bakalářské	Magisterské	Bakalářské	Vyšší odborné	
Délka praxe NRP	Necelé 3 roky	Od června 2021	Asi 8 let	6 let	

Tabulka č. 3 – základní informace z rozhovorů – pracovníků OSPOD (Zdroj: Vlastní)

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Hodnocení PPPD	Pozitivní, dává smysl a má význam	Kladně i záporně	Nutnost	Velice kladně	Ráda, že existuje
Příčiny PPPD	Nedostatečná péče, rodič ve VTOS, dítě bez péče	Zanedbání péče	Nedostatečná péče, nezáměr o dítě, neutrální prostředí	Špatná péče, zanechání dítěte v porodnici	Nedostatečná péče, zanedbávání, zneužívání, děti z porodnice
Délka pobytu	Max. 1 rok	Nedokážu posoudit	Z mého pohledu dlouhá	13–14 měsíců	3/4 roku
Úskalí PPPD	Psychická náročnost, nedostatek pěstounů	Velmi náročné na psychiku	Nedostatek pěstounů, zaměření na malé děti	Velká navázanost na dítě	Nedostatek následné péče, malé množství PPPD, nejednotná metodika
Návrh změn	Bez odpovědi	Nenapadá mě nic	Nevím	Asi žádné, je to vždy o lidech	Větší množství pěstounů, návštěvy OSPOD, lepší finance, přeposuzování pěstounů
Pozitiva PPPD	Nemusí do ústavu, řešení pro dítě bez péče, krátkodobé řešení obtížné životní situace	Řeší akutní problém	Forma NRP, jedna hlavní pečující osoba	Okamžité umístění dítěte, předcházení citové deprivace	Umístění fyzické osobě, potřebná vyšetření, vzdělávání pěstounů

Negativa PPPD	Málo pěstounů, psychická zátěž	Málo pěstounů, většinou staršího věku, péče jen o miminka	Nároky na osobnostní kvality, velká vzdálenost biologické rodiny	Přerušení vazby s rodinou	Nedostatek pěstounů, nedostatek možností umístění po PPD
---------------	--------------------------------	---	--	---------------------------	--

Tabulka č. 4 – klíčové kategorie – pracovníků OSPOD (Zdroj: Vlastní)

Respondent Kategorie	6	7	8	9
Hodnocení PPPD	Potřebná služba	Velký plus v NRP	Dobře zvolená náhrada za DD	Kladně, má význam
Příčiny PPPD	Ohrožení na životě, na zdraví, zanedbávané děti	Rodiče se nezačnou starat, rodič si neupraví podmínky	Kombinace několika příčin	Selhání kompetencí, děti z porodnice
Délka pobytu	Nevím, různé	Prodloužení po 1 roce	1 rok	Cca 8 měsíců
Úskalí PPPD	Dítě si zvykne	Trvání delší dobu a navazování dítěte	Přetížení pěstouna, přechod dítěte jinam	Starší, školní děti odchází do ústavu, minimum pěstounů pro sourozence
Návrh změn	Nic mě nenapadá	Pružnost celého systému, intenzivní práce s rodinou	Kvalitnější přípravy, větší prostor po odchodu dítěte	Pouze pokud je možné konečné náhradní rodinné řešení
Pozitiva PPPD	Rodinné prostředí, připravenost kdykoliv přijmout	Jedna vztahová osoba	Individuální péče a možnost citové vazby,	Rodinné, osobní zázemí, blízká vzdálenost k rodině

	dítě, přípravný kurz		citlivé vnímání přechodu dítěte	
Negativa PPPD	Viz úskalí	Nedostatečný počet pěstounů, ztrácí smysl při delším trvání	nezmíněny	Dlouhá doba, jiný životní standard, citová navázanost

Tabulka č. 5 – klíčové kategorie – pracovníků OSPOD (Zdroj: Vlastní)

1. HODNOCENÍ PPD

Všechny sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí hodnotí institut přechodné pěstounské péče kladně, jsou rády, že tento institut existuje. Sociální pracovnice Magistrátu Pardubice hodnotí tento institut nejenom kladně, ale i záporně.

„Mám dobrou zkušenost, kdy jsou přechodní pěstouni velmi aktivní. Motivují rodiče k tomu, aby se o své dítě zajímali a leckdy se i podaří zmobilizovat rodiče tak, že si dítě převezmou do své péče. Negativní zkušenost vidím v tom, že přechodní pěstouni k dítěti příliš přimknou a mají problém ho předat dál, ať již rodičům, či pěstounům.“ (Rozhovor č. 2)

Jedna pracovnice uvádí, že díky PPPD mají mnohé děti zažít to, co potřebují.

„...Všechny děti díky PPPD mají možnost zažít to, co by v ústavním zařízení v takovém rozsahu nezažily (teplou náruč, volnočasové aktivity apod.). Miminka a děti v raném věku mají „svého“ průvodce do začátku života.“ (Rozhovor č. 1)

Tři sociální pracovnice se shodují na tom, že PPPD je přínosem v tom, že děti nemusí trávit část života v ústavním zařízení, když nemohou žít v ústavním zařízení.

Jedna pracovnice hodnotí institut PPPD *„jako nutnost také s ohledem na transformaci ústavní péče, institut podporující zdravější psychologický vývoj dítěte.“* (Rozhovor č. 3)

Jedna respondentka v hodnocení institutu PPPD zmiňuje i důležitost citové vazby pro dítě. *„Podle mě je pěstounská péče na přechodnou dobu dobře zvolená náhrada za kojenecké*

nebo dětské domovy, kde dítě nemůže navázat pevnou citovou vazbu, která je pro každé dítě velmi důležitá.“ (Rozhovor č. 8)

2. PŘÍČINY PPPD

Všechny respondentky se shodují na tom, že jednou z příčin, proč jsou děti odebírány z péče rodičů a svěřovány do PPPD z důvodu nedostatečné péče rodičů a zanedbání péče ze strany rodičů.

Jedna respondentka uvádí, že nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD jsou *„nedostatečná péče rodičů, zanedbávání, zneužívání nezl., u malých dětí, děti z porodnice – pokud mají nějaká zdravotní omezení a nemohou hned jít do péče budoucích osvojitelů, jsou svěřovány do PPPD.*“ (Rozhovor č. 5)

Svěření dětí do PPPD ihned po narození a opuštění v porodnici byl další častý důvod, který zmiňovalo více respondentek. Další příčinou, kterou zmiňovala jedna respondentka, byl *„... nástup rodiče na výkon trestu odnětí svobody, okamžité řešení v situaci, kdy se dítě ocitne bez jakékoliv péče.*“ (Rozhovor č. 1)

Jedna z pracovníků uvedla, že do PPPD jsou umístovány *„děti, které jsou ohroženy na životě, na zdraví – jejichž rodiče se fyzicky napadají, přítomnost alkoholu, drog, opuštění dětí v porodnici, děti zanedbávané – jejichž rodiče nedokáží zajistit základní péči.*“ (Rozhovor č. 6)

3. DÉLKA POBYTU

Maximální délka pobytu dětí v přechodné pěstounské péči je dána zákonem, všechny pracovníce orgánu sociálně-právní ochrany dětí se shodují v tom, že délka pobytu v PPPD se u každého dítěte liší. V praxi velmi často u některých dětí dochází k prodlužování roční lhůty.

Jedna z pracovníků uvádí, že délka pobytu dětí v PPPD je *„zpravidla max. 1 rok. Stalo se nám, že se PPPD po roce opět nařídila („prodloužila“) na 1 rok, jelikož byl předpoklad, že matka bude propuštěna z VTOS (výkon trestu odnětí svobody – pozn. autorky práce), dítě bylo v náhradní rodině adaptováno, a bylo by ku škodě ho umísťovat do klasické PP či DD. Kratší délka pobytu většinou není, zpravidla opravdu do toho 1 roku.*“ (Rozhovor č. 1)

I další z pracovníků uvádí, že doba pobytu dětí v PPPD je různá a liší se, pokud se jedná o děti, které jsou do PPPD svěřovány přímo z porodnice. *„... U dětí z porodnice jde o dobu kratší, odhaduji cca 2-3 měsíce – pro zajištění potřebných vyšetření, udělení souhlasu s osvojením po šestinedělí.*“ (Rozhovor č. 5)

Jedna pracovnice má také zkušenost s tím, kdy dochází k prodlužování PPPD a z přechodných pěstounek se poté stávají dlouhodobé pěstounky a děti u nich zůstávají již natrvalo.

„... Mám ale také 4 případy, kdy přechodná pěstounská péče trvá víc než rok, a z přechodných pěstounek se stávají běžné pěstounky.“ (Rozhovor č. 2)

Další pracovnice také zmiňuje nutnost sociální práce, která by měla být aktivnější, aby byla dodržována maximální lhůta přechodné pěstounské péče. Tato pracovnice k délce pobytu dětí v PPPD uvádí: *„nemám statistické údaje, z mého pohledu dlouhá, v praxi se nedodrží rok daný zákonem, vím o dětech, které tam byly 2 roky. Nyní jsou větší tlaky, je třeba více a aktivnější sociální práce – zkušenost letošní – délka pobytu dvě děti 7 měsíců.“ (Rozhovor č. 3)*

4. ÚSKALÍ PPPD

Všechny pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí vnímají institut PPPD velmi kladně, zároveň ale všechny zmiňují určitá úskalí, která s sebou tento institut nese.

„To, že si nezl. dítě na pěstouny na přechodnou dobu zvykne a poté musí pěstouny opustit a jít k dlouhodobým pěstounům, do náhradní rodiny, do ústavu... Častá změna prostředí a pečujících osob nemusí na děti působit dobře.“ (Rozhovor č. 6)

„Když trvá PPPD delší dobu, tak u malých dětí dochází k navázání na pěstounku a není pro ně lehké ji opustit.“ (Rozhovor č. 7)

„Pokud nemá pěstoun na PD (přechodnou dobu – pozn. autorky práce) kvalitní sociální síť, dochází k přetížení pěstouna, v případě nemoci pěstouna dochází k přechodu dítěte jinam...“ (Rozhovor č. 8)

Jedna pracovnice uvádí úskalí PPPD, která se týkají zejména starších dětí a také sourozeneckých skupin. *„Případy starších, školních dětí, kdy se po traumatu z rodiny namotivují k pěstounské péči a posléze se jim nepodaří nalézt vhodnou náhradní rodinu a celé to skončí ústavní výchovou; minimum pěstounů na PPPD pro sourozenecké skupiny – trhání vazeb.“ (Rozhovor č. 9)*

Některé pracovnice si také uvědomují, že pěstounů na přechodnou dobu je nedostatek a je to pro ně náročné na psychiku. Zároveň některé mluví o tom, že rizikem je také to, když je přechodný pěstoun sám a nemá dostatek podpory ve své rodině.

Jedna z pracovnic také zmiňuje, že jedním z úskalí je „...*nejednotná metodika PPPD napříč ČR (Pardubický kraj využívá jiné dotazníky než Královehradecký).*“ (Rozhovor č. 5)

Je zde také zmíněn smysl PPPD v případě, že dítě je v PPPD déle jak 1 rok. „...*institut tak, jak je nastaven a někdy i v praxi využíván (pokud nemůžeme dítě vrátit do péče rodičů a nedaří se najít dlouhodobé pěstouny), umožňuje setrvání dítěte v PPPD dlouhou dobu – až 1 rok na předběžné opatření + následně u stejného PPPD až 1 rok „na rozsudek“.* Což se v praxi děje, protože není dostatek dlouhodobých pěstounů. Tím pak sice máme dítě „zajištěné“, ale institut dočasné péče ztrácí smysl...“ (Rozhovor č. 5)

5. NÁVRH ZMĚN

Co se týče návrhů změn, tak 5 pracovnic nenavrhují žádné změny, protože je žádné nenapadají. Jedna z těchto pracovnic zmiňuje, že „*je to vždy o lidech.*“ (Rozhovor č. 4)

Zbývající pracovnice zmiňují více změn týkající se zlepšení příprav pěstounů na přechodnou dobu, lepšího finančního ohodnocení pěstounů a také intenzivnější práce s biologickou rodinou dítěte.

„...*Problém vidím v pružnosti celého systému, a to zejména u zařazování nových dlouhodobých pěstounů. Dále pak nedostatečné intenzivní práce s rodinou, ze které bylo dítě odebráno (např. v Holandsku mají program „za šest týdnů doma“, u nás nic takového nefunguje).*“ (Rozhovor č. 7)

Jedna pracovnice uvádí, že „*využití institutu pouze pokud je možné konečné náhradní rodinné prostředí.*“ (Rozhovor č. 9)

6. POZITIVA PPPD

Největšími výhodami institutu PPPD je možnost okamžitého umístění dítěte, dítě má jednu blízkou pečující osobu a je v rodinném prostředí, dítěti se dostanou „*potřebná lékařská i jiná vyšetření (lékařské, psychologická pomoc, školní zralost...), které rodiče nebyli schopni nebo ochotni zajistit...*“ (Rozhovor č. 5)

„*Jako pozitivní vnímám individuální péči, kdy má dítě možnost navázání citové vztahové vazby. Také je zde možné citlivě vnímat přechod dítěte do rodiny pěstouna a z rodiny pěstouna a navázat na jeho potřeby.*“ (Rozhovor č. 8)

„*Dítě je v rodinném prostředí. Pěstouni jsou připraveni kdykoliv přijmout dítě do péče, mají pro něho zajištěné potřebné vybavení. Pěstouni si prošli přípravným kurzem, měli*

by znát potřeby nezl. dětí a adekvátně na tyto potřeby reagovat, měli by se jim aktivně věnovat, řádně o ně pečovat a vychovávat.“ (Rozhovor č. 6)

„Rodinné, osobní zázemí pro dítě; blízká vzdálenost dítěte k biologické rodině.“
(Rozhovor č. 9)

„Dítě nemusí do kolektivního ústavního zařízení. Jedna z možností, jak řešit to, že se dítě ocitne bez jakékoliv péče. Dítě má prostor pro to, aby zažívalo to, co v rodině. Dítě má „svoji osobu“, nestřídají se tam tety jako v DD. Krátkodobé řešení obtížné životní situace dítěte a jeho biologické rodiny.“ (Rozhovor č. 1)

7. NEGATIVA PPPD

Sociální pracovnice uvádějí, že jako hlavní negativa institutu PPPD vidí psychickou zátěž pro pěstouny, nedostatek pěstounů, nedostatek možností následné péče. Jedna sociální pracovnice uvedla jako negativum *„jiný životní standard pěstounů na PPPD a budoucího prostředí dítěte...“* (Rozhovor č. 9)

„Negativa – je málo přechodných pěstounů, většinou jsou staršího věku. Většina přechodných pěstounů chce pečovat jen o miminka.“ (Rozhovor č. 2)

„Náročnost na osobnostní kvality pěstouna, někdy velká vzdálenost k biologické rodině, což může být překážka.“ (Rozhovor č. 3)

Jedna pracovnice navíc uvedla určité specifikum institutu PPPD, kdy *„množství PPPD přešlo na dlouhodobé pěstouny – otázka je, zda je to pozitivum nebo negativum, dá se na to dívat z obou stran, ale důsledkem je snižující počet PPPD.“* (Rozhovor č. 5)

B ROZHOVORY S RODINAMI POSKYTUJÍCÍMI PĚSTOUNSKOU PÉČÍ NA PŘECHODNOU DOBU

Všechny rozhovory s přechodnými pěstouny, které byly uskutečněny, jsou uvedeny v Přílohách diplomové práce. Jedná se o Přílohu 13 – Přílohu 17.

Celkem bylo zvoleno 5 respondentů. Jednalo se o přechodné pěstounky, které bydlí na území Pardubického kraje a které mají zkušenost s předáním alespoň jednoho dítěte zpět do biologické rodiny.

Všechny přechodné pěstounky jsou ženy ve věku od 50 do 66 let. Tři respondentky mají středoškolské vzdělání s maturitou, jedna je vyučená v oboru prodavačka a jedna má vysokoškolské vzdělání se specializací zaměřenou na mimoškolní vzdělávání.

Otázky pro rozhovor byly sestaveny tak, aby se odpovědi dotýkaly zejména klíčových oblastí diplomové práce. Otázky byly zařazeny do jednotlivých kategorií. Osnova pro rozhovor s přechodnými pěstounkami byla následující:

Kategorie č. 1: Osobní

- Věk, pohlaví, vzdělání, zaměstnání před poskytováním PPPD
- V kterém roce jste prošli přípravou pěstounů a kdy jste byli zaevidováni do registru PPPD?
- Jste doprovázení OSPOD nebo doprovázející organizací?
- Kolik dětí Vám již bylo svěřeno do PPPD?

Kategorie č. 2: Svěření dítěte do PPPD

- Co bylo důvodem odebrání dítěte z péče rodičů a svěření do Vaší péče?
- Bylo od začátku svěření dítěte do Vaší péče jasné, že dojde k návratu dítěte zpět do biologické rodiny?
- Bylo něco, co Vás po přijetí dítěte do péče překvapilo?
- Jak dlouho byly svěřené děti ve Vaší péči?

Kategorie č. 3: Spolupráce s OSPOD

- Jaký byl postup OSPOD po přijetí dítěte do Vaší péče?
- Kdo Vám byl v celém procesu nápomocen? Jakým způsobem?

- Pomohlo Vám, že jste se mohli obracet na pracovníka OSPOD/klíčového pracovníka doprovázející organizace?

Kategorie č. 4: Přechod dítěte z PPPD:

- U kolika dětí, které jste měli v pěstounské péči na přechodnou dobu, došlo k návratu do biologické rodiny?
- Byly děti svěřeny rodičům nebo někomu z širší biologické rodiny? Komu?
- V případě, že nedošlo k návratu dětí do biologické rodiny, do jakého typu péče byly svěřeny?
- Jakým způsobem došlo k předání dítěte? Byl vytvořen plán přechodu? V čem tento plán spočíval?
- Jak byste zhodnotili proces předávání dítěte?

Kategorie č. 5: Biologická rodina dítěte:

- Jak probíhaly kontakty s rodiči? Proběhla nějaká společná schůzka pro nastavení kontaktu a řešení toho, jaký bude další plán?
- Objevily se během kontaktu s rodiči dítěte nějaké situace, které pro Vás byly náročné? Jaké?
- Jste v kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po odchodu z Vaší péče? Pokud ne, proč?

Na závěr každého rozhovoru byla všem přechodným pěstounkám položena následující otázka, která nebyla zařazena do žádné výše uvedené kategorie:

- Vnímáte z Vašeho pohledu nějaká úskalí PPPD? Jaké?

Jednotlivé kategorie a odpovědi jsou znázorněny v **tabulkách č. 6, č. 7, č. 8, č. 9, č. 10 a č. 11.**

KATEGORIE Č. 1: OSOBNÍ

Respondent	R1	R2	R3	R4	R5
Pohlaví	žena	žena	žena	žena	žena
Věk	59	50	66	54	55
Dosažené vzdělání	Středoškolské s maturitou	Středoškolské s maturitou	Vysoká škola	Vyučená prodavačka	Střední vzdělání
Zaměstnání před PPPD	Recepční v hotelu	Referentka technické dokumentace	Krajský úřad, odbor sociálních věcí	Inspektorka v potravinách	Vedoucí školního stravování
Rok přípravy a zařazení	2014 Leden 2015	Leden 2013 Leden 2014	2015	2015	2013
Věk dětí v PPPD	Novorozenci	Novorozenci- 4 roky	0-18	0-10	6-10
DO/ OSPOD	Doprovázející organizace	Doprovázející organizace	Doprovázející organizace	Doprovázející organizace	OSPOD
Počet dětí v PPPD	9	8	8	4	4

Tabulka č. 6 – Osobní údaje přechodných pěstounů (Zdroj: Vlastní)

KATEGORIE Č. 2: SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PPPD

	Důvod PPPD	Návrat do biologické rodiny	Co překvapilo po přijetí dítěte	Délka PPPD
R1	Odpracování požadovaných měsíců v zaměstnání	Ano	Malinké miminko, bál se zvuků	11 měsíců
R2	Ohrožení dítěte, opuštění, nízký věk matky	Nejasný	Přístup dětského centra, zkušenost s vážnou nemocí	Víc jak rok, 6 měsíců, 6 týdnů
R3	Domácí násilí, VTOS, zanedbání	Jasný jen u VTOS	Přístup OSPOD	4 měsíce, 2,5 měsíce, 4 měsíce, 15 měsíců
R4	Zanedbání péče a drogy	Nejasný	Nic	8 měsíců
R5	Agresivita, zanedbání péče, konflikty rodičů	Ano	Vždycky něco překvapí	2x 8 měsíců, 2 roky

Tabulka č. 7 – Svěření dítěte do PPPD (Zdroj: *Vlastní*)

Důvody, proč došlo k odebrání jednotlivých dětí z péče rodičů a ke svěření do přechodné pěstounské péče, jsou různé. Pouze v jednom případě nedošlo k odebrání dítěte z důvodu, že by rodiče zanedbali péči o dítě nebo opustili dítě v porodnici. Důvodem v tomto případě bylo to, že maminka dítěte, která byla cizinka, se musela rozhodnout, zda bude pečovat o narozené miminko, anebo odpracuje určitý počet měsíců v zaměstnání, aby mohla dostat zapláceno.

Přechodná pěstounka č. 2 má zkušenost s předáním tří dětí do biologické rodiny, pouze v jednom případě došlo k opuštění dítěte matkou a zanechání ho v DC. Jeden chlapeček byl svěřen do PPPD z důvodu, že jeho matka napadla svého partnera, otce chlapce, a bylo tedy nutné zajistit akutně péči o chlapce. Poslední chlapec se narodil 16leté matce, která o svém těhotenství neměla tušení.

Ve třech případech mluví přechodné pěstounky o tom, že k odebrání dětí došlo z důvodu zanedbání péče ze strany rodičů, kdy děti zůstávaly samotné, neměly dostatečně zajištěné veškeré potřeby nebo rodiče užívali návykové látky. V jednom případě došlo k odebrání dítěte z péče matky z důvodu toho, že se rozvedení rodiče nedokázali dohodnout ohledně péče o chlapce.

„...No a pak tam byl taky konflikt u toho jednoho chlapečka, že ti rodiče, rozvedení, se o něho neustále tahali a byli tam nějaký trestní oznámení. Ten syn byl zachráněn, aby si odpočinul. A rodiče si to mezi sebou srovnali...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

Pouze dvě přechodné pěstounky mluví o tom, že bylo od začátku svěřeni dětí do jejich péče jasné, že dojde k návratu do biologické rodiny. Ostatní přechodné pěstounky mluví o tom, že nebylo jasné, zda dojde k návratu dětí do biologické rodiny, anebo budou děti svěřeny do dlouhodobé pěstounské péče.

Délka pobytu dětí v přechodné pěstounské péči se u jednotlivých dětí velmi liší. Nejkratší doba, po kterou bylo dítě v PPPD je 6 týdnů a nejdelší naopak skoro 2 roky. V jednom případě byl chlapeček u přechodné pěstounské péče delší čas jen díky nařízení soudního jednání, ke kterému došlo až za 3 měsíce. K předávání chlapečka docházelo tedy ve velmi nevhodné době, kdy mu bylo 11 měsíců.

Pouze jedno přechodnou pěstounku nic nepřekvapilo po přijetí dítěte. Další přechodná pěstounka mluví o tom, že ohledně dětí jí asi nic nepřekvapilo nikdy, ale překvapil ji přístup OSPOD, který jí *„tlačil do věcí, které jako přechodný pěstoun nemůžu udělat.“* (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3)

KATEGORIE Č. 3: SPOLUPRÁCE S OSPOD

	Postup OSPOD	Pomoc v procesu PPPD	Spolupráce s DO/OSPOD
R1	Přítomna při předání	Klíčová pracovníce DO	Ano
R2	Komunikace od počátku v pohodě	Klíčová pracovníce DO	Na 100%
R3	Přítomna při předání, návštěvy v domácnosti	Úřady spíše škodí, klíčová pracovníce DO	Ano
R4	Přítomna při předání, průběžně se ozývala	Klíčová pracovníce DO	Pomohla
R5	Vždy přítomen při předání	Paní z OSPOD, která mě má na starost	Pomáhá

Tabulka č. 8 – Spolupráce s OSPOD (Zdroj: Vlastní)

Všechny respondenty jsou z většiny doprovázeny doprovázející organizací, pouze jednu respondentku doprovází pracovníce OSPOD. Všechny se shodují na tom, že jim jejich klíčové pracovníce jsou nápomocny nejen v procesu předávání dítěte do biologické rodiny. Jedna respondentka již za dobu výkonu přechodné pěstounské péče měla několikátou klíčovou pracovníci, ale i přes to vnímá klíčového pracovníka jako velmi důležitého člověka v celém procesu.

„...Teď už mám tedy čtvrtou pracovníci, ale i tak si myslím, že je důležité mít kolem sebe někoho, kdo dokáže říct i špatné věci dobře. Z mého pohledu je klíčový pracovník hodně důležitý a OSPOD je až za ním...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

Všechny respondentky se také shodují na tom, že jim možnost obracet se na svého klíčového pracovníka velmi pomáhá. Vnímají to nejen jako psychickou podporu, ale také jako možnost nebýt osamocena v celém procesu.

Co se týče postupu sociálních pracovníků OSPOD po přijetí dítěte do PPPD, tak ten se různí. Některé sociální pracovníce byly v domácnosti přechodných pěstounek pouze jednou na šetření po přijetí dítěte, některé tam byly víckrát. V jednom případě byla sociální pracovníce aktivní a sama volala přechodné pěstounce, aby se zeptala, zda něco nepotřebuje.

Všechny respondentky ale mají zkušenost s tím, že u každého přebírání dítěte do jejich péče, byla sociální pracovníce přítomna. Někdy došlo k předání dítěte v porodnici, v jednom případě došlo k předání před domem matky a dítěte za asistence sociální pracovníce, soudního vykonavatele a Policie ČR. Jedna respondentka má také zkušenost s tím, že jí „*dvě první dvě děti přivezly pracovníce OSPOD se soudním vykonavatelem.*“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

Pouze jedna přechodná pěstounka mluvila o zkušenosti s tím, že sociální pracovníce OSPOD ve dvou případech svolala případovou konferenci. „... *Většinou byl také OSPOD ten, kdo svolával případovou konferenci ohledně případných kontaktů.*“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

KATEGORIE Č. 4: PŘECHOD DÍTĚTE Z PPPD

	Návrat do rodiny	Svěření rodičům	Typ péče ostatní děti	Plán přechodu a způsob předání	Zhodnocení předání dítěte
R1	U jednoho chlapečka	Ano, mamince	Dlouhodobá PP, adopce	Termín předání jasný nástupem do DC	Krásná práce, zároveň ale náročná
R2	U tří dětí	Ne – nevlastní tetě, biologické tetě, babičce	Dlouhodobá PP	Společná schůzka	V zájmu dítěte
R3	U čtyřech dětí	K mamince	Adopce, dlouhodobá PP	Nelze naplánovat, individuální domluva	Jedno předání hrozné a náročné
R4	U jedné holčičky	Ne – tetě	Adopce, dlouhodobá PP	Sestavený plán přechodu, v domácnosti tety	Chaotický proces
R5	U třech chlapců	Ano, mamince	Zletilost dítěte	Dohoda se sociální pracovníci a ta předala informace rodičům	My musíme všechno a rodič nic

Tabulka č. 9 – Přechod dítěte z PPPD (Zdroj: Vlastní)

Žádná z respondentek nevracela všechny děti, které jí byly svěřeny do PPPD, zpět do biologické rodiny. Počet dětí, u kterých došlo k návratu do biologické rodiny se různí. Ve dvou případech došlo z celkového počtu svěřených dětí do PPPD pouze k jednomu návratu dítěte do biologické rodiny. Dvě respondentky navracely do biologické rodiny 3 děti. Pouze u jedné respondentky došlo k návratu čtyř dětí do biologické rodiny, což je přesně polovina z celkového počtu svěřených dětí do PPPD této respondentce.

Tři respondentky mají zkušenost s návratem dětí biologickým rodičům, konkrétně se ve všech případech jednalo o biologické matky těchto dětí. Jedna respondentka předávala holčičku biologické tetě, kdy se jednalo o sestru matky. Respondentka č. 2 předávala chlapečka nevlastní tetě, dalšího chlapečka předávala biologické tetě a posledního chlapečka babičce, což byla matka 16leté matky, která po porodu odmítla o chlapce pečovat.

V případech, že u dětí nedošlo k návratu do biologické rodiny, mají přechodné pěstounky zkušenost s předáním dítěte do dlouhodobé pěstounské péče nebo do adopce. Pouze jedna přechodná pěstounka tuto zkušenost nemá, protože z celkového počtu svěřených dětí došlo u třech dětí k návratu do biologické rodiny a poslední dívka, kterou má přechodná pěstounka svěřenou do PPPD, brzy nabude zletilosti, a tak se již nebude hledat jiný typ péče.

„A tam už to vím, tam jí bude 18 let. Takže už bude samostatná.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

Jedna respondentka se v průběhu psaní diplomové práce stane z přechodné pěstounky pěstounkou dlouhodobou, protože jí bude svěřena holčička, kterou má v péči. *„... Holčička, kterou mám aktuálně v péči, bude v březnu svěřena do mé dlouhodobé pěstounské péče. Z přechodné pěstounky se tedy stanu dlouhodobou.“* (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

Pouze dvě respondentky mají zkušenost s tím, že by před přechodem dítěte do biologické rodiny došlo k sestavení plánu přechodu na základě, kterého je domluveno, jak budou probíhat kontakty a kdy a jak dojde k předání dítěte.

„U každého dítěte se vždy na společné schůzce dohodlo, jak se bude postupovat, aby ten přechod byl pro dítě vhodný. Záleželo na tom, jak rodina byla ochotna spolupracovat...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

„Ano, plán byl sestavený. Na základě tohoto plánu jsem byla 2x s malou v domácnosti tety. Pak jezdila teta za malou, většinou jsme byly společně v kavárně... Bylo domluvené, že až proběhne soud, zůstane malá ještě nějakou dobu u mě, protože teta si dodělávala školu... Co

se týkalo předání holčičky tetě, tak jsem malou přivezla do domácnosti tety...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 4)

Jedna respondentka mluví otevřeně o tom, že co se týče nějaké dohody ohledně předání dítěte zpět do biologické rodiny, domluví se vždy ona se sociální pracovnící OSPOD a ta to pouze sdělí rodičům. Pouze v jednom případě se přechod chlapce domlouval podle toho, kdy měla jeho matky přiletět z ciziny.

„... v podstatě my jsme se dohodly se sociální pracovnící, jak to uděláme a ta to vlastně tlumočila třeba těm rodičům, se kterými jsem se já vůbec nestýkala. Vždycky to bylo předem stanovený.... V podstatě ona přiletěla a na úřadě jsme si ho vlastně předali...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

Jedna z respondentek předávala chlapce do péče matky, kdy s ním matka šla na nějakou dobu do dětského centra. Termín předání byl tedy dopředu daný, vzhledem k nástupu. *„Termín předání byl jasně daný termínem nástupu maminky s chlapečkem do dětského centra, kde měli nějakou dobu spolu být. Vzhledem k tomu, že maminka tady nikoho neměla, nabídla jsem jí, že jí s chlapečkem do dětského centra odvezu.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 1)*

Každá z respondentek hodnotí proces předávání dětí zpět do biologické rodiny různě. Všechny se ale shodují na tom, že je to náročný proces nejen pro děti, ale i pro ně jako pěstounky. Každá má jinou zkušenost, kdy předávaly děti různým členům biologické rodiny a také do různého prostředí.

Jedna přechodná pěstounka má zkušenost s předáváním dítěte do péče matky, která byla ve výkonu trestu odnětí svobody, kam za ní chlapec šel. Pěstounka na toto předávání neustále myslí, popisuje ho jako *„hrozná a náročná.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3)*

„... Když jsme přišli do věznice, tak tam byly 3 dozorkyně, které kontrolovaly věci a pak byly další 3 dozorkyně, které hlídaly mě, manžela a mamku chlapečka... Když byl svlečený, mohla jsem velmi rychle a zkráceně mamince předat informace o chlapečkovi... Takže jsem to mamce řekla, dala jsem chlapečkovi plínu a musela jsem od něho odstoupit a museli jsme s manželem odejít a nemohli jsme se s chlapečkem ani rozloučit. Takže jsme zavřeli dveře a slyšeli jsme, jak hned začal hrozně plakat.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3)

KATEGORIE Č. 5: BIOLOGICKÁ RODINA DÍTĚTE

	Kontakty s rodiči	Náročné situace	Kontakt po skončení PPPD
R1	První kontakt asistovaný, poté u mě doma	Odmítání maminky, že přijde za chlapečkem	Po dobu, co byli v DC, tak ano. Teď jen telefonický kontakt
R2	Asistované kontakty, domlouvá klíčová pracovnice	Maminka pod vlivem alkoholu. Rodiče chodí jen proto, že chtějí vypadat dobře	Ne
R3	Individuální, dle domluvy	Strašně moc	Ne
R4	Matka na kontakty nedorazila, až před soudem	Ne z důvodu neprobíhajícího kontaktu	3 dny po předání, poté již ne
R5	Kontakty různé	Nebyla jsem přítomna u kontaktů	Párkrát s jedním chlapečkem, ale ustalo to

Tabulka č. 10 – Biologická rodina dítěte (Zdroj: Vlastní)

Co se týče kontaktů dětí s biologickými rodiči během PPPD, mají respondentky různé zkušenosti. Jedna respondentka má zkušenosti s asistovanými kontakty v neutrálním prostředí, druhá pak s kontakty v její domácnosti, další respondentka má zkušenosti různorodé, kdy má zkušenost i s kontaktem dítěte s matkou ve věznici.

„... Co se týče kontaktů, tak u toho chlapečka, co šel pak za mamkou do vězení, tak proběhly dva videohovory s mamkou ve věznici kvůli zákazu návštěv během Covidu, před

předáním proběhla jedna návštěva osobní, která byla taky náročná. Musela být na 3 hodiny, nešlo odejít dříve...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3)

V jednom případě nedocházelo ke kontaktům dítěte s biologickou matkou, protože matka na domluvené kontakty nepřišla. Po celou dobu pobytu dítěte v PPPD došlo pouze k jednomu kontaktu s matkou, kdy matka před soudním jednáním dorazila na kontakt společně s tetou, které pak následně bylo dítě svěřeno do dlouhodobé PP.

Čtyři respondentky zažily během kontaktů s biologickými rodiči dětí náročné situace, na které do dnes vzpomínají. Pouze jedna respondentka žádnou náročnou situaci nezažila, jelikož ke kontaktům s rodiči nedocházelo. Jedna respondentka uvádí, že má *„z některých rodičů pocit, že na kontakt s dítětem chodí jen proto, aby před ostatními vypadali dobře.“* (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

Další z respondentek zažila náročnou situaci, díky které se maminka chlapečka svěřila s tím, co jí trápí a došlo ke zlepšení vztahu mezi respondentkou a maminkou chlapečka.

„Když maminka odmítla, že za chlapečkem přijde na návštěvu. Přijela jsem pro ni, byla jsem na ní docela tvrdá, když jsem jí vysvětlovala, proč je potřeba, aby chodila za malým pravidelně. Rozbrečela se mi a svěřila se, že je hrozně unavená z práce...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 1)

Pouze jedna z respondentek je v pravidelném kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po skončení PPPD. Tento kontakt není osobní z důvodu velké vzdálenosti, dochází pouze k telefonickému kontaktu a k zasílání fotografií. Další respondentka byla s jedním dítětem po předání do biologické rodiny v kontaktu, kdy za ní chlapec jezdil na návštěvu, ale *„už tady dlouho nebyl z důvodu Covidu.“* (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

Ostatní respondentky se shodují v tom, že s dětmi, které byly předány zpět do biologické rodiny, ať už rodičům nebo někomu jinému z rodiny, nejsou v žádném kontaktu. Samy respondentky by byly ochotny být s dětmi v kontaktu, ale mají pocit, že rodina o to nestojí,

„... Nechci se biologické rodině připomínat, pokud oni sami nechtějí, můžou to brát jako své selhání...“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

„... Já jsem přesvědčená o tom, že ta matka chce vždy na toto období zapomenout.... Jako ty kontakty přerušují matky. Já jsem ochotná s nimi být v kontaktu, říkám jim, že to nechám na nich a nevnucuji se jim.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3)

Jedna respondentka uvádí, že tím, že děti předávala do biologické rodiny, nemá „*takovou zpětnou vazbu, jako kdybych je dávala do adopce nebo pěstounské péče.*“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

ÚSKALÍ PPPD

	Úskalí PPPD
R1	Krátká doba na rekonvalescenci, nízký příjem přechodných pěstounů v minulosti
R2	Hodně povinností a žádná práva, nemožnost se sám vyjádřit u soudního jednání
R3	Postavení veřejnosti směrem k PPPD, nepropracovanost systému, žádné informace o dítěti při přijetí do PPPD, nezájem o názor pěstouna ze strany OSPOD
R4	Žádná osobní svoboda při poskytování PPPD
R5	Ne, má to smysl

Tabulka č. 11 – Úskalí PPPD (Zdroj: Vlastní)

Pouze jedna respondentka nevnímá ze svého pohledu žádné úskalí při poskytování PPPD. Vnímá, že tento institut má smysl i pro děti staršího věku, kdy tyto děti díky tomu mají šanci na lepší život v budoucnosti. Tato respondentka také uvádí, že měla děti, které neměly žádné problémy, a proto nemá pocit, že by institut PPPD s sebou nesl nějaká úskalí.

„... Největší úskalí je možná, když máte problém s těmi dětmi, a to já jsem nezažila, já jsem měla hodné děti.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5)

Jedna respondentka jako úskalí uvádí to, kdy se dbá na to, aby biologičtí rodiče neměli žádné citlivé údaje o přechodných pěstounech, a zároveň se později tyto údaje, jako např. adresu bydliště, dozví ze soudního rozsudku. Tato respondentka jako úskalí vidí také v tom, že při převzetí dítěte do PPPD se většinou nedozví o dítěti žádné informace, vše se dozvídají až ze soudního rozsudku, který je mnohdy až za několik měsíců.

„... A pokud se něco dozvíme, tak až z rozsudku a ten může být až za 3 měsíce. Každé z těch dětí Vám většinou první dny doma probeřčí, a já nevím proč. Až v rozhodnutí soudu se dozvím, čím si to dítě prošlo.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3)

Další respondentka vidí největší úskalí v tom, že ne vždy má přechodný pěstoun možnost se osobně vyjádřit k celé situaci kolem dítěte a také k tomu, zda je dítě připravené na předání do biologické rodiny nebo jiného typu péče.

„... Celé to víceméně stojí na tom, co řekne a napíše OSPOD. Myslím, že by mělo být samozřejmé, že soud osobně vyslechne i přechodného pěstouna.“ (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2)

Jedna z respondentek bere poskytování přechodné pěstounské péče jako práci a jako úskalí vnímá to, že nemá *„žádnou svojí osobní svobodu při poskytování PPPD. Je tedy potřeba se tomu naplno oddat.“* (Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 4)

C KAZUISTIKY RODIN

Pro výzkum byly vybrány 2 rodiny, které poskytovaly přechodnou pěstounskou péči a mají zkušenost s předáním alespoň jednoho dítěte zpět do biologické rodiny. Zároveň se u těchto rodin změnil typ péče, rodiny začaly poskytovat dlouhodobou pěstounskou péči, jelikož se nepodařilo dítě umístěné v PPPD svěřit do jiného typu péče a nebyl ani možný návrat do biologické rodiny.

1. Kazuistika – Rodina A

Důvod ke změně typu poskytované péče z PPPD na dlouhodobou PP

Od srpna 2013 manželé poskytovali přechodnou pěstounskou péči chlapci, kterému byly 3 roky. Pro chlapce se nedařilo zprostředkovat dlouhodobou pěstounskou péči a nebylo možné, aby se vrátil zpět do biologické rodiny. Chlapec měl již v rodině své místo, a proto se rodina rozhodla, že chlapce přijmou do dlouhodobé pěstounské péče v březnu 2015.

Osobní anamnéza

Pěstouny je manželský pár. Pěstounka se narodila v roce 1967 jako druhá dcera svých rodičů. Pěstoun se narodil v roce 1959 jako druhý syn svých rodičů. Ani jeden z pěstounů nemá žádné zdravotní problémy, neberou léky a nepodstoupili žádnou operaci. Neužívají drogy ani alkohol, ani v minulosti v širší rodině nevznikl problém s užíváním těchto látek. Ve vztahu pěstounů panuje vzájemná důvěra, láska, vstřícnost a respekt.

Rodinná anamnéza

Pěstouni se seznámili v roce 1991, kdy si pěstounka podala seznamovací inzerát do novin, na který pěstoun odpověděl. V roce 1993 se vzali. V době seznámení měla pěstounka již 2 syny z předchozích partnerských vztahů, kdy staršímu synovi byly 4 roky a mladšímu byl 1 rok. Pěstoun měl v době seznámení jednu dceru z předchozího manželství, které byly v té době 4 roky. Manželé společně mají 2 dcery. Všechny děti pěstounů jsou již dospělé a mají vlastní rodiny. Pěstouni jsou již babička i děda, od svých dětí mají již 6 vnoučat.

Pěstoun pochází z místa, kde nyní celá rodina bydlí. Má zde rodinné zázemí širší rodiny. Manželé společně s pěstounskými dětmi bydlí v rodinném hospodářství, kde je postavený nový dvougenerační dům rozdělený na půl. V jedné půlce bydlí pěstounská rodina, druhou půlku domu obývá bratr pěstouna s rodinou.

Pracovní anamnéza

Pěstounka chtěla studovat střední zemědělskou školu, ale rodiče jí to neumožnili. Přihlásila se tedy na odborné učiliště na obor obuvník. Po dokončení školy si doplnila vzdělání o rekvalifikační kurz maséra, pedikéra a pečovatele, protože jí vždy lákala práce s lidmi. Krátce po vyučení pracovala pěstounka jako obuvnice, ale pak vystřídala mnoho různých zaměstnání. Nejvíce jí však bavila práce s lidmi. Před poskytováním PPPD pracovala jako pečovatelka v domě pro osoby se zdravotním postižením. Od roku 2012 je pěstounka doma, zajišťuje celodenní péči o svěřené děti a vypomáhá s hlídáním vnoučat.

Pěstoun vystudoval střední průmyslovou školu elektrotechnickou a následně Fakultu elektrotechniky při Vysokém učení technickém v Brně. Vždy pracoval v elektrotechnickém průmyslu jako vývojový pracovník. Aktuálně pracuje pěstoun jako technik na plný úvazek v jedné firmě blízko bydliště. Občas pracuje na dokončení zakázky a musí být v práci i přesčas.

Sociální anamnéza

V září 2010 se manželé rozhodli, že mají pořád sílu a rádi by nabídli prostor i jiným dětem. Jejich děti postupně dospívaly a začaly mít jiné zájmy. Pěstounku napadlo, že by si mohli brát děti z dětského domova na Vánoce. Pak otevřela noviny, kde viděla výzvu do přípravy pěstounů, což jí nadchlo a po diskusi v rodině s manželem přijeli na setkání do Pardubic.

Manželé si přesně nedokázali představit, co všechno obnáší pěstounství. Manželé viděli hlavní rozdíl mezi jejich rodičovstvím a náhradním rodičovstvím v tom, že dítě jim nebude

patřit, že bude mít své rodiče. Uvědomovali si, že bude potřeba dát dítěti zázemí, a pracovat na tom, aby se mohlo vrátit domů.

Manželé si koncem roku 2010 podali žádost o náhradní rodinnou péči, formu pěstounské péče na přechodnou dobu. V roce 2011 pak prošli přípravou a byli zařazeni do evidence přechodných pěstounů. V lednu 2012 přijímali do PPPD dva sourozence, kdy chlapci bylo v době příchodu do rodiny 6 let a dívka 4 roky. Sourozenci byli nejprve svěřeni do péče otce poté, co matka fyzicky napadla chlapce, který byl následně hospitalizován v nemocnici. Otec však přestal po 4 měsících péči o děti zvládat a předal je do ZDVOP, kde s nimi byla společně umístěna i matka. Matka však nemohla péči o děti zajišťovat z důvodu probíhajícího policejního vyšetřování a také z důvodu nadužívání alkoholu a drog. Po svěřeni sourozenců do PPPD manželů nebylo jasné, zda dojde k návratu dětí do péče matky nebo otce, nebo zda se bude hledat jiná forma náhradní rodinné péče. Sourozenci byli v PPPD rok a půl, kdy probíhaly intenzivní kontakty s rodiči. Během této doby si matka upravila podmínky, začala abstinovat, spolupracovala s probační a mediační službou, docházela na terapie. Sourozenci se tedy v červnu 2013 vrátili zpět do péče matky. Pěstouni jsou s matkou i dětmi nadále v kontaktu, děti k nim jezdí na prázdniny, společně jezdí jednou za rok na dovolenou.

V srpnu 2013 přijímali pěstouni na základě předběžného opatření do PPPD chlapce, kterému v té době byly 3 roky. Chlapec byl v péči babičky (matka otce), jelikož rodiče nebyli schopni zajistit ani základní péči o něj. V péči rodičů strávil chlapec první 4 měsíce svého života, oba rodiče užívali drogy a zanedbávali péči o chlapce. Babička si ho odvezla z domácnosti rodičů a pečovala o něho skoro 3 roky. Babička začala mít vážné zdravotní potíže, které jí nedovolovaly nadále zajišťovat péči o chlapce. Chlapci byla diagnostikovaná porucha pozornosti a aktivity se zvláštnostmi v chování, a tiková porucha. Chlapec byl odmítnut několika zájemci o dlouhodobou pěstounskou péči z důvodu jeho temperamentu a chování. Poté, co chlapec strávil v PPPD jeden rok, bylo dohodnuto s OSPOD a Krajským úřadem Pardubického kraje, že bude PPPD prodloužena o další jeden rok, během kterého se bude nadále intenzivně hledat pro chlapce vhodné dlouhodobé umístění. V březnu 2015 proběhla případová konference, na které byla přítomna nejen pracovnice Krajského úřadu, ale také zástupce MPSV. Zde manželé informovali o tom, že jsou ochotni stát se dlouhodobými pěstouny chlapce a pozastavit poskytování přechodné pěstounské péče.

Na této případové konferenci byla diskutována i otázka, zda by pěstouni nemohli nadále poskytovat PPPD. Bylo domluveno, že je důležité, aby se chlapec plně v rodině usadil. S tím,

že by pěstouni mohli být znovu zařazeni do evidence přechodných pěstounů za dva roky. Pěstouni však PPPD již neposkytují, v únoru 2019 přijali do dlouhodobé pěstounské péče dívku ve věku 4 let.

2. Kazuistika – Rodina B

Důvod ke změně typu poskytované péče z PPPD na dlouhodobou PP

Od února 2021 měla v přechodné pěstounské péči holčičku, které bylo v době přijetí 8 měsíců. Pěstounka se rozhodla, že se o holčičku postará do doby, než bude matka propuštěna z VTOS a než bude mít utvořené podmínky pro to, aby převzala holčičku zpět do péče. Pěstounce byla tedy v březnu 2022 svěřena holčička do dlouhodobé PP:

Osobní anamnéza

Pěstounka je samoživitelka. Pěstounka se narodila v roce jako třetí dítě svých rodičů. Pěstounka trpí na zdravotní problémy se záda a také s karpálními tunely. Pěstounka pravidelně neužívá žádné léky, nepodstoupila žádnou operaci. Neužívá drogy ani alkohol. Pěstounka je komunikativní, vstřícná, s velmi hezkým vztahem k dětem.

Rodinná anamnéza

Pěstounka nebyla nikdy vdaná. Během svého života měla několik známostí, z jedné se jí narodil syn, který je nyní dospělý a žije svůj vlastní život. Pěstounka bydlí v bytě 3+1 ve čtyřpatrovém domě bez výtahu. Pěstounka nemá nikoho ze širší rodiny, kdo by jí mohl případně pomoci s péčí o svěřené děti. Pěstounka je pouze v občasném kontaktu s rodiči svého bývalého partnera. Se svojí matkou a staršími sestrami neudrží žádný kontakt.

Pracovní anamnéza

Pěstounka vystudovala střední školu s maturitou, většinu svého pracovního života pracovala jako referentka technické dokumentace. Od února 2014 již nepracuje, naplno se věnuje přechodné pěstounské péči. Vzhledem k věku svěřené holčičky do dlouhodobé pěstounské péče, bude pěstounka na rodičovské dovolené a bude zajišťovat celodenní péči o holčičku.

Sociální anamnéza

Pěstounka se v roce 2012 rozhodla, že by se stala přechodnou pěstounkou. Její syn byl již dospělý, práce na stávající pozici jí nenaplňovala a ona chtěla dělat něco, co by jí dávalo

mysl a zároveň pomáhalo. Podala si tedy žádost o poskytování náhradní rodinné péče, konkrétně o přechodnou pěstounskou péči a v lednu 2013 začala procházet přípravou. V lednu 2014 byla zařazena do evidence pěstounů na přechodnou dobu.

Od roku 2014 pěstounka poskytovala PPPD celkem 8 dětem včetně poslední holčičky v péči. U třech dětí došlo k návratu do biologické rodiny, i když ani v jednom případě nešlo o návrat k rodičům. Pěstounka předávala zbylé děti do dlouhodobé pěstounské péče. Pěstounka byla vždy v procesu předávání dětí profesionální a zkušená, vždy předávala důležité informace o konkrétním dítěti. Během setkávání s biologickou rodinou či budoucími pěstouny seznamovala s péčí, režimy a rituály dítěte. Každému z dětí vytvářela fotodokumentaci a deník.

Na začátku roku 2019 se u pěstounky objevila únava ze stereotypního typu péče, kdy opakovaně pečovala o novorozence. Péči o ně vykonávala automaticky. Pěstounka chtěla pečovat o dítě starší dvou let. V srpnu 2019 jí byl do přechodné pěstounské péče svěřen chlapec, kterému byly 4 roky. Chlapec strávil v PPPD zhruba rok a půl, do listopadu 2020. Objevovaly se u něho náročné projevy v chování, které ukazovaly na potřebu najít v rámci zprostředkování vhodnou dlouhodobou pěstounskou rodinu. Toto se však nedařilo. V září 2020 bylo rozhodnuto, že chlapec bude svěřen do ústavního zařízení. Dle vyjádření psychologa doprovázející organizace pěstounky by chlapec v zařízení neprosplával. Doprovázející organizace pěstounky se domluvila s Krajským úřadem Pardubického kraje a Poradnou pro rodinu, že bude připraveno individuální hledání dlouhodobé pěstounské rodiny pro chlapce. Pěstounka probírala celou situaci s pracovníci Krajského úřadu, a to jí podpořilo v její myšlence, udělat pro chlapce co je v jejích silách. Proto se rozhodla informovat o situaci chlapce ostatní pěstounské rodiny, jejichž prostřednictvím se seznámila s budoucími pěstouny chlapce. Pěstounka byla po celou dobu velmi aktivní, přebírala různé kompetence, které by při běžném předání nepotřebovala. Pěstounka na sebe převzala odpovědnost za to, že pěstouny nejen vyhledala, ale také jim chlapce řádně předala. Při převzetí dalšího dítěte do péče bylo pro pěstounku složitější vrátit se zpět do své role přechodné pěstounky.

Pěstounka si po náročné péči o chlapce potřebovala promyslet své budoucí působení přechodné pěstounky. Rozhodla se, že další dítě, které bude přijímat do přechodné pěstounské péče, by mělo být mladšího věku. Po přijetí holčičky se na ní pěstounka velmi navázala. Mluví o tom, že holčička jí byla svěřena za odměnu. Pro pěstounku byla náročná představa, že by holčička přešla do jiného typu péče do doby, než by se mohla vrátit k matce. Požadovala, aby byla přechodná pěstounská péče opakovaně prodlužována do doby, než bude matka propuštěna

z VTOS. Na toto však ani OSPOD, ani soud nechtěl přistoupit. Pěstounka se tedy rozhodla, že přijme holčičku do dlouhodobé pěstounské péče. S tím, že má v plánu znovu poskytovat pěstounskou péči na přechodnou dobu ve chvíli, kdy dojde k návratu holčičky do péče matky. Zároveň si uvědomuje, že k návratu nemusí dojít, jelikož matka projevuje větší zájem o starší sestru holčičky, která je v PPPD u jiné pěstounky.

6.4 Výzkumné závěry

Obecně lze říci, že pěstounská péče na přechodnou dobu je forma NRP, která ve většině případů slouží jako krátkodobé řešení aktuální situace dítěte. PPPD by zároveň měla sloužit jako doba pro rodiče dítěte, aby si upravili své podmínky tak, aby mohlo dojít k návratu dítěte zpět do rodiny. Z výzkumného šetření vyplývá, že většina dětí v PPPD přechází do jiné formy náhradní rodinné péče.

Hlavním cílem diplomové práce bylo charakterizovat systém pěstounské péče v ČR a prostřednictvím výzkumného šetření analyzovat funkčnost institutu PPPD v Pardubickém kraji při návratu dětí zpět do biologické rodiny.

Prostřednictvím dílčích cílů došlo k vypracování teoretické části diplomové práce. Byla vymezena přechodná pěstounská péče v ČR a zároveň bylo popsáno, jaká úskalí PPPD provází. Byly vymezeny jednotlivé formy kontaktu dítěte s biologickou rodinou a popsána nezastupitelná role klíčového pracovníka doprovázející organizace pěstounů. Přiblížili jsme institut PPPD a její úskalí v praxi, který v rámci výzkumného šetření demonstruje nejen analýzy rozhovorů s přechodnými pěstouny, ale také analýzy rozhovorů se sociálními pracovníky OSPOD. Na dvou případových studiích pěstounských rodin bylo zobrazeno jedno z častých úskalí PPPD, kdy se nedaří dítěti najít vhodný typ následné péče a není ani možný návrat do biologické rodiny. Z přechodných pěstounů se tedy stávají pěstouni poskytující dlouhodobou PP a institut PPPD tak ztrácí smysl.

Všichni respondenti z řad sociálních pracovníků OSPOD hodnotí samotný institut PPPD kladně. Zároveň zmiňují různá úskalí, která s sebou tato forma NRP nese. V rámci úskalí, které se mohou během PPPD vyskytovat, se v odpovědích objevila tato úskalí:

- psychická náročnost pro pěstouny
- nedostatek přechodných pěstounů
- nedostatek následné dlouhodobé péče
- možnost setrvání dítěte delší dobu, než je zákonná lhůta

- dítě si zvykne na přechodné pěstouny a následně odchází do jiné formy péče
- přetížení pěstouna z nedostatečné sociální sítě kolem sebe
- změna PPPD na dlouhodobou PP

Z rozhovorů s přechodnými pěstovkami vyplynulo, že všechny děti svěřené do PPPD se nevrací do svých biologických rodin. Důvody, proč jsou děti svěřovány do PPPD, jsou různé. Ve většině případů dochází v biologických rodinách k zanedbání péče o dítě, nebo opuštění dítěte matkou v porodnici. Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že délka pobytu dětí v PPPD se také velmi liší. Často se stává, že děti jsou v PPPD delší časový úsek, než je zákonem stanovená lhůta 1 roku.

Všichni respondenti z řad přechodných pěstounů se shodli na tom, že je pro ně důležitý klíčový pracovník doprovázející organizace, ať už z řad neziskové organizace nebo OSPOD. Vnímají to nejen jako psychickou podporu, ale také jako možnost nebýt v celém procesu sám.

Z výzkumného šetření vyplývá, že proces předávání dítěte zpět do biologické rodiny je u každého dítěte individuální. Každá z respondentek měla s předáváním dítěte biologické rodině různou zkušenost a každá tento proces hodnotila různě. Všechny respondentky se ale shodly na tom, že proces předávání dětí zpět do biologické rodiny je velmi náročný proces, nejen pro samotné děti, ale také pro ně, jako pěstounky.

Kromě jedné respondentky uváděly ostatní respondentky, že nemají kontakt s dítětem a jeho biologickou rodinou po návratu dítěte do rodiny. Samy respondentky by v kontaktu s dětmi a rodinou chtěly být, ale shodly se na tom, že biologické rodiny dětí o to nestojí.

Na základě provedených případových studií vyplynulo z výzkumného šetření, že institut PPPD ztrácí smysl ve chvíli, kdy pro dítě nelze zajistit jinou formu NRP, dítě zůstane v rodině poskytující PPPD nastálo a z přechodných pěstounů se stávají pěstouni přechodní.

ZÁVĚR

Pěstounská péče na přechodnou dobu jako jedna z forem náhradní rodinné péče je poměrně mladý institut. V ČR je PPPD využívána od roku 2006, k častějšímu využívání tohoto institutu začalo docházet až od roku 2013, kdy došlo k novele zákona o SPOD. Na základě údajů uvedených v teoretické části lze vidět, že dochází k častějšímu využívání institutu PPPD ve chvíli, kdy je dítě odebráno z péče rodičů. Méně je využívána ústavní výchova, zejména pro menší děti.

Institut PPPD by měl být využit v případě, kdy je potřeba zajistit co nejrychleji péči o dítě, o které z různých důvodů nemůže pečovat rodič. Zároveň by zde měla být zachována možnost návratu dítěte do biologické rodiny, kde vnímám důležitou funkci pracovníků OSPOD. Pracovníci OSPOD jsou ti, kteří by měli s biologickou rodinou pracovat na tom, aby došlo k upravení podmínek a dítě se mohlo vrátit zpět do rodiny. V dnešní době lze využít služeb neziskových organizací, konkrétně se jedná o organizace zabývající se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi. V možnostech neziskových organizací je docházet do biologické rodiny mnohem častěji, než jsou schopni zajistit pracovníci OSPOD. Pracovníci neziskových organizací mohou biologickým rodičům dítěte pomoci upravit své podmínky tak, aby se k nim dítě mohlo vrátit. Tato pomoc a podpora směrem k biologické rodině by však měla být intenzivní, aby se dítě mohlo vrátit co nejdříve.

Pro samotné dítě je velmi důležité, aby mohlo vyrůstat ve fungující rodině, která mu zajistí dostatečný rozvoj ve všech oblastech. Je to právě pěstounská péče na přechodnou dobu, která může dítěti alespoň zčásti zajistit to, co by se mu v ústavním zařízení nedostávalo. Je to zejména láska a blízkost jedné osoby, která je pro rozvoj dítěte klíčová. Dítě je pak méně ohroženou možnou psychickou deprivací, která s sebou nese velké množství problému do budoucího života dítěte. Jako velmi důležité vnímám, aby lidé poskytující pěstounskou péči na přechodnou dobu byli lidé, kteří mají nejen kladný vztah k dětem, ale také si dokáží uvědomit, že péče o děti, které musely opustit biologickou rodinu, je jiná než o děti z fungujících rodin.

Cíl práce byl společně s jednotlivými dílčími cíli naplněn prostřednictvím zpracování teoretické části a prostřednictvím výzkumného šetření, pro které byly použity rozhovory se sociálními pracovníky OSPOD a pěstounkami poskytujícími PPPD. Výzkumné šetření bylo doplněno o případové studie pěstounských rodin, které poskytovaly PPPD a v průběhu se změnila forma poskytování péče na dlouhodobou pěstounskou péči. Tím bylo poukázáno na

jedno z mnoha úskalí PPPD. Dalším úskalím, na které bylo poukázáno, byl fakt, že PPPD byla opětovně nařízena po uplynutí zákonné lhůty. Stanovení jednoleté zákonné lhůty tak postrádalo jakýkoli význam.

Výsledky výzkumného šetření by mohly být využity pro potřeby Pardubického kraje nejen pro snahu o získání většího množství přechodných pěstounů. Mohly by být využity i pro zlepšení práce s biologickou rodinou dítěte a pro její podporu tak, aby se děti mohly vracet z PPPD zpět do biologické rodiny co nejdříve a případně, aby nemuselo docházet k jejich odebrání. Tím by se také mohlo předcházet tomu, že se z pěstounů poskytující PPPD stanou pěstouni poskytující dlouhodobou PP.

Institut pěstounské péče na přechodnou dobu je správnou formou pomoci a péče o ohrožené děti, ale je potřeba se více zaměřit na navazující formy péče a podporu rodiny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ARCHEROVÁ, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2011. ISBN 80-7178-578-4
- BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5
- BUBLEOVÁ, Věduna. *Historický vývoj o opuštěné děti*. Náhradní rodinná péče, 2000
- BUBLEOVÁ, V., J. KOVAŘÍK, H. PAZLAROVÁ a R. JANÍČKOVÁ. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2002
- BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ a Filip VYSKOČIL. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 5. vyd. Praha: Spolu dětem o. p. s., 2013a
- BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Lucie VRÁNOVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2
- BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3. přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014b. ISBN 978-80-87455-18-0.
- BUBLEOVÁ, V., A. VÁVROVÁ, F. VYSKOČIL a P. POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 4. přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2018. ISBN 978-80-87455-29-6.
- BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7
- BUTULOVÁ, Bronislava. *Manuál služby asistovaný kontakt*. Brno: Sdružení pěstounských rodin, 2013
- ČERNÁ, Ria a kol. *Cesta k dítěti. Terapeutické metody pro práci s dětmi v náhradní rodinné péči*. Centrum náhradní rodinné péče, Amalthea o. s., 2013
- ČERNÁ, Ria. *Metodika Zajištění asistovaného kontaktu dítěte v náhradní rodinné péči s vlastní rodinou*. Chrudim: Amalthea z. s., 2020

- DĚTI PATŘÍ DOMŮ Z. S. *Klíčovou dírkou aneb Jak se orientovat v procesu provázení pěstounských rodin*. Praha: powerprint, 2019. ISBN 978-80-7568-161-4
- DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86
- GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8303-X
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9
- HUGHES, Daniel. *Budování citového pouta*. Praha: Institut fyziologické socializace, 2017. ISBN 978-80-270-2838-2
- KOCOURKOVÁ, Jana a Ria ČERNÁ. *Kontakt dětí v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou: formulář pro vyhodnocení rizik kontaktu: praktické rady pro nastavování kontaktu*. Chrudim: Amalthea z. s. ve spolupráci s Latus pro rodinu, 2018. ISBN 978-80-904801-5-5
- KONEČNÁ, Hana a Markéta SUDOVÁ. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?* Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-23-4
- KOVAŘÍK, Jiří, Věduna BUBLEOVÁ a Kateřina ŠLESINGEROVÁ. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9
- LOVASOVÁ, Lenka. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-66-0
- MACELA, Miloslav. *Krátkodobá pěstounská péče: historie, praxe, perspektivy*. Brno: Sdružení pěstounských rodin, [2019]. ISBN 978-80-270-5529-6
- MATEJ, Vladislav. *Profesionálny rodič alebo gul'atá kocka*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2000. 84 s. ISBN 80-967908-1-1

- MATĚJČEK, Zdeněk, Věduna BUBLEOVÁ a Jiří KOVAŘÍK *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178304-8
- MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6
- MATĚJČEK, Z., J. KOLUCHOVÁ, V. BUBLEOVÁ, J. KOVAŘÍK a L. BENEŠOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3
- MPSV. *Pěstounství je profese*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7424-115-7
- MPSV. *Sborník příspěvků z V. konference o rodinné politice na téma Rodina na prahu 21. století*. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-7421-017-4
- NADAČNÍ FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin*. Praha: Nadační fond J&T, 2014.
- PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7
- PLECITÝ, Vladimír. *Zákon o rodině – komentář*. Praha: Euroiunion, 2007. ISBN 978-0-7317-063-9
- PTÁČEK, Radek a kolektiv. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmenší děti*. Praha: MPSV, 2011. ISBN 978-80-7421-039-6
- SOBOTKOVÁ, Irena. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2003. ISBN 8086552624
- SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. ISBN 978-80-244-3821-4
- ŠKOVIERA, Albín. *Trendy náhradnej výchovy*. Bratislava: Petrus, 2007. ISBN 978-80-982-3332-8
- ŠKVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEDOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- ŠKVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEDOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6

- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3181-0
- VEČEŘOVÁ, Lenka. *Pěstounská péče na přechodnou dobu – současná úprava a úvahy de lege ferenda: diplomová práce*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2009.
- VÍTKOVÁ, Alena a kol. *Kontakty dětí v pěstounské péči s biologickou rodinou – úskalí a rizika*. Brno: Sdružení pěstounských rodin, 2011
- VLČKOVÁ, Helena a kol. *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou*. Říčany: Rozum a Cit, z. s. 2015
- UHLÍŘOVÁ, Veronika. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*. Nový Bor: Velký vůz Sever, 2014
- UHLÍŘOVÁ, Veronika. *Vztahový labyrint v náhradní rodině – Vlastní rodina přijatých dětí*. Říčany: Rozum a Cit, z. s. 2012
- ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9
- ŽILINČÍKOVÁ, Danko. *Až se narodíš, budeš doma*. Bratislava: Návrat, občianske združenie, 2009
- WINNETTE, Petra. *Almanach o dětech a lidech pro rok 2015. Bytí rodičem*. Praha: Natama o. p. s., 2015

Internetové zdroje

- Amalthea z. s. *Kdo vlastně byla koza Amalthea* [online]. [Cit. 25-01-2022]. Dostupný z WWW: [Kdo vlastně byla koza Amalthea | amalthea.cz](http://amalthea.cz)
- KOLUCHOVÁ Jarmila a Irena SOBOTKOVÁ. *Význam uspokojování psychických potřeb dětí v pěstounské péči* [online]. [Cit. 12-02-2022]. Dostupný z WWW: [ped_01_04.indd\(knihovnanrp.cz\)](http://ped_01_04.indd(knihovnanrp.cz))
- KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Zpráva o rodině 2020*. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2020 [online]. [Cit. 12-02-2022]. Dostupný z WWW: [c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd\(mpsv.cz\)](http://c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd(mpsv.cz))
- MPSV. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012*. MPSV ČR [online]. [Cit. 01-25-2022]. Dostupný z WWW: [2ffe10de-10a2-e444-5a11-c49d4165c3ec\(mpsv.cz\)](http://2ffe10de-10a2-e444-5a11-c49d4165c3ec(mpsv.cz))

MPSV. *Informace o postupech spojených s umístováním dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu* [online]. [Cit. 25-01-2022]. Dostupný z WWW: [fb58f7da-a93c-6ef2-0602-40b7d7ee536d \(mpsv.cz\)](https://fb58f7da-a93c-6ef2-0602-40b7d7ee536d.mpsv.cz)

NOVÁK MATĚJKOVÁ, Markéta. *O přechodné pěstounské péči se moc nemluví, a to je škoda* [online]. [Cit. 25-01-2022]. Dostupný z WWW: [O přechodné pěstounské péči se moc nemluví, a to je škoda – Maminka.cz](#)

Seznam pěstounů na přechodnou dobu [online]. [Cit. 01-25-2022]. Dostupný z WWW: [Seznam pěstounů na přechodnou dobu \(kr-olomoucky.cz\)](#)

STATISTIKY MPSV. *Roční výkazy o výkonu sociálně právní ochraně dětí za rok 2013-2020* [online]. [Cit. 25-01-2022]. Dostupný z WWW: [Statistiky \(mpsv.cz\)](#)

TŘEŠŇÁK, Petr. *Hláskovi: Dítě už znovu svůj první rok života nedostane* [online]. [Cit. 20-01-2022]. Dostupný z WWW: [Hláskovi: Dítě už znovu svůj první rok života nedostane • RESPEKT](#)

ZÁBRANSKÁ, Martina. *Pěstounská péče na přechodnou dobu má své místo* [online]. [Cit. 10-01-2022]. Dostupný z WWW: [Zábranská: Pěstounská péče na přechodnou dobu má své místo – Čí je dítě? \(cijedite.cz\)](#)

Legislativa

ČESKO, Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod. In. *Sbírka zákonů*. 16. prosince 1992. ISSN 1211-1244

ČESKO, Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. In. *Sbírka zákonů*. 22. března 2012. ISSN 1211-1244

ČESKO, Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. In. *Sbírka zákonů*. 31. března 2006. ISSN 1211-1244

ČESKO, Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí. In. *Sbírka zákonů*. 30. prosince 1999. ISSN 1211-1244

SEZNAM ZKRATEK

DC – dětské centrum

DD – dětský domov

DO – doprovázející organizace

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NRP – náhradní rodinná péče

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PP – pěstounská péče

PPPD – pěstounská péče na přechodnou dobu

SAS – sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi

Tzv. - takzvaný

Zákon o SPOD – novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. provedená zákonem č. 363/2021 Sb.

ZDVOP – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Počet přechodných pěstounů a počet dětí v PPPD za období 2013-2020

Tabulka č. 2 – Počet osob vykonávajících PPPD a počet dětí svěřených do PPPD ke konci roku 2020

Tabulka č. 3 - základní informace z rozhovorů – pracovníků OSPOD

Tabulka č. 4 - klíčové kategorie – pracovníků OSPOD

Tabulka č. 5 – klíčové kategorie – pracovníků OSPOD

Tabulka č. 6 - Osobní údaje přechodných pěstounů

Tabulka č. 7 - Svěření dítěte do PPPD

Tabulka č. 8 – Spolupráce s OSPOD

Tabulka č. 9 – Přejchod dítěte z PPPD

Tabulka č. 10 – Biologická rodina dítěte

Tabulka č. 11 – Úskalí PPPD

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 - O přechodné pěstounské péči se moc nemluví, a to je škoda

Obrázek č. 2 – Důležité mezníky v historii PP

Obrázek č. 3 – Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Obrázek č. 4 – Osoby a subjekty přítomné v procesu PPPD

Obrázek č. 5 – Fáze procesu přechodu dítěte z PPPD

Obrázek č. 6 – Jak si to to dítě představuje

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Příběh o koze Amalthee a prvním pěstounství, Amalthea z. s.

Příloha č. 2 – Informace o postupech spojených s umístěním dětí do PPPD, MPSV

Příloha č. 3 – Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012, MPSV

Příloha č. 4 – Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 1

Příloha č. 5 – Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 2

Příloha č. 6 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 3

Příloha č. 7 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 4

Příloha č. 8 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 5

Příloha č. 9 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 6

Příloha č. 10 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 7

Příloha č. 11 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 8

Příloha č. 12 - Rozhovor s pracovnící OSPOD č. 9

Příloha č. 13 – Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 1

Příloha č. 14 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2

Příloha č. 15 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3

Příloha č. 16 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 4

Příloha č. 17 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5

Příloha č. 1 – Příběh o koze Amalthee a prvním pěstounství, Amalthea z. s.

Bůh Kronos se zmocnil vlády nad světem a oženil se s bohyní Rheou. Když Rhea porodila Kronovi první dítě, Kronos si ani nevzpomněl, že lidské pokolení zahynulo. Zato ho trápila jiná věc. Myslíl často na to, jak ho otec Úranos prokletl a předpověděl mu bídný osud. Začal se tedy obávat, aby ho vlastní dítě nepřipravilo o trůn, až by vyrostlo. Proto se rozhodl učinit důmyslné opatření: novorozeně spolkl a spolykal i všechny ostatní děti, jak se jim narodily. Již pohřbil ve svých útrebách tři dcery a dva syny, když měl spatřit světlo světa šestý Kronův potomek, syn Zeus.

Nešťastná Rhea přemýšlela, jak by alespoň své šesté dítě zachránila před hrozným osudem. Její mateřské srdce se naplnilo bolem, když si pomyslela, že už mohla mít kolem sebe hlouček pěti dětí. I zatvrdila se a použila lsti. Když se jí narodilo nejmladší dítě, syn Zeus, předstoupila před Krona a podala mu kámen zabalený v plenkách. Kronos nic nepoznal. Kámen spolkl v domněnání, že je to opět novorozeně, a radoval se, že se nemusí bát o trůn. Zatím Rhea malého Dia vykoupala v řece Nedě a řeka ho odnesla až na dalekou Krétu, do jeskyně Dikté.

Kolem zlaté kolébky, zavěšené v jeskyni, stáli horší démoni, aby ho ochraňovali. Vždy když začal chlapec plakat, křičeli a tloukli oštěpy do štítů, aby Diův pláč v jejich hlomozu zanikl a Kronos malého chlapce neuslyšel. **O Dia se také staraly nymfy, lesní víly, které mu nosily včelí med. Nejvíce se z nich však starala nejstarší z nymf, jmenovala se Amalthea. Dokázala se proměnit v kozu, aby mohla malého Dia kojit čerstvým mlékem.** Koza Amalthea byla půvabné zvíře, nejkrásnější ze všech koz na Krétě. Měla pěkné, dozadu zahnuté rohy a byla na ně pyšná. Jednou však vrazila nešťastnou náhodou do stromu a jeden roh si ulomila. Vrzy ho však našla, ovinula ho kvítím, naplnila až po okraj vonným ovocem a podala ho malému Diovi k ústům. I proto se Amalthee přezdívalo „něžná“, starala se o Dia s láskou až do jeho dospělosti.

Když mladý Zeus vyrostl, vrátil se ke svému otci Kronovi a přinutil ho vydat ze sebe všechny pohlčené děti. Zůstaly naživu i v jeho žaludku, neboť byly nesmrtelné.

Zeus na půvabnou kozičku, jejíž mléko pil, ani později nezapomněl. Když se stal pánem Olympu, přijal ji mezi hvězdy i s tím ulomeným rohem, kterému se dodnes říká **roh hojnosti**.

Příloha č. 2 – Informace o postupech spojených s umístováním dětí do PPPD, MPSV

Institut přechodné pěstounské péče umožňuje, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u proškolených pěstounů krátkodobě a bylo mu zabezpečeno právo na rodinný život podle Úmluvy o právech dítěte (čl. 20, 21) a v souladu s principy a cíli Národní strategie ochrany práv dětí. Je kladen důraz na odbornou přípravu pěstounů, jejich další vzdělání a supervizi. Očekává se od nich zejména schopnost spolupracovat s rodiči dítěte, případně s trvalou náhradní (osvojitelskou či pěstounkou) rodinou. Pěstounská péče na přechodnou dobu je jednou z forem náhradní rodinné péče, pro kterou je vytvořena zvláštní evidence pěstounů. Dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) svěřuje soud na návrh příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Přechodnou dobou se rozumí:

- doba, po kterou rodič ze závažných důvodů nemůže dítě vychovávat (např. ze zdravotních nebo sociálních důvodů, hospitalizace apod.)
- doba, po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
- doba do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče s osvojením (§ 68 zákona o rodině v aktuálním znění)

V podstatě každá pěstounská péče může být ze své podstaty přechodná a je možné, že dítě nezůstane v pěstounské rodině až do dospělosti. Specifika PPPD spočívají:

- v její časové omezenosti (PPPD může trvat nejdéle 1 rok - § 27a odst. 9 zákona o SPOD)
- dítě může být do PPPD svěřeno pouze rozhodnutím soudu na návrh OSPOD a jen osobám, které jsou vedeny ve zvláštní evidenci pěstounů na přechodnou dobu
- před umístěním dítěte do PPPD neprobíhá proces zprostředkování náhradní rodinné péče
- osoby, které mohou PPPD vykonávat, jsou vedeny ve zvláštní evidenci a pobírají odměnu i po dobu, kdy o žádné děti nepečují; jsou v pohotovosti a měly by být připraveny přijmout dítě v krizové situaci bezprostředně po rozhodnutí soudu
- přípravy na PPPD mají větší časový rozsah (72 hodin podle § 11 odst. 2 písmeno b) zákona o SPOD)

Příloha č. 3 – Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012, MPSV

Na osoby poskytující pěstounskou péči na dobu určitou má být pohlíženo jako na profesionály vykonávající specifickou činnost v oblasti výchovy a péče o ohrožené děti. Očekává se, že dětmi poskytnou stabilní a láskyplné prostředí po dobu několika týdnů až měsíců, jejich péče by měla dětem pomoci začít se vyrovnávat s traumaty a ztrátami z minulosti a připravit je na přechod do trvalé péče nebo na návrat do původní rodiny. Tito pěstouni budou spolupracovat s rodinou dítěte či budoucí náhradní rodinou proto potřebují dobré komunikační schopnosti; rovněž se budou podílet na práci odborného týmu, poskytujícího podporu dítěti a jeho rodině.

Děti, které přicházejí do přechodné pěstounské péče, zažily často v životě již mnohá traumata a ztráty. PPPD by jim měla nabídnout co nejstabilnější a nejklidnější prostředí. Proto je třeba posoudit:

- Rodinnou situaci:
 - stabilní partnerský svazek, současný vztah – zpravidla min. 5 let společného soužití bez aktuálních konfliktů
 - samožadatelé – osoby, které v danou chvíli nehledají partnerský vztah, přijímají své postavení a jsou smířeny s tím, že nemají partnera/partnerku
 - zpravidla max. 1 rozvedení žadatelé – výjimka na základě individuálních situací, po důkladném prozkoumání stability partnerského vztahu (indikátor schopnosti navázat a udržet stabilní vztah a s ním rodinné prostředí)
 - naplňování potřeb dětí v rodině nesmí být přijímáním dětí na PPPD ohroženo (děti žijící v rodině by neměly mít závažnější výchovné problémy, chronické potíže či výrazná traumata)
 - děti v rodině mají být schopny pochopit smysl PPPD, zpravidla jsou toho schopny okolo 8–10 let věku; zejména je třeba posoudit, zda děti v pěstounské péči nebo osvojení, které již v rodině žijí, jsou schopny porozumět a přijmout smysl PPPD
 - od příchodu posledního dítěte do rodiny (osvojení či klasická pěstounská péče, narození vlastního dítěte žadatelů) uplynula dostatečná doba (zpravidla minimálně 2–3 roky) a všechny děti v rodině mají vytvořeny bezpečný a pevný vztah ke svým rodičům (pěstounům)

- rodina má dostatečnou kapacitu věnovat se dítěti, které přijde na přechodnou dobu; jsou-li v rodině více než 3 děti, dá se předpokládat, že kapacita rodiny je vyčerpána
- Životní zabezpečení a bydlení:
 - charakter bydlení, kvalita, vybavenost a stabilita – bytové podmínky umožňují vytvoření dostatečného prostoru pro přijímané dítě a zajišťují mu přiměřené soukromí, jeden z pěstounů by měl být připraven nejpozději při přijímání prvního dítěte opustit svoje zaměstnání, měl by se dítěti věnovat na celý úvazek, socioekonomická úroveň rodiny je stabilní, výchozí aktuální situace žadatele/žadatelů o PPPD je bez vážných problémů (bez nařízené exekuce či výrazného zadlužení), které by mohly vlastní výkon PPPD znesnadnit či vážně oslabit
- Osobnostní charakteristiky a zdravotní stav:
 - péče o děti na přechodnou dobu vyžaduje dostatečnou osobní zralost a životní zkušenosti a zároveň může být vyčerpávající a náročná, proto je třeba zohledňovat i věk a zdravotní stav žadatelů
 - trestní bezúhonnost obdobně jako u žadatelů o jiné formy NRP, v anamnéze vyloučeny závislosti (drogy, alkohol apod.), prostituce (z lékařských zpráv, pověst žadatelů apod.)
 - od pěstounů na přechodnou dobu se očekává spolupráce s dalšími odborníky a také výrazný vlastní podíl na sociálně-právní ochraně dětí, proto je třeba, aby tito pěstouni měli dostatečné intelektové schopnosti
 - vyloučení patologie osobnosti, psychických poruch, členství v rizikové skupině či sektě
 - zralost, pravdivé uvědomění si svých předností a nedostatků
 - trpělivost
 - motivace (v případě partnerů u obou)
 - neočekávání vděku od přijatých dětí
 - připravenost předat děti dál
 - absence nezpracovaných traumat či nedořešených ztrát z minulosti
 - schopnost uznat vlastní chyby, sebereflexe
 - schopnost dávat lásku a přijetí

Příloha č. 4 - Rozhovor s pracovnící Oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Litomyšl

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
Na OSPOD pracuji již 9 let, dříve jsem vykonávala souběžně funkci opatrovníka a pracovníka NRP. Po návratu z mateřské dovolené pracuji jako pracovník NRP, a to od září 2021.
- Jaké máte vzdělání?
Vysokoškolské magisterské, zaměřeno na sociální práci.
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
PPPD hodnotím pozitivně. Za svoji praxi jsem se několikrát setkala, že tato forma PP dává smysl a má význam. Všechny děti díky PPPD mají možnost zažít to, co by v ústavním zařízení v takovém rozsahu nezažily (teplou náruč, volnočasové aktivity apod). Miminka a děti v raném věku mají „svého“ průvodce do začátku života.
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Odejmutí z rodiny z důvodu nedostatečné péče, nástup rodiče na výkon trestu odnětí svobody, okamžité řešení v situaci, kdy se dítě ocitne bez jakékoliv péče.
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
Zpravidla max. 1 rok. Stalo se nám, že se PPPD po roce opět nařídila („prodloužila“) na 1 rok, jelikož byl předpoklad, že matka bude propuštěna z VTOS, dítě bylo v náhradní rodině adaptováno a bylo by ku škodě ho umisťovat do klasické PP či DD. Kratší délka pobytu většinou není, zpravidla opravdu do toho 1 roku.
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
Psychická náročnost pro pěstouny, pěstounů je málo.
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Bez odpovědi.
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
Pozitiva:
 - *dítě nemusí do kolektivního ústavního zařízení*
 - *jedna z možností, jak řešit to, že se dítě ocitne bez jakékoliv péče*
 - *dítě má prostor pro to, aby zažívalo to, co v rodině*
 - *dítě má „svoji osobu“, nestřídají se tam tety jako v DD*
 - *krátkodobé řešení obtížné životní situace dítěte a jeho biologické rodiny*

Negativa:

- *pěstounů je málo*
- *psychická zátěž pro pěstouny*

Příloha č. 5 - Rozhovor s pracovnící Sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu Pardubice

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
Na NRP pracuji 4 roky.
- Jaké máte vzdělání?
Mgr. sociální pedagogika se zaměřením na etopedii.
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Kladně i záporně. Mám dobrou zkušenost, kdy jsou přechodní pěstouni velmi aktivní. Motivují rodiče k tomu, aby se o své dítě zajímali a leckdy se i podaří zmobilizovat rodiče tak, že si dítě převzou do své péče. Negativní zkušenost vidím v tom, že přechodní pěstouni k dítěti příliš přimknou a mají problém ho předat dál ať již rodičům, či pěstounům.
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Děti jsou odebrány z péče rodičů kvůli zanedbání péče.
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
Nedokážu posoudit. Poslední zkušenost mám 6 měsíců. Mám ale také 4 případy, kdy přechodná pěstounská péče trvá víc než rok, a z přechodných pěstounek se stávají běžné pěstounky.
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
Je to velmi náročné na psychiku.
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Nenapadá mě nic.
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
Pozitiva – řeší akutní problém. Negativa – je málo přechodných pěstounů, většinou jsou staršího věku. Většina přechodných pěstounů chce pečovat jen o miminka.

Příloha č. 6 - Rozhovor s pracovnící Orgánu sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Lanškroun

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
Na pozici pracovnice OSPOD jsem od října 2011, NRP dělám asi od roku 2013.
- Jaké máte vzdělání?
Mám vysokoškolské vzdělání – Bc., obor Právní specializace – právo sociálního zabezpečení
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Jako nutnost také s ohledem na transformaci ústavní péče, institut podporující zdravější psychologický vývoj dítěte.
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Nedostatečná péče rodičů, nezáměr rodiče o dítě (zanechání dítěte v porodnici), umístění do neutrálního prostředí.
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
Nemám statistické údaje, z mého pohledu dlouhá, v praxi se nedodrhuje rok daný zákonem, vím o dětech, které tam byly 2 roky. Nyní jsou větší tlaky, je třeba více a aktivnější sociální práce – zkušenost letošní – délka pobytu dvě děti 7 měsíců.
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
Nedostatek pěstounů, zaměření pěstounů na malé děti.
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Nevím.
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
Jedná se o formu náhradní rodinné péče, jde o jednu hlavní pečující osobu x náročnost na osobnostní kvality pěstouna, někdy velká vzdálenost k biologické rodině, což může být překážka.

**Příloha č. 7 - Rozhovor s pracovnící Oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu
Vysoké Mýto**

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
Tuto práci vykonávám déle jak 5 let.
- Jaké máte vzdělání?
VŠ obor speciální pedagogika.
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Hodnotím to velice kladně, je zde prostor pro rodiče, kteří si po určitou dobu mohou upravit poměry, pokud o to stojí.
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Odebírání dětí pro špatnou péči; když matka zanechá dítě v porodnici.
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
Průměr asi 13 – 14 měsíců.
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
Velká navázanost dítěte, pakliže tam je zbytečně dlouho, není to vina PPPD, ale systému
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Změny bych asi žádné nenavrhovala, je to vždy o lidech.
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
*Pozitiva: okamžité umístění dítěte, předcházení citové deprivace
Negativa: přerušování vazby s rodinou – ne vždy*

Příloha č. 8 - Rozhovor s pracovnící Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Ústí nad Orlicí

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
3 roky
- Jaké máte vzdělání?
Magisterské – sociální politika, sociální práce Univerzita J. E. Purkyně Ústí nad Labem, Západočeská univerzita Plzeň
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Jsem ráda, že PPPD existuje, za dobu v NRP jsem nemusela umisťovat malé děti a miminka do ústavní péče, nicméně narážíme na úskalí, která popisují níže.
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Nedostatečná péče rodičů, zanedbávání, zneužívání nezl., u malých dětí, děti z porodnice – pokud mají nějaká zdravotní omezení a nemohou hned jít hned do péče budoucích osvojitelů, jsou svěřovány do PPPD
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
3/4 roku (je to ale odhad, průměr zvyšují děti, které jsou v PPPD dlouhou dobu – někdy i téměř 2 roky – viz níže). U dětí z porodnice jde o dobu kratší, odhaduji cca 2-3 měsíce – pro zajištění potřebných vyšetření, udělení souhlasu s osvojením po šestinedělí
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
 - *nedostatek „následné“ dlouhodobé péče – pěstounů*
 - *aktuálně i malé množství pěstounů na přechodnou dobu a tím nutnost umisťovat odebrané děti do PPPD daleko od původního bydliště (nyní 2x Praha), což pak omezuje možnosti další práce jak naší, tak i kontaktů biologických rodičů s jejich dětmi (rodiče v tíživé finanční situaci)*
 - *nejednotná metodika PPPD napříč ČR (Pardubický kraj využívá jiné dotazníky než Královehradecký)*
 - *institut tak, jak je nastaven a někdy i v praxi využíván (pokud nemůžeme dítě vrátit do péče rodičů a nedaří se najít dlouhodobé pěstouny), umožňuje setrvání dítěte v PPPD dlouhou dobu – až 1 rok na předběžné opatření + následně u stejného PPPD až 1 rok „na rozsudek“. Což se v praxi děje, protože není dostatek dlouhodobých pěstounů. Tím pak sice máme dítě „zajištěné“, ale institut dočasně*

péče ztrácí smysl. Mezi dítětem a PPPD vznikají silné vazby a současně je zde velká nejistota, co bude dál

- *pokud je PPPD samoživitelka, příp. sám muž PPPD a nemá širší rodinné zázemí*
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
 - *větší množství přechodných pěstounů*
 - *zakotvení návštěv OSPOD u přechodných pěstounů do legislativy – nyní není zákonné právo vstupu OSPOD z našeho ORP do bydliště PPPD, pokud nemá umístěné „naše“ dítě, takže s přechodným pěstounem nejsme v pravidelném kontaktu (na rozdíl od dlouhodobých pěstounů)*
 - *pravidelné přeposuzování pěstounů ze strany KÚ (včetně vyjádření doprovázející organizace a OSPOD k pěstounovi)*
 - *neumísťovat děti do PPPD mimo kraj (tj. opět mít více přechodných pěstounů, aby se tak nemuselo dít)*
 - *lepší finanční ohodnocení*
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
 - *pozitiva – možnost umístit dítě do péče fyzické osoby místo ústavu, po umístění do PPPD se dětem často dostanou potřebná lékařská i jiná vyšetření (lékařské, psychologická pomoc, školní zralost...), které rodiče nebyli schopni nebo ochotni zajistit, průběžné vzdělávání PPPD*
 - *negativa – nedostatek PPPD, nedostatek možností umístění po PPPD*
 - *specifikum – množství PPPD přešlo na dlouhodobé pěstouny – otázka je, zda je to pozitivum nebo negativum, dá se na to dívat z obou stran, ale důsledkem je snižující počet PPPD*

Příloha č. 9 - Rozhovor Sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Králíky

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
Necelé 3 roky
- Jaké máte vzdělání?
DiS., Bc.
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Jako potřebnou službu, která zajišťuje nezl. dětem náhradní rodinnou péči, když nemohou být v péči svých rodičů
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Děti, které jsou ohroženy na životě, na zdraví – jejichž rodiče se fyzicky napadají, přítomnost alkoholu, drog, opuštění dětí v porodnici, děti zanedbávané – jejichž rodiče nedokáží zajistit základní péče
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
Nevím, u každého případu je to různé
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
To, že si nezl. dítě na pěstouny na přechodnou dobu zvykne a poté musí pěstouny opustit a jít k dlouhodobým pěstounům, do náhradní rodiny, do ústavu... Častá změna prostředí a pečujících osob nemusí na děti působit dobře
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Nevím, nic mě nenapadá
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
+ dítě je v rodinném prostředí
+ pěstouni jsou připraveni kdykoliv přijmout dítě do péče, mají pro něho zajištěné potřebné vybavení
+ pěstouni si prošli přípravným kurzem, měli by znát potřeby nezl. dětí a adekvátně na tyto potřeby reagovat, měli by se jim aktivně věnovat, řádně o pečovat a vychovávat
- viz úskalí v PPPD

Příloha č. 10 - Rozhovor s pracovníci Oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu Žamberk

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
Od června 2021.
- Jaké máte vzdělání?
Mgr. – sociální práce, UHK.
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Institut jako takový je podle mě velkým plusem v systému NRP, děti nemusí do ústavního zařízení, než se vrátí zpět do rodiny či jsou svěřeny do dlouhodobé PP nebo osvojeny. Obzvláště u miminek a malých dětí je to velmi důležité, aby jejich „start“ nezačal v kojeneckém ústavu.
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
*Rodiče se ani starat nezačnou (ihned po narození) než se zajistí dlouhodobá PP či osvojení.
Pokud to nevypadá nadějně, že si rodiče upraví poměry, aby se mohli o děti starat.*
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
V období mé krátké působnosti se u všech třech „našich“ PPPD prodlužovala péče po 1 roce.
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
Když trvá PPPD delší dobu, tak u malých dětí dochází k navázání na pěstounku a není pro ně lehké ji opustit.
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Institut PPPD jako takový mi přijde v pořádku. Problém vidím v pružnosti celého systému, a to zejména u zařazování nových dlouhodobých pěstounů. Dále pak nedostatečně intenzivní práce s rodinou, ze které bylo dítě odebráno (např. v Holandsku mají program „za šest týdnů doma“, u nás nic takového nefunguje).
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
*+ dítě má jednu vztahovou osobu a nemění se mu tam podle směn různé tety
- zažívá situace běžné pro rodinu
- nedostatečný počet přechodných pěstounů
- pokud trvá déle, tak ztrácí smysl té přechodnosti*

Příloha č. 11 - Rozhovor s pracovníci Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Česká Třebová

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?

Asi 8 let.

- Jaké máte vzdělání?

VŠ bakalářské.

- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?

Podle mě je pěstounská péče na přechodnou dobu dobře zvolená náhrada za kojenecké nebo dětské domovy, kde dítě nemůže navázat pevnou citovou vazbu, která je pro každé dítě velmi důležitá.

- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?

Většinou jde o kombinaci několika příčin: opuštění dítěte matkou po porodu, neplnění rodičovských povinností, zanedbávání dětí, týrání dětí, nadužívání návykových látek rodiči, ztráta bydlení, změna psychického stavu rodičů, změna zdravotního stavu rodičů, úmrtí rodiče/rodičů...

- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?

1 rok.

- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?

Pokud nemá pěstouna na PD kvalitní sociální síť, dochází k přetížení pěstouna, v případě nemoci pěstouna dochází k přechodu dítěte jinam...

- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?

Napadá mě kvalitnější příprava pěstounů s ohledem na obsáhlou problematiku a náročnost pěstounské péče na přechodnou dobu, dále dát větší prostor pěstounům na regeneraci po odchodu dítěte do dlouhodobé péče a také větší podporu, např. supervize, protože pěstouni zmiňují velkou vyčerpanost, příp. i vyhoření.

- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?

Jako pozitivní vnímám individuální péči, kdy má dítě možnost navázání citové vztahové vazby. Také je zde možné citlivě vnímat přechod dítěte do rodiny pěstouna a z rodiny pěstouna a navázat na jeho potřeby.

**Příloha č. 12 - Rozhovor s pracovníci Oddělení prevence a sociálně právní ochrany
Městského úřadu Svitavy**

- Jak dlouho jste na stávající pracovní pozici?
6 let (pracovník OSPOD – NRP)
- Jaké máte vzdělání?
VOŠ
- Jak hodnotíte institut pěstounské péče na přechodnou dobu?
Kladně, PPPD má určitě svůj význam v současném systému NRP
- Mohl/a byste uvést nejčastější příčiny umístování dětí do PPPD?
Selhání rodičovských kompetencí, děti přímo z porodnice, kdy je předpoklad souhlasu s osvojením
- Jaká je průměrná délka pobytu dětí v PPPD?
Cca 8 měsíců
- Jaká úskalí vnímáte v PPPD?
Případy starších, školních dětí, kdy se po traumatu z rodiny namotivují k pěstounské péči a posléze se jim nepodaří nalézt vhodnou náhradní rodinu a celé to skončí ústavní výchovou; minimum pěstounů na PPPD pro sourozenecké skupiny – trhání vazeb
- Navrhoval/a byste nějaké změny týkající se institutu PPPD? Jaké?
Využití institutu pouze pokud je možné konečné náhradní rodinné prostředí
- Můžete prosím shrnout jaká hlavní pozitiva a negativa má podle Vás institut PPPD?
Pozitiva – rodinné, osobní zázemí pro dítě; blízká vzdálenost dítěte k biologické rodině
Negativa – příliš dlouhá doba umístění v PPPD, jiný životní standard pěstounů na PPPD a budoucího prostředí dítěte, dítě se příliš citově naváže na pěstouny v PPPD s ohledem na délku pobytu

Příloha č. 13 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 1

1. Kolik Vám je let a jaké máte vzdělání?

Je mi 59 let a mám středoškolské vzdělání s maturitou.

2. Kde jste byla zaměstnána před tím, než jste začala poskytovat PPPD?

Pracovala jsem jako recepční v hotelu, uměla jsem rusky, což se mi v té době hodilo.

3. V kterém roce jste prošla přípravou pěstounů a kdy jste byla zaevidována do registru PPPD?

Přípravou jsem prošla v roce 2014 a do registru jsem byla zaevidovaná v lednu 2015.

4. Pro jak staré děti PPPD poskytujete?

Zatím jsem vždy měla novorozence, které jsem přebírala z porodnice. Věkovou hranici si nemůžete jako přechodný pěstoun určit, ale pokud se osvědčíte pro určitou věkovou skupinu, tak Vám pak ty děti dávají v jedné věkové skupině.

5. Jste doprovázeni OSPOD nebo doprovázející organizací?

Doprovází mě pardubická doprovázející organizace.

6. Jakou?

Jedná se o organizaci DaR, pracovnice, která mě doprovází je naprosto úžasná, sedly jsme si i lidsky a skvěle se mi s ní komunikuje.

7. Kolik dětí Vám již bylo svěřeno do PPPD?

Chlapeček, kterého mám aktuálně v péči, je moje deváté dítě v přechodné pěstounské péči.

8. U kolika dětí, které jste měli v pěstounské péči na přechodnou dobu, došlo k návratu do biologické rodiny?

U jednoho chlapečka.

9. Byly děti svěřeny rodičům nebo někomu z širší biologické rodiny? Komu?

Chlapeček byl svěřen mamince, která byla z Rumunska.

10. V případě, že nedošlo k návratu dětí do biologické rodiny, do jakého typu péče byly svěřeny?

Jedno miminko jsem svěřovala do dlouhodobé pěstounské péče a šest dětí do adopce. Chlapeček, kterého mám nyní v péči, se aktuálně seznamuje s novou adoptivní rodinou.

11. Co bylo důvodem odebrání chlapečka, který se pak vracel k mamince, z péče rodičů a svření do Vaší péče?

Maminka toho chlapečka přišla do České republiky z Rumunska již v době, kdy byla na začátku těhotenství, ale nevěděla o tom. Začala pracovat v jedné místní fabrice a bydlela na ubytovně. Ve fabrice musela vykonávat těžkou práci během dvanáctihodinových směn. Bylo jí pořád špatně, ale přičítala to únavě, těžké práci apod. Jednoho dne se jí po práci přitížilo, tak šla na ubytovně na záchod a tam porodila chlapečka. Maminka tohoto chlapečka měla ve fabrice brutální smlouvu, ve které bylo uvedeno, že pokud neodpracuje určitý počet měsíců, tak nedostane žádné peníze, a ještě bude muset platit. Musela se tak rozhodnout, zda zůstane v práci anebo s chlapečkem. Maminka se rozhodla, že si odpracuje požadovaný počet měsíců a poté si vezme chlapečka k sobě. Malého jsem si přebírala z porodnice.

12. Bylo od začátku svěření dítěte do Vaší péče jasné, že dojde k návratu dítěte zpět do biologické rodiny?

Ano, o jiné možnosti se ani neuvažovalo, a i maminka to tak chtěla.

13. Bylo něco, co Vás po přijetí dítěte překvapilo?

Překvapilo mě, jak byl chlapeček strašně malinký a taky, že se extrémně bál jakýchkoliv zvuků. Bál se i když např. někdo jen zakašlal a zasmrkal. Myslím si, že to bylo způsobené tím, že po celou dobu těhotenství maminky vnímal u ní v bříšku spoustu nepříjemných zvuků, které se ve fabrice ozývají.

14. Jak dlouho byl chlapeček ve Vaší péči?

V mé péči byl 11 měsíců, ale jenom díky soudu, který trval skoro 3 měsíce. Původně jsem měla chlapečka vratet k mamince po zhruba osmi měsících, kdy soudní jednání bylo nařízeno na začátek června, ale kvůli letní dovolené paní soudkyně byl odročen až na konec srpna.

15. Jaký byl postup OSPOD po přijetí dítěte do Vaší péče?

S pracovníci OSPOD jsme se sešly už v porodnici, kdy jsem jí podepsala potřebné papíry. Pak u mě byla asi jednou na kontrole. Pokud sociální pracovnice usoudí, že není nutné chodit na častější kontroly, tak ke mně víceméně nechodí.

16. Jak probíhaly kontakty s rodiči? Proběhla nějaká společná schůzka pro nastavení kontaktu a řešení toho, jaký bude další plán?

První kontakt s maminkou domlouvala právě pracovnice OSPOD a všichni jsme se společně sešli v prostorách mé doprovázející organizace. Byla přítomna i tlumočnice. Další kontakty už jsem chtěla, aby probíhaly v mé domácnosti. Nemám ráda, když jsou kontakty jinde, myslím si, že pak ani rodiče ani děti nejsou uvolnění, když je to v cizím prostředí, a ještě pod dohledem sociálních pracovníků.

17. Objevily se během kontaktu s rodiči nějaké situace, které pro Vás byly náročné? Jaké?
Když maminka odmítla, že za chlapčkem přijde na návštěvu. Přijela jsem pro ni, byla jsem na ní docela tvrdá, když jsem jí vysvětlovala, proč je potřeba, aby chodila za malým pravidelně. Rozbrečela se mi a svěřila se, že je hrozně unavená z práce. V tu chvíli jsem byla trochu naštvaná na sebe, že jsem na ní byla tak tvrdá, když měla objektivní důvody.
18. Když mělo dojít k přechodu dítěte zpět do biologické rodiny, jakým způsobem došlo k předání? Byl vytvořen plán přechodu? V čem tento plán spočíval?
Termín předání byl jasně daný termínem nástupu maminky s chlapčkem do dětského centra, kde měli nějakou dobu spolu být. Vzhledem k tomu, že maminka tady nikoho neměla, nabídla jsem jí, že jí s chlapčkem do dětského centra odvezu.
19. Jak byste zhodnotili proces předávání dítěte?
Předávání dětí vždy beru jako krásnou práci, ale zároveň je to vždy těžké pro všechny strany. Když vezmu předávání tohoto chlapčka, tak to bylo náročné v tom, že mu bylo již 11 měsíců, tudíž to byla nejvíc nevhodná doba pro předávání. Chlapček ode mě vůbec nechtěl, držel mě kolem krku a plakal. I přes to, že maminku znal, měl jí rád a byla s ní v častém kontaktu.
20. Jste v kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po odchodu z Vaší péče? Pokud ne, proč?
S maminkou jsem byla v kontaktu celou dobu, co jsem jí s chlapčkem odvezla do dětského centra. Neměla tady nikoho, tak jsem jim pomáhala, jak jsem mohla, vozila je k lékaři, na výlety, jezdila jsem za nimi na návštěvu apod. Poté, co maminka dostala sociální byt ve městě, jsem jezdila za nimi i tam a také jsem jí pomáhala, protože maminka neměla moc financí. Vozila jsem jim jídlo a snažila jsem se jim pomáhat, jak jen to šlo. Ve chvíli, kdy se maminka rozhodla, že se s chlapčkem rozhodla vrátit se do Rumunska, pomohla jsem jí vyřídit potřebné věci, koupit letenku, zabalit věci apod. Letenku jsem jí zaplatila a ona mi poté zaslala peníze. Jelikož si nemohla do letadla vzít všechny jejich věci, domluvily jsme se, že jí je postupně pošlu nějakou přepravní společností. Do dnešního dne jsem s maminkou i chlapčkem v kontaktu, voláme si, píšeme si, posíláme si fotky apod.
21. Viděla jste se osobně s maminkou a chlapčkem od jejich návratu do Rumunska?
Na začátku mě napadlo, že bych za nimi letěla, ale později už na to nebyl prostor, protože jsem měla svěřené další děti. Takže osobně jsme se od té doby neviděli.

22. Kdo Vám byl v celém procesu, ať už při přijetí dítěte, po přijetí dítěte i při předávání dítěte, nápomocen? Jakým způsobem?

Rozhodně moje klíčová pracovnice, ale spokojená jsem byla se všemi. Jak s pracovníci kraje, tak i s pracovníci OSPOD.

23. Pomohlo Vám, že jste se mohli obracet na svého klíčového pracovníka případně na pracovníka OSPOD?

Ano, ale já toho většinou moc nepotřebuji.

24. Vnímáte z Vašeho pohledu nějaká úskalí PPPD? Jaké?

Asi ne. Jediné, v čem vidím problém je, že jako přechodní pěstouni máme krátkou dobu na rekonvalescenci, většinou je to měsíc. A za tuto dobu toho moc nestihneme a už zase přijímáme dítě. Sice můžete říct, že chcete delší pauzu, ale pak se na Vás můžou začít dívat jako na někoho, kdo odmítá přijmout děti. A pak tak jako problém byl v minulosti nízký příjem přechodných pěstoun

Příloha č. 14 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 2

1. Kolik Vám je let a jaké máte vzdělání?

Je mi 50 let a mám středoškolské vzdělání s maturitou.

2. Kde jste byla zaměstnána před tím, než jste začala poskytovat PPPD?

Před poskytováním přechodky jsem pracovala jako referentka technické dokumentace.

3. V kterém roce jste prošla přípravou pěstounů a kdy jste byla zaevidována do registru PPPD?

V lednu 2013 jsem si podala žádost a od ledna 2014 poskytuji přechodku.

4. Pro jak staré děti PPPD poskytujete?

Dvě děti jsem si brala přímo z porodnice, zbytek dětí jsem měla ve věkovém rozmezí 1-8 měsíců. Pouze jedno dítě jsem měla starší, jednalo se o chlapce, kterému byly 4 roky, když mi byl svěřen do přechodky.

5. Jste doprovázeni OSPOD nebo doprovázející organizací?

Doprovázející organizací.

6. Jakou?

Jedná se o organizaci Amalthea z. s.

7. Kolik dětí Vám již bylo svěřeno do PPPD?

Osm dětí včetně stávající holčičky.

8. U kolika dětí, které jste měli v pěstounské péči na přechodnou dobu, došlo k návratu do biologické rodiny?

U tří dětí došlo k návratu do biologické rodiny, i když tedy ne přímo k rodičům.

9. Komu tedy byly děti svěřeny, když ne rodičům?

Jeden chlapeček byl svěřen nevlastní tetě (nevlastní sestra jeho matky), další chlapeček šel do péče k biologické tetě a třetího chlapečka si převzala do péče babička (matka matky).

10. V případě, že nedošlo k návratu dětí do biologické rodiny, do jakého typu péče byly svěřeny?

Čtyři děti byly svěřeny do dlouhodobé pěstounské péče. Holčička, kterou mám aktuálně v péči, bude v březnu svěřena do mé dlouhodobé pěstounské péče. Z přechodné pěstounky se tedy stanu dlouhodobou.

11. Co bylo důvodem odebrání dítěte z péče rodičů a svěřeni do Vaší péče?

U prvního chlapečka (který byl svěřený nevlastní tetě – pozn. autorky) bylo důvodem to, že jeho matka v afektu píchla svého partnera, otce chlapce, nožem a trefila se do

plic. Otce odvezla záchranná služba a matka Policie ČR. Vzhledem k tomu, že chlapec měl již v prenatálním období diagnostikovanou vadu brániční kýly, odvezli ho do nemocnice na pozorování. Druhý den ho z nemocnice propustili, kdy se nevědělo, jak to s otcem a matkou bude dál, proto byl svěřen do mé péče.

Maminka chlapečka, který byl svěřený následně biologické tetě, měla již 4 děti, ale žádné ve své péči. Po porodu chlapce s ním šla na pobyt do dětského centra, aby ji naučili, jak o chlapečka pečovat. Maminka však po týdnu nechala chlapečka v dětském centru a odešla.

Co se týkalo posledního zmiňovaného chlapečka, tak ten se narodil mamince v jejích 16 letech. Nikdo o jejím těhotenství neměl tušení, ona sama tvrdila, že také nevěděla, že je těhotná. Hned po porodu se chlapečka zřekla. Její matka z toho byla v šoku, ale vzala si čas na rozmyšlenou s tím, že by se o malého postarala. Proto byl zatím svěřen do mé péče.

12. Bylo od začátku svěřením dítěte do Vaší péče jasné, že dojde k návratu dítěte zpět do biologické rodiny?

U prvního chlapečka to nebylo vůbec jasné, protože se nevědělo, jestli bude jeho matka odsouzena za napadení partnera. Ten ale odmítl vypovídat a matka nakonec dostala pouze podmínku. Hledalo se řešení, jak bude dále zajištěna péče o chlapečka. Rodiče si nakonec sami domluvili s nevlastní sestrou matky, že si ho převezme do dlouhodobé pěstounské péče.

U druhého chlapečka se chvíli čekalo, co maminka, jestli si to nerozmyslí a chlapečka si nevezme do péče. Zároveň ale bylo jasné, že pokud si maminka chlapce nevezme do péče, postará se o něho teta. U tety bylo potřeba zajistit sociální šetření, zda nemá již moc dětí v péči. Pečovala totiž o svoje biologické děti a také o sourozence chlapečka. No a u toho chlapečka, co se narodil mladé mamince, to víceméně bylo také hned jasné, že půjde do rodiny. Babička totiž hned druhý den řekla, že se o chlapečka postará.

13. Bylo něco, co Vás po přijetí dítěte překvapilo?

U jednoho chlapečka mě překvapil přístup dětského centra, kdy jsem s ním mohla trávit čas pouze na chodbě dětského centra. A také jeho změna v chování po dvou dnech, co byl u mě v péči. Najednou se z něho stalo miminko s běžnými projevy. A u toho chlapečka, co jeho maminka napadla partnera, to pro mě byla první zkušenost s nějakou vážnou nemocí. Museli jsme 1x měsíčně jezdit do fakultní nemocnice na kontrolu.

14. Jak dlouho byly svěřené děti ve Vaší péči?

První chlapeček byl v mé péči více jak rok, druhý potom 6 měsíců a poslední chlapeček, který přešel do péče babičky, byl v mé péči pouze 6 týdnů.

15. Jaký byl postup OSPOD po přijetí dítěte do Vaší péče?

Ve všech případech jsem od počátku přijetí dítěte byla buď já nebo má klíčová pracovníce doprovázející organizace byly v kontaktu s pracovníci OSPOD, která měla na starost dítě. Ve většině případů byla komunikace s pracovníci různých OSPOD v pohodě. Pouze ve dvou případech jsem byla z přístupu pracovníc OSPOD rozčarovaná. V jednom případě mě přišlo, že pracovníce nadržovala matce, která zpočátku byla na kontaktech i agresivní. A ve druhém případě podle mě OSPOD pochybil v tom, že dítě nechali v nefunkční biologické rodině, kdy si děti ponесou doživotní následky a traumata.

16. Jak probíhaly kontakty s rodiči? Proběhla nějaká společná schůzka pro nastavení kontaktu a řešení toho, jaký bude další plán?

Co se týče kontaktů s rodiči, tak obecně se ze začátku vždy čeká na to, jak se rodina bude vyvíjet. Já sama jsem u všech dětí vždy chtěla asistované kontakty alespoň na nějakou dobu. Co se týče domluvy kontaktů, vždy to nechávám na své klíčové pracovníci. Nemám problém s tím, aby se rodiče s dítětem vidali, ale od začátku mám k těm rodičům nedůvěru. Rodiče si mě musí získat.

17. Objevily se během kontaktu s rodiči nějaké situace, které pro Vás byly náročné? Jaké?

U jednoho kontaktu se stalo, že matka přišla pod vlivem alkoholu. U chlapečka, kdy jeho maminka napadla partnera, jsem měla pocit, že rodiče v sobě mají velký chaos a nevědí, co chtějí. Ale o kontakt s chlapečkem vždy stáli. Obecně mám z některých rodičů pocit, že na kontakt s dítětem chodí jen proto, aby před ostatními vypadali dobře.

18. Když mělo dojít k přechodu dítěte zpět do biologické rodiny, jakým způsobem došlo k předání? Byl vytvořen plán přechodu? V čem tento plán spočíval?

U každého z dětí se vždy na společné schůzce dohodlo, jak se bude postupovat, aby ten přechod byl pro dítě vhodný. Záleželo na tom, jak rodina byla ochotna spolupracovat. U prvního chlapečka jsem se v pohodě dohodla s jeho nevlastní tetou, jak bude vypadat předání.

U druhého chlapečka bylo asi nehorší předávání, jaké jsem kdy zažila. Teta byla pohodlná a chlapeček u ní hodně brečel. Nebyl na ní navázaný, ale spíše na

sourozence. Zas na druhou stranu jsem si na tomto případu potvrdila to, že Romové drží při sobě. Přechod chlapečka se urychloval kvůli operaci jednoho ze sourozenců. A co se týkalo posledního chlapečka, tak tam nebyl problém. Byl miminko a babička jezdila dokonce i ke mně domů. Čekalo se víceméně jen na papíry a poté si ho babička hned převzala.

19. Jak byste zhodnotili proces předávání dítěte?

Zatím, krom toho chlapečka, co šel do péče k biologické tetě, jsem se dokázala se všemi dohodnout a vše se řešilo v zájmu dítěte.

20. Jste v kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po odchodu z Vaší péče? Pokud ne, proč?

Nejsem, ani s jedním dítětem, co odešlo do biologické rodiny, nejsem v kontaktu.

Nechci se biologické rodině připomínat, pokud oni sami nechtějí, můžou to celé brát jako své selhání. Akorát toho prvního chlapečka, co byl svěřený nevlastní tetě, občas potkám s rodiči, tak se společně pozdravíme, ale víc nic.

21. Kdo Vám byl v celém procesu, ať už při přijetí dítěte, po přijetí dítěte i při předávání dítěte, nápomocen? Jakým způsobem?

Rozhodně moje klíčová pracovnice doprovázející organizace. Ted' už mám tedy čtvrtou pracovnici, ale i tak si myslím, že je důležité mít kolem sebe někoho, kdo dokáže říct i špatné věci dobře. Z mého pohledu je klíčový pracovník hodně důležitý a OSPOD je až za ním. Zároveň je to ale o komunikaci a o lidech.

22. Pomohlo Vám, že jste se mohli obracet na svého klíčového pracovníka případně na pracovníka OSPOD?

Pomohlo mi to na 100%. U sedmého dítěte v PPPD se to ukázalo i po psychické stránce.

23. Vnímáte z Vašeho pohledu nějaká úskalí PPPD? Jaké?

Jako zásadním problémem vidím to, že přechodný pěstoun má hodně povinností, ale skoro žádná práva. Nemůže se někdy sám přímo vyjádřit. Celé to víceméně stojí na tom, co řekne a napíše OSPOD. Myslím, že by mělo být samozřejmé, že soud osobně vyslechne i přechodného pěstouna.

Příloha č. 15 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 3

1. Kolik Vám je let a jaké máte vzdělání?

Já mám vysokou školu, pedagogickou školu, specializaci mimoškolní vzdělávání.

2. Kde jste byla zaměstnána před tím, než jste začala poskytovat PPPD?

Já jsem pracovala na Krajském úřadě Pardubického kraje na odboru sociálních věcí, kde jsem měla na starosti registrace poskytovatelů sociálních služeb a zároveň jsem k tomu dělala ZDVOPy (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – pozn. autorky práce).

3. V kterém roce jste prošla přípravou pěstounů a kdy jste byla zaevidována do registru PPPD?

2015. Měla jsem to složitý, tím, že jsem dělala na kraji a vedoucí odboru podala podjatost a bylo to z toho důvodu, že se báli, že ono tou pěstounskou přípravou málokdo prošel v té době, tak aby někdo nepoukazoval na to, že na tom kraji pracuji, a tak jsem prošla z toho důvodu. Mohla jsem si vybrat Hradec Králové nebo Kolín, takže jsem jezdila do Hradce Králové, kde jsem procházela přípravou v roce 2015. Ta příprava byla velmi krutá pro mě. Musela jsem si v práci udělat svou práci, kde jsem byla do 8 hodin, pak jsem jela do Hradce na 8 hodin školení a pak jsem zase jela zpět do práce. V tomhle to bylo náročné, nikdy se nás nikdo neptal, jestli mám čas. Jednou mi bylo opravdu špatně, takže jsem tam nejela a musela jsem pak vypracovat samostatnou práci na téma „umírání“. Ta příprava byla hodně náročná, i ty psychotesty. Pak se zjistilo, že se znám v Hradci s jedním vedoucím, takže tam byla daná další podjatost. Neustále nám v rámci přípravy vyčítali, že jsem se stále nevyrovnala se smrtí zetě, který se nešťastnou náhodou zabil 4 roky před tím, než jsem procházela přípravou. A taky se jim nelíbilo, že jsem vyrůstala bez otce a že mi ten otec nikdy nechyběl. Pro ně to byl hrozný problém, nedokázali to pochopit. Krutý byly ty psychotesty, musela jsem říkat to, co oni chtěli slyšet. Kdo měl svůj názor, tak ten neprošel. Přípravovalo se nás 7 rodin a prošli jsme pouze sami, a možná to bylo jen díky tomu, že jsem sama pedagog, od 15let jsem pracovala s dětmi a pochopila jsem, že mám říkat to, co oni na přípravě chtějí slyšet. Je ale zároveň pravda, že co máme ty děti, tak si mnohdy vzpomenu na slova z té přípravy, kdy nám říkali, že musíme pochopit, že ty děti jsou jiný, že nejsou jako naše děti, co máme doma. A to je pravda. Je to úplně jiný, ty děti se chovají jinak, mají jiné životní zkušenosti a je potřeba k nim přistupovat jinak.

Od 1. srpna 2015 jsem nastoupila jako přechodný pěstoun a přijímala jsem první dítě.

4. Pro jak staré děti PPPD poskytujete?

Nám bylo řečeno, když jsem se vzdělávala, že to nejde si vybrat, pro jaké děti budu poskytovat. Že MPSV vydalo pokyn, že se mají pěstouni připravovat na děti od 0 do 18 let. Chtěla jsem menší z důvodu našich vnoučat, co s manželem máme. Tenkrát jsme měli 5 vnoučat, teď jich máme 7. V té době tomu nejmenšímu byli 2 roky a nejstarší do 5. třídy. Chtěla jsem, aby ty děti nebyli starší než naše vnoučata.

5. Jste doprovázeni OSPOD nebo doprovázející organizací?

Jsme doprovázeni chrudimskou organizací Amalthea.

6. Kolik dětí Vám již bylo svěřeno do PPPD?

8 dětí

7. U kolika dětí, které jste měli v pěstounské péči na přechodnou dobu, došlo k návratu do biologické rodiny?

U čtyřech dětí došlo k návratu dětí.

8. Byly děti svěřeny rodičům nebo někomu z širší biologické rodiny? Komu?

Všechny 4 děti se vraceli k mamince, měli jen maminku. Jen poslední holčička měla otce uvedeného v rodném listě, ten o ní má zájem, ale teprve v roce 2032 se má vracet z Valdic z vězení.

9. V případě, že nedošlo k návratu dětí do biologické rodiny, do jakého typu péče byly svěřeny?

Další tři děti šly do adopce a jedna holčička zůstala v naší rodině, vzala si ji do pěstounské péče naše biologická dcera.

10. Co bylo důvodem odebrání dítěte z péče rodičů a svěřeni do Vaší péče?

U jednoho chlapečka to bylo domácí násilí doma a alkohol, bydlel s mamkou a přítelem na ubytovně. Přítelem byla nařízena protialkoholní léčba a chlapeček byl svěřen do mé péče.

U druhého chlapečka bylo odebrání z důvodu toho, že mamka ho nechávala často samotného, nevěšela si ho a taky byl důvodem ten její nástup do vězení. Ve vězení to funguje tak, že když jsou ženy těhotné, přerušuje se jim výkon trestu a do roku věku dítěte s ním mohou být doma. Takže chlapeček oslavil 2. prosince jeden rok a 1. prosince měla mamka nástup do vězení a chlapeček byl svěřen do mé péče.

Další holčička byla svěřená do mé péče z důvodu toho, že mamka byla 4 měsíce ve výkonu trestu.

U poslední holčičky, co jsem měla v přechodce a kterou jsem včera vracela mamce, tak tam bylo více důvodů pro odebrání. V domácnosti nefungovala elektřina, topení, netekla voda, byla tam zima.

11. Bylo od začátku svěřením dítěte do Vaší péče jasné, že dojde k návratu dítěte zpět do biologické rodiny?

Jasný to bylo jen u těch dětí, kdy chlapec šel za mamkou do vězení a holčička šla zpět k mamce po jejím propuštění z vězení. U toho dalšího chlapce to bylo nejasné a teď u té poslední holčičky nám jí dokonce předávali s tím, že půjde do dlouhodobé pěstounské péče a že u nás bude tak maximálně 3 až 4 měsíce, že už mají vytipované pěstouny. Mamka této holčičky se potom probrala, začala pracovat a o malou bojovat.

12. Bylo něco, co Vás po přijetí dítěte překvapilo?

Po přijetí dítěte ani tak ne, ale spíš v průběhu nebo po předání maminkám, a ani se to moc netýkalo těch dětí. Většinou maminek jsem třeba zapůjčila nějaké věci pro děti, jako např. nočník, postýlku apod., aby to dítě mělo a v žádném případě se mi to ještě nevrátilo zpět.

A taky mě překvapuje, že mě OSPOD tlačí do věcí, které jako přechodný pěstoun nemůžu udělat. Nemůžu dát dítě do rodiny bez soudního rozhodnutí. U jednoho chlapce mě OSPOD tlačil k tomu, že pokud soud nerozhodne o návratu chlapce domů, že ho mám dát té mámě na propustku.

13. Jak dlouho byly svěřené děti ve Vaší péči?

U dvou dětí to bylo vázané to vazbou, kdy holčička u nás byla asi 4 měsíce a chlapec asi 2,5 měsíce. Další chlapec 4 měsíce a poslední holčička teď 15 měsíců.

14. Jaký byl postup OSPOD po přijetí dítěte do Vaší péče?

Sociální pracovnice OSPOD byla většinou u předávání dítěte do mé péče a poté přišla jednou za čas na návštěvu do domácnosti. Většinou byl také OSPOD ten, kdo svolával případovou konferenci ohledně případných kontaktů.

15. Jak probíhaly kontakty s rodiči? Proběhla nějaká společná schůzka pro nastavení kontaktu a řešení toho, jaký bude další plán?

Je to velice individuální, co se týče přebírání dítěte a také společných schůzek. Jednoho chlapce jsme přebírali v nemocnici, k převzetí se dostala matka. Předával nám ho lékař a soudní pracovnice, matka na nás křičela. Tam jsem jen podepsala přebírající protokol a víc nic nebylo.

Chlapečka, co pak šel za mamkou do vězení, jsme přebírali na okresním soudě, kde byla i maminka s chlapečkem a v podstatě na té chodbě jsme si předali papíry. Mamka šla s námi na parkoviště a tam nám dala chlapečka do auta.

U té holčičky, kde šla mamka do vězení, proběhla schůzka jako jediná. S mamkou jsme se potkaly v prostorách naší doprovázející organizace. Mamka mě chtěla poznat. Pokud se týká poslední holčičky, tak jsem den před odebráním holčičky dostala informaci z Kraje, že k něčemu takovému asi dojde. Ten den mi volali z OSPOD holčičky s tím, v kolik hodin máme být u domu rodiny. Tam byla sociální pracovnice, soudní vykonavatel a Policie ČR. Šli pro holčičku nahoru a přinesli nám ji k autu. Co se týče kontaktů, tak u toho chlapečka, co šel pak za mamkou do vězení, tak proběhly dva videohovory s mamkou ve věznici kvůli zákazu návštěv během Covidu, před předáním proběhla jedna návštěva osobní, která byla taky náročná. Musela být na 3 hodiny, nešlo odejít dříve.

S maminkou holčičky, jak byla ve vězení, jsme si posílaly pohledy a dopisy. Mám ve zvyku vytvořit online pohlednici s fotkou dítěte a s informacemi, jak se dítě má apod. Vysvětlili jsme mamce, že je zbytečné chtít videohovory, že to ta malá nepochopí, proč nemůže mamku vidět naživo. A že na ní malá za ty 4 měsíce nezapomene.

U poslední holčičky byl první kontakt po 3 měsících v prostorách naší doprovázející organizace, protože jsem trvala na tom, aby se malá u nás trochu zabydlela a zvykla si na mě a manžela. Pak měl být další kontakt, ale dostali jsme Covid. Volala jsem klíčové pracovníci, že ani mě ani manželovi není dobře a nejsme schopni dojet na domluvený kontakt. No a mamka řekla, že to riskne a že jí to nevadí, tak jsem řekla, ať přijede k nám. Jinak se snažím, aspoň ze začátku, aby ta biologická rodina o nás nevěděla. Jenže to je jen do doby, než vyjde soudní rozsudek, kde jsou veškeré informace. No a od té doby vždycky jezdila mamka k nám na kontakt.

16. Když se pak plánovaly kontakty, bylo to formou případové konference, že byste se sešli společně s OSPOD a matkou?

U těch maminek ve věznici to nešlo, to bylo jasné. U prvního chlapečka tam jsme měli dvě případovky. Tam byly nastaveny kontakty a domluveno co a jak. A u poslední holčičky jsme měli tři případovky. I jsem dostala IPOD a nastavily se nějak kontakty. Ale ono se to v praxi nějak nastaví, pak ta mamka na Vás začne třeba tlačit, zkouší to na Vás a je to mnohdy jinak, než se původně domluvilo. Ono ta spolupráce s biologickými rodiči je mnohdy hrozná.

17. Objevily se během kontaktu s rodiči nějaké situace, které pro Vás byly náročné? Jaké?

Strašně moc. Třeba u té poslední holčičky jsem měla hrozný problémy s tou mamkou, která vždycky přijela a přivezla hromadu sladkého. Nemohla jsem jí vysvětlit, že si tím ta holčička přeplácá žaludek, bude jí zle a nebude chtít hlavně nic jiného jíst. A že ta malá musí mít pocit, že přijela mamka za ní a ne sladkosti. Nebo jsem se jí snažila vysvětlit, že u té holčičky se musí dodržovat určitá důslednost, kdy malá dokáže brečet hrozně nahlas, když něco nedostane. Nebo měla mamka potřebu neustále malou hrozně moc oblékat, aby jí nebyla zima. Většinou jsme měly problémy takový výchovné. Nebo když malá přijela od mámy, byla taková rozhozená, měla vyrážku, drbala se. Mamka nedokázala pochopit, že holčička má citlivou kůži a je potřeba o ni pečovat jinak než normálně.

18. Když mělo dojít k přechodu dítěte zpět do biologické rodiny, jakým způsobem došlo k předání? Byl vytvořen plán přechodu? V čem tento plán spočíval?

U prvního chlapečka bylo domluvena, že s ním mamka bude jeden měsíc v dětském centru, aby se ukázalo, jak tu péči o něho zvládne. Zároveň přítel přestal pít.

U toho chlapečka, co šel za mamkou do vězení, se podařilo sociálním pracovnícím domluvit, že tam chlapeček může jít. Protože hrozilo, že mamka bude mít delší trest, než co tam s ní chlapeček může být. Protože v té Světlé mohou děti být maximálně do 3 let věku.

U poslední holčičky bylo první jednání soudu v srpnu, kdy návrat k mamce nedopadl a jak mamka, tak i holčička to špatně nesly. Ale mamka věděla, že má šanci, že malou dostane zpátky. Mamka věřila jen nám, odmítla se s kýmkoliv jiným bavit – s psychologkou, s OSPOD, se sanací rodiny. Dopadlo to tak, že mamka v srpnu nebyla schopna říct u soudu důvody, proč jí byla holčička odebrána. Stále tvrdila, že to bylo jen kvůli tomu, že neměli doma elektřinu. Soud nařídil tedy vyšetření soudním psychologem na to jsme čekali až do ledna. Musela projít vyšetřením jak holčička, tak mamina a zjišťovaly se výchovné kompetence matky. To vyšetření dopadlo celkem dobře, soudní psychologka doporučila návrat holčičky do rodiny. Ale je tam soudní dohled. Domluvili jsme se, že pokud by holčičce bylo smutno nebo cokoliv, že můžou samozřejmě přijet na návštěvu. Mamka už si plánuje, že budeme pro holčičku fungovat jako babička s dědou.

19. A byl tedy vytvořený nějaký písemný plán přechodu? Nebo to bylo na domluvě mezi Vámi?

Ono tohle se napláňovat nedá, protože nikdy nevíte, jak to bude pokračovat. Ale řekla bych, že to cítíte. S celkový situace kolem dítěte, co se děje, jak to funguje, jak Ti

rodiče fungují, tak to vycítíte. Protože třeba u té poslední holčičky, když byl v srpnu ten soud, tak jsem to říkala a říkala jsem to i té mamce, že prostě si myslím, že to nedopadne. Ona mi tedy nevěřila. Ale já jsem cítila, že to nemusí dopadnout, a i jsem se na to snažila připravit tu mamku, že to asi ještě nedopadne. Teď, když to bylo v tom únoru, tak tam jsem měla informace z toho psychologického posouzení, ale i mamka už mluvila o tom, že si uvědomuje, proč ta malá s ní nemohla být a že teď pracuje a že jí tenhle styl života vyhovuje víc. Víc se taky mamka začala zajímat o holčičku, starat se o ní, viděla jsem u ní vývoj.

20. Jak byste zhodnotili proces předávání dítěte?

Nejvíce mám pořád v hlavě předávání chlapečka do věznice mamce, tam pro mě to předávání bylo hrozné a náročné. Bylo pro mě jako pěstounku i náročné ho vybavit do té věznice. Dostala jsem dvoustránkový seznam, co s sebou má chlapec mít a bez ohledu na to, jestli jsem pěstounka nebo ne, tak jsem ho veškerými věcmi na seznamu musela vybavit – základní jídlo, léky, plíny, oblečení. Tlačili na mě, abych zaplatila i těch 5 tisíc, co ta mamka musela zaplatit, aby tam to dítě mohlo být s ní, ale to už jsem odmítla. Chlapečka jsme tam dávali začátkem března, těsně před Covidem, v létě jsem tam ještě posílala další balík s vybavením na léto, protože ta mamka nikoho neměla. Veškeré věci museli být nové v originálním balení. Když jsme přišli do věznice, tak tam byly 3 dozorkyně, které kontrolovaly věci a pak byly další 3 dozorkyně, které hlídaly mě, manžela a mamku chlapečka. Vše, co jsme přivezli, vše dozorkyně prohlížely a házely to na velkou deku. Vysypaly i Sunar, propichovaly zubní pastu, kontrolovaly každou plínu. Na konci kontroly byla dole velká a na ní hromada věcí. Pak svlékly do naha malého, zkontrolovaly ho a mohla jsem mu dát tu zkontrolovanou plínu. Když byl svlečený, mohla jsem velmi rychle a zkráceně mamince předat informace o chlapečkovi, jak jí, co rád dělá, jaký má režim, návyky apod. Takže jsem to mamce řekla, dala jsem chlapečkovi plínu a musela jsem od něho odstoupit a museli jsme s manželem odejít a nemohli jsme se s chlapečkem ani rozloučit. Takže jsme zavřeli dveře a slyšeli jsme, jak hned začal hrozně plakat.

Jinak ta zbývající předávání většinou proběhla v pohodě, společně s konkrétní mamkou jsme se vždy domluvily, kdy a kde dojde k předání apod. I ty děti na to předání reagovaly v pohodě.

21. Jste v kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po odchodu z Vaší péče? Pokud ne, proč?

S těmi dětmi, co se vracely domů, tak ne. Já jsem přesvědčená o tom, že ta matka chce vždy na toto období zapomenout. Takže ještě možná krátký období, aby to dítě si navyklo, ale pak už ne. Jako ty kontakty přerušují matky. Já jsem ochotná s nimi být v kontaktu, říkám jim, že to nechám na nich a nevnučuji se jim.

22. Kdo Vám byl v celém procesu, ať už při přijetí dítěte, po přijetí dítěte i při předávání dítěte, nápomocen? Jakým způsobem?

Abych řekla pravdu, tak mám pocit, že úřady nám spíše škodí. Jo pomáhala mi naše doprovázející pracovnice, to je pravda. Klíčová pracovnice je snaživá, někdy trochu moc, ale jinak jsem s ní spokojená. Tam šlo o to, že jsem dělala na tom Krajském úřadě, že jsem dělala ty ZDVOPy. Měla jsem sama velký zkušenosti sama, od 15 let jsem pracovala s dětmi a musím přiznat, že i když jsem nadávala na přípravu, tak teď často na to vzpomínám a říkám si, že měli pravdu. Je pravda, že každý soud rozhoduje jinak, každý soud dělá jinak. A jakýkoliv problém je, cokoliv se děje, tak se vše hází na nás, na pěstouny.

23. Pomohlo Vám, že jste se mohli obracet na svého klíčového pracovníka případně na pracovníka OSPOD?

Rozhodně mi pomáhá, že se můžu obracet na svoji klíčovou pracovníci, je důležité nebýt v celém procesu sám.

24. Vnímáte z Vašeho pohledu nějaká úskalí PPPD? Jaké?

Co mě osobně vždycky hrozně štve, je postavení veřejnosti směrem k přechodce. Teď se hodně diskutovalo to, že přechodným pěstounům byla navýšena ta odměna a když jsem si pak četla ty komentáře, tak to mě hodně štve. Z jedné strany nás je hrozně málo, nikdo do toho skoro nejde. Spousta lidí, který by do toho i šli, tak třeba neprojdou tou přípravou, protože fakt je náročná, a nakonec když slyšíte ty názory veřejnosti, tak je to takový divný. A z druhé strany bych řekla, že o těch přechodných pěstounech se ani moc nemluví. To mě mrzí, protože ta práce je hodně těžká, ale lidi, kteří to neví a kecají do toho, tak je to hrůza.

Myslím si, že i taková nepropracovanost systému. Ty lidi, kteří kolem toho dělají, se snaží, ale ta propracovanost systému je tam špatná. Takový to, že např. z jedné strany Vás chrání a neřeknou Vaše bydliště, a z druhé strany je to napsaný v rozsudku, nebo že i ta zdravotní kontrola dítěte. Myslím si, že by po odebrání dítěte z rodiny nebylo na škodu, kdyby dítě bylo třeba den v nemocnici, kde by mu udělali základní vyšetření a podívalo se, jestli je zdravotně v pořádku apod. Protože nikdy nevíte, co do té pěstounské rodiny může dítě přinést.

I to, že se na základě předběžka o tom dítěti většinou nic nedozvíme jako přechodní pěstouni. Je i problém, když máte dostat malé dítě, dozvědět se, jak je velký, jakou má velikost, abyste si mohli připravit nějaké oblečení. Většinou řeknou, že je to mimino. A pokud se něco dozvíme, tak až z rozsudku a ten může být až za 3 měsíce. Každé z těch dětí Vám většinou první dny doma probřečí a já nevím, proč. Až v rozhodnutí soudu se dozvím, čím si to dítě prošlo.

A taky mě mrzí, že mnohdy pracovnice OSPOD něco rozhodnou a neptají se mě na můj názor.

Příloha č. 16 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 4

1. Kolik Vám je let a jaké máte vzdělání?

Je mi 54 let a jsem vyučená jako prodavačka.

2. Kde jste byla zaměstnána před tím, než jste začala poskytovat PPPD?

Pracovala jsem jako inspektorka v potravinách.

3. V kterém roce jste prošla přípravou pěstounů a kdy jste byla zaevidována do registru PPPD?

V říjnu 2015 jsem prošla přípravou pěstounů, ale žádost jsem si podávala již v roce 2012. V listopadu 2015 mi pak bylo svěřeno první dítě.

4. Pro jak staré děti PPPD poskytujete?

Mám věkové rozpětí od narození do 10 let.

5. Jste doprovázeni OSPOD nebo doprovázející organizací?

Doprovází mě doprovázející organizace, Křídla pro pěstouny.

6. Kolik dětí Vám již bylo svěřeno do PPPD?

Zatím pouze 4 děti. Většinou je mám v péči delší dobu, druhého chlapečka jsem měla v přechodce 2 roky.

7. U kolika dětí, které jste měli v pěstounské péči na přechodnou dobu, došlo k návratu do biologické rodiny?

U jedné holčičky.

8. Byly děti svěřeny rodičům nebo někomu z širší biologické rodiny? Komu?

Holčička byla svěřena do pěstounské péče tetě, což byla sestra maminky.

9. V případě, že nedošlo k návratu dětí do biologické rodiny, do jakého typu péče byly svěřeny?

První dítě, co jsem měla v přechodce, šlo do adopce a druhé do dlouhodobé pěstounské péče. U holčičky, kterou mám nyní v péči, se zatím stále neví, co s ní bude dál, a to už u mě je rok.

10. Co bylo důvodem odebrání dítěte z péče rodičů a svěřením do Vaší péče?

V případě holčičky, která byla následně svěřena tetě, šlo o to, že maminka brala drogy, špatně o malou pečovala a nechávala ji hodně samotnou doma. Matka bydlela s malou v azylovém domě, kde jí jeden den vyšel pozitivní test na drogy a musela z azylového domu odejít. OSPOD měl kontakt na příbuzné, ve 3,5 měsících si malou převzala babička. Ta ale po zhruba po 5 měsících řekla, že malou nezvládá a ať jde do pěstounské péče. Já jsem si tedy holčičku přebírala od babičky.

11. Bylo od začátku svěřeni dítěte do Vaší péče jasné, že dojde k návratu dítěte zpět do biologické rodiny?
Moc jasné to nebylo, rozhodovalo se, co s holčičkou bude. Zda bude svěřena do cizí pěstounské péče anebo někomu z rodiny. Ozval se totiž dědy, táta otce, a pak se ozvala sestra matky. Bylo jí 18 let a měla chlapečka, kterému bylo 18 měsíců. Když jsem jí předávala do péče malou, tak ta měla 15 měsíců.
12. Bylo něco, co Vás po přijetí dítěte překvapilo?
Nebylo, měla jsem štěstí na hodné děti.
13. Jak dlouho byly svěřené děti ve Vaší péči?
Holčička byla v mé péči zhruba osm měsíců.
14. Jaký byl postup OSPOD po přijetí dítěte do Vaší péče?
S pracovníci OSPOD jsem se potkala při přebírání holčičky z péče babičky. Následně se za mnou přijela podívat ke mně domů. Sama si průběžně volala, poradila a pomohla mi s čím bylo potřeba.
15. Jak probíhaly kontakty s rodiči? Proběhla nějaká společná schůzka pro nastavení kontaktu a řešení toho, jaký bude další plán?
Společná schůzka neproběhla. Matka na první domluvený ani na další kontakty nedorazila. Dorazila až před soudem společně s tetou na kontakt.
16. Objevily se během kontaktu s rodiči nějaké situace, které pro Vás byly náročné? Jaké?
Vzhledem k tomu, že kontakt s matkou neprobíhal, tak se nic neobjevilo.
17. Když mělo dojít k přechodu dítěte zpět do biologické rodiny, jakým způsobem došlo k předání? Byl vytvořen plán přechodu? V čem tento plán spočíval?
Ano, plán byl sestavený. Na základě tohoto plánu jsem byla 2x s malou v domácnosti tety. Pak jezdila teta za malou, většinou jsme byly společně v kavárně. První setkání v kavárně proběhlo v pohodě. Před druhým setkáním jsem tetě volala, že jsem nemocná a že bych malou dovezla do kavárny, ale nebyla bych tam s nimi. Nakonec to dopadlo tak, že přítel tety seděl naštvaný v autě a teta si s ním celou dobu dopisovala. Já jsem si tedy hrála s dětmi. Bylo domluvené, že až proběhne soud, zůstane malá ještě nějakou dobu u mě, protože teta si dodělávala školu. V březnu nabyl rozsudek právní moci a do začátku května byla malá v mé péči. S tetou jsem byla domluvená, že mi za tuto dobu dají alespoň část peněz z příspěvku na úhradu potřeb dítěte, u této domluvy byla i má klíčová pracovnice. Cca měsíc po předání malé do péče tety jela moje klíčová pracovnice k nim domů pro slíbené peníze, ale přítel tety řekl, že malá nedostala žádné věci, a tak žádné peníze nedají.

Co se týkalo předání holčičky tetě, tak jsem malou přivezla do domácnosti tety. Tetě jsem řekla, aby s malou v náručí prošla celý byt a ukázala jí kde, co je. Teta chtěla odvézt s malou k babičce, malá natahovala ruce, že chce zpátky ke mně, když jsem odjížděla.

18. Jak byste zhodnotili proces předávání dítěte?

Jako velmi chaotický proces.

19. Jste v kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po odchodu z Vaší péče? Pokud ne, proč?

Holčičku a tetu jsem viděla cca 3 dny po předání, kdy teta volala, že malá vyvádí a oni nevědí, co s ní. Jela jsem tam tedy na krátkou návštěvu, po které se malá zklidnila. Od té doby jsem s nimi v kontaktu nebyla i přes to, že jsem několikrát o kontakt psala.

20. Kdo Vám byl v celém procesu, ať už při přijetí dítěte, po přijetí dítěte i při předávání dítěte, nápomocen? Jakým způsobem?

Moje klíčová pracovnice, která je prostě skvělá nejen po pracovní stránce, ale i po osobní.

21. Pomohlo Vám, že jste se mohli obracet na svého klíčového pracovníka případně na pracovníka OSPOD?

Pomohlo. Přechodku беру jako práci a jsem ráda, že se mám na koho obracet.

22. Vnímáte z Vašeho pohledu nějaká úskalí PPPD? Jaké?

Možná to, že nemáte žádnou svojí osobní svobodu při poskytování PPPD. Je tedy potřeba se tomu naplno oddat.

Příloha č. 17 - Rozhovor s přechodnou pěstounkou č. 5

1. Kolik Vám je let a jaké máte vzdělání?

Bude mi 55 a mám střední vzdělání.

2. Kde jste byla zaměstnána před tím, než jste začala poskytovat PPPD?

Tak já jsem vlastně až do minulého měsíce i tak pracovala jako na zkrácený úvazek a teď jsem naposledy pracovala ve školní jídelně jako vedoucí školního stravování.

3. V kterém roce jste prošla přípravou pěstounů a kdy jste byla zaevidována do registru PPPD?

2013 a v tom roce jsem byla i zaevidovaná do registru.

4. Pro jak staré děti PPPD poskytujete?

Když jsme byli školení, tak jsem chtěla věk od šesti do desíti. Nechtěla jsem pubertáky, protože jsem sama, tak jsem se bála, že bych to s nimi nezvládla. Vlastně v tom kurzu, co jsem byla já, tak jsem byla jediná, která chtěla takto větší děti. Ale ještě jsem, v podstatě, neměla tu věkovou kategorii, kterou jsem si vybrala.

5. Že jste měla jakoby menší děti?

Ne, neměla. Měla jsem jedno menší a ty ostatní starší. Takže 12 let, 15 let, 16 let a jeden byl jakoby pětiletý.

6. Jste doprovázeni OSPOD nebo doprovázející organizací?

OSPODem

7. Jaký OSPOD Vás doprovází?

Žamberk.

8. Kolik dětí Vám již bylo svěřeno do PPPD?

Málo, jen 4 děti. Ale oni tady byli dlouho. Třeba teď tady je rok a třičtvrtě, dva roky tady byl kluk.

9. Takže jste měla všechno kluky v PPPD?

Ne, teďka mám dívku poprvé. Takže tři kluky a jednu dívku. Ale většinou u mě byli docela dlouho, a i nějaký pauzy jsem měla. Že nějakou dobu ty děti nebyly.

10. U kolika dětí, které jste měli v pěstounské péči na přechodnou dobu, došlo k návratu do biologické rodiny?

K návratu do biologické rodiny došlo u všech třech chlapců, co jsem měla v PPPD.

11. Byly děti svěřeny rodičům nebo někomu z širší biologické rodiny? Komu?

12. Vlastně se nemusím ptát, komu byly svěřeny děti v případě, že nedošlo k návratu do biologické rodiny, protože čtvrté dítě máte stále v péči.

A tam už to vím, tam jí bude 18 let. Takže už bude samostatná.

13. Co bylo důvodem odebrání dítěte z péče rodičů a svěřeni do Vaší péče?

Tak vlastně ve své podstatě tam byla agresivita rodiče, potom jakoby zanedbání péče. U toho jednoho chlapečka to bylo i o tom, že maminka nebyla schopná a nešlo jí to. Dokud byl menší, tak to docela šlo, ale jak začal být větší, tak si s ním nevěděla rady. No a pak tam byl taky konflikt u toho jednoho chlapečka, že ti rodiče, rozvedení rodiče, se o něho neustále tahali a byli tam nějaký trestní oznámení.

14. Takže ten jejich syn byl vytržen z toho prostředí a dán do neutrálního prostředí?

Ano, ten syn byl zachráněn, aby si odpočinul. A rodiče si to mezi sebou srovnali. Ale tohle bylo hlavně proto, že tam byli ty trestní oznámení mezi partnery. Tak jako ten jeden se rozhodl, aby byl klid, že chlapce dá sem, než aby ho měl u sebe. Ale docházelo tam k pravidelným kontaktům. To bylo složitý celý.

15. Bylo od začátku svěřeni dítěte do Vaší péče jasné, že dojde k návratu dítěte zpět do biologické rodiny?

U těch rozvedených rodičů se jednalo o to, u koho nakonec bude. Byl svěřený matce a chtěl ho do péče otec, ale vrátil se nakonec k matce. U toho úplně prvního chlapečka, u toho dvanáctiletého, tam se prostě s tím taky už celkem počítalo, když ho odebírali. S tím, že rodiče půjdou do nějakého projektu, jak bych to řekla, nějaký psychologický péče, kde se jim trošku vysvětlí co, jak, aby je něco naučili, probrali to s nimi.

16. Takže se nakonec podařilo zvýšit kompetence rodičů, aby se k nim mohl vrátit?

Jo, oni podstoupili nějakou tu psychologickou terapii a chlapeček tak posílil. A oni pak přešli i do sanace rodiny, takže tam chlapečka vrátili a pak tam pravidelně dva, tři roky chodila ta sanace. A věnovali se tomu dítěti. Oni měli víc dětí v té rodině, ale ty maminka víc zvládala. A k tomu chlapečkovi možná ani neměla takový vztah jako k těm ostatním dětem.

17. Bylo něco, co Vás po přijetí dítěte překvapilo?

To jo, to Vás vždycky překvapí. U tohohle prvního kluka, tak nejvíc, co jsem byla zděšená, tak on byl romské dítě a on inklinoval k Hitlerovi. Absolutně ta moc, to jsem vůbec nemohla zpracovat. To mi hlava nepobírala. Mě to pak vysvětlovala i psycholožka, ale to už si do detailu nevybavuji. Ale to on Vás opravdu překvapí každý, protože oni mají svoje takový zvláštnosti. V první řadě si myslí, že když přijdou, a už jsou takhle větší děti, tak v tu chvíli se jim úplně změní svět. A jsou z toho úplně

rozzlobený, že Vy po nich něco chcete, že mají něco dělat. Jo přitom jim doma ty úkoly dávali, třeba je i abnormálně trestali za nesplnění, ale i tak jsou překvapeni, že v normální rodině se to neděje. A taky mají hrozně posunutý peníze a lidi kolem sebe. Oni si myslí, že ty na všechno dostaneš, a oni chtějí tolik peněz kapesného a když to nebude, tak budou žalovat paní z úřadu a tak. Ale i nemají vůbec přehled, kde se ty peníze berou. Prostě na sociálce, a to si tam zajdeš, oni Ti tam dají, a to oni prostě vědí a mají přehled tyhle větší děti. A dost jsou překvapení, když jim řeknete, že všichni, co tady jsou kolem, tak všichni posílají peníze a ty děti z těch peněz žijí. No a u toho nejmenšího chlapečka mě překvapili, jaký on měl tiky a v podstatě to nikdo neřešil. Nebo fakt ty děti nemají žádný výkon, nedokázali chodit pěšky třeba do školky.

18. Jak dlouho byly svěřené děti ve Vaší péči?

Dva asi osm měsíců, no a ten kluk, co pak se našla ta jeho maminka v Anglii a přijela si pro něho, tak ten tady byl v podstatě dva roky.

19. Jaký byl postup OSPOD po přijetí dítěte do Vaší péče?

Mě dvě první děti přivezly pracovnice OSPOD se soudním vykonavatelem, pro to třetí dítě jsme šly do azylového domu. Vždycky OSPOD u toho od začátku byl.

20. Jak probíhaly kontakty s rodiči? Proběhla nějaká společná schůzka pro nastavení kontaktu a řešení toho, jaký bude další plán?

Hm, kontakty... Tak samozřejmě... Ti, co se rozváděli, tak tatínek chtěl, to oni chtěli ty kontakty, takže to se řešilo vcelku brzo ty kontakty. No, ten chlapeček, co měl tu maminku v Anglii, tak ta se tu ukázala až někdy za devět měsíců. Takže on měl jen kontakt se svojí sestrou. Ti chlapci předtím měli asistované kontakty a tenhle e prostě stýkal s tou sestrou a s otcem se stýkat nechtěl, se kterým žil. Takže s rodiči jako by kontakt neměl.

21. Objevily se během kontaktu s rodiči nějaké situace, které pro Vás byly náročné? Jaké?

Jo, já jsem ty kontakty vždycky měla samostatně, že jsem tam ty děti jen dovezla. Vždy tam byl ten OSPOD a já jsem tam byla jakoby zbytečná, jen jsem je vždy přivezla. U toho malého chlapečka, tak tam bylo těžký, že když měl kontakt s maminkou a její rodinou, tak on moc nechtěl jít se mnou a chtěl tam zůstat. Když měl kontakt s tatínkem, tak to šel. S maminkou, když měl, tam nechtěl, brečel a museli ho nějak zabavit. Anebo ze začátku to vypadalo tak, že byl na mě rozzlobený, že si ho beru a on nemůže zůstat s mamkou, ale později to pochopil. S těmi jeho rodiči se dobře spolupracovalo, takže oni i podpořili i mě a vysvětlovali mu to.

22. Když mělo dojít k přechodu dítěte zpět do biologické rodiny, jakým způsobem došlo k předání? Byl vytvořen plán přechodu? V čem tento plán spočíval?

Takhle, v podstatě my jsme se dohodly se sociální pracovníci, jak to uděláme a ta to vlastně tlumočila třeba těm rodičům, se kterými jsem se já vůbec nestýkala. Vždycky to bylo přesně stanovený a předávali jsme si dítě na neutrálním místě. Přivezla jsem vždy chlapce s věcmi, řekla jsem mu ahoj a jela jsem. U toho malého chlapečka si maminka přijela pro něj sem ke mně. S nimi jsem měla ten kontakt lepší a oni mě přijímali, ti ostatní rodiče ne. A u toho 16letého chlapce se to muselo připravovat podle toho, jak přiletí ta maminka. V podstatě ona přiletěla a na úřadě jsme si ho vlastně předali. A on s ní pak letěl zpět do Anglie.

23. Jak byste zhodnotila proces předávání dětí?

Tak třeba, že to nabude právní moci a řeší se tak ještě 3 dny, že to dítě tady zůstane, protože maminka nepřijede. Ne, že by mi vadilo, že tady ještě zůstane, ale spíš jsem si říkala, že když ho ten rodič tak chce, tak by mohl přijet přesně a udělat si na to čas. Někdy mi přijde, že mi musíme všechno a ten rodič ho chce, a stejně nedělá nic.

24. Jste v kontaktu s dítětem a jeho biologickou rodinou po odchodu z Vaší péče? Pokud ne, proč?

No tak s tím chlapečkem v Anglii, tak vůbec. Ten první chlapeček tady několikrát byl, ale už tady dlouho nebyl z důvodu Covidu. Já jsem je všechny vracela do rodiny, takže nemám takovou zpětnou vazbu takovou, jako kdybych je dávala do adopce nebo pěstounské péče.

25. Kdo Vám byl v celém procesu, ať už při přijetí dítěte, po přijetí dítěte i při předávání dítěte, nápomocen? Jakým způsobem?

No tak paní z OSPOD, koho mám já osobně. A většinou i ta sociální pracovnice dítěte.

26. Pomohlo Vám, že jste se mohli obracet na svého klíčového pracovníka případně na pracovníka OSPOD?

Jo, s nimi vše konzultovat a domluvit se, to mi pomáhá. S některými to fakt bylo bezvadný, že jsem se se sociální pracovníci domluvila a ta to dokázala přednést těm rodičům a bylo to tak.

27. Vnímáte z Vašeho pohledu nějaká úskalí PPPD? Jaké?

Asi ne. Já jsem byla překvapená, i když jsem to už znala, že těm dětem, i když tady byli jen chvíli, a i když byli větší, to pomáhá tu být a že to i pro ně má smysl ta přechodka. Že je to třeba nastartovalo do budoucího života. Že si třeba vytvořili i nějakou míru, jak se dá žít jinak. Je to motivace do toho jejich života. Největší úskalí

*je možná, když máte nějaký problém s těmi dětmi, a to já jsem nezažila, já jsem měla
hodně děti.*